

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Β'.—ΦΥΛΛ. Η'.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1872

ΑΡΙΘΜΟΣ 20.

Ο ΜΑΣΣΑΛΙΩΤΙΚΟΣ ΘΟΥΡΙΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

Κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος δεκαετηρίδα, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες, καὶ αἰθις ἀπατηθέντες ἐκ τῶν διαβουκολημάτων τῆς ῥωσικῆς πολιτικῆς, πικρὰν τῆς εὐπιστίας αὐτῶν ἀπέτιον δίκην, ἐξεβράγη ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις. Ἡ Γαλλία, νέος Προμηθεὺς τῶν ἐθνῶν, ἐδωροφόρει τοῖς λαοῖς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀδελφότητος, ἐν ᾧ τὰ σπλάγχνα αὐτῆς ἐσπάρασσε τῶν ἐμφυλίων πολέμων ὁ δαίμων ἐγκαθιδρύουσα δὲ ἀφ' ἐνὸς πολιτισμὸν ἐπὶ νέων ὅλως στηριζόμενον βάσεων διήνοιγεν ἀφ' ἐτέρου τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν καταδυναστευομένων λαῶν διὰ τῆς διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου, ἦν ἐν ἔτει 1789 ἡ συν-

τακτικὴ συνέλευσις ἐκήρυξεν, καὶ αἰσιώτερον εἰς σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα προοιωνίζετο μέλλον.

Ἡ Ἑλλὰς πρὸ πάντων δὲν ἔμεινε ἀναίσθητος καὶ βωβὴ πρὸς τὰ φιλελεύθερα τῆς ἐπαναστάσεως κηρύγματα. Ὑπέφωσκεν ἤδη ἡ ἡὺς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν, καὶ ἐν ᾧ ὁ Θεοτόκης, Εὐγένειος ὁ Βούλγαρης, ὁ Κοραῖς ἀκολούθως, καὶ τόσοι ἄλλοι λόγιοι ἐφώτιζον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἐπιστήμης, Ῥήγας ὁ Φερραῖος διέδιδε τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τὰς ἀρχὰς καὶ ἐνέσπειρεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων ἀκατάσχετον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτα. Εἶχε δ' ὁ Ῥήγας ψυχὴν μεγαλόφρονα καὶ γενναίαν, φλογερὰν δὲ καὶ ἀκράτητον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐνθουσιασμόν· τὰ δὲ αἰσθήματα ταῦτα διαλάμπουσιν ἐν τοῖς ᾄσμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ εὐτυχῶς πε-

ρισωθέντι μέχρις ἡμῶν σχεδίῳ δημοκρατικῆς ὁμοσπονδιακῆς διοικήσεως τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν μεσογείων νήσων, τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας *). Δυστυχῶς ἡ φλογερὰ αὐτῆ ποιητικὴ φύσις ἔπεσε θῦμα ἄωρον, ἐμπλακείσα ἐν ταῖς πλεκτάναις, ἃς ἐστήσατο κατ' αὐτῆς κακοῦργος καὶ δολοπλόκος διπλωματία.

Ὁ Ῥήγας μεταξὺ τῶν θουρίων αὐτοῦ ἄσμάτων ἐμιμήθη καὶ τὸν Μασσαλιωτικὸν, τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τὸν θεσπέσιον ἀντίλαλον. Ἐν τῷ ἄσματι Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων, ποιηθέντι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Iken **), ἐν ἔτει 1796, ἡ πρώτη στροφή ὀλόκληρος, πρὸς δὲ καὶ ἡ ἐπὶ ὁδὸς, εἰςὶ μετάφρασις τῆς πρώτης στροφῆς καὶ τῆς ἐπὶ ὁδοῦ τοῦ Μασσαλιωτικοῦ Θουρίου. Ἐκτὸς δὲ τούτου εἰς τὸ αὐτὸ περίπου πεπολιῆται μέτρον, καὶ ἐπὶ τῆς μουσικῆς τοῦ Μασσαλιωτικοῦ ἐψάλλετο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου Γερμανοῦ ***).

Ἴδου τὸ ἄσμα τοῦ Ῥήγα.

Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων!

Ὁ καιρὸς τῆς δόξης ἦλθεν.

Ἄς φανῶμεν ἄξιοι ἐκείνων,

Ποῦ μᾶς δῶσαν τὴν ἀρχὴν.

Ἄς πατήσωμεν ἀνδρείως

Τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίδος.

Ἐκδικήσωμεν πατρίδος

Κάθε ὄνειδος αἰσχρὸν.

Τὰ ὄπλα ἄς λάβωμεν.

Παῖδες Ἑλλήνων, ἄγωμεν,

Ποταμηδὸν ἐχθρῶν τὸ αἷμα

Ἄς τρέξῃ πρὸ ποδῶν †.

* Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπιγραφόμενον «Νέα πολιτικὴ διοίκησις τῶν κατοίκων τῆς Ρούμελης, τῆς Μ. Ἀσίας, τῶν μεσογείων νήσων καὶ τῆς Βλαχομπογδανίας», ἐκτυπωθὲν κρυφίως μετὰ τῶν ἄσμάτων τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν πολιτικῶν κανονισμῶν, ἐθεωρεῖτο ἀπωλεσμένον· εὐτυχῶς ὁ ἐν Ζακύνθῳ καθηγητὴς κ. Π. Χιώτης, εὐρῶν ἀντίγραφον αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐγγράφοις ἑταίρου τοῦ Ῥήγα, τὸ ἔδημοσίευσεν διὰ τοῦ Παρθενῶνος. (Τόμ. Α' σ. 506—512. 545—556.)

** Iken, Eunomia. 1827. τ. II σ. 102.

*** Αὐτ.

† Πρὸβλ. τὴν πρώτην στροφήν καὶ τὴν ἐπὶ ὁδὸν

Ὅθεν εἰσθε τῶν Ἑλλήλων

Κόκκαλα ἀνδρειωμένα,

Πνεύματα ἐσκορπισμένα,

Τώρα λάβετε πνοήν.

Ἵς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μου

Συναχθῆτε ὅλα ὁμοῦ,

Τὴν ἐπτάλοφον ζητεῖτε

Καὶ νικάτε πρὸ παντοῦ.

Τὰ ὄπλα ἄς λάβωμεν κ. τ. λ.

Σπάρτη, Σπάρτη, τί κοιμᾶσαι

Ἵππον λήθαργον βαθύν;

Εὐπνησον, κράξε Ἀθήνας

Σύμμαχον παντοφεινῆν.

Ἐνθυμηθῆτε Λεωνίδου,

Ἵρωος τοῦ ἑξακουστοῦ,

Τοῦ ἀνδρὸς ἐπαινουμένου,

Φοβεροῦ καὶ τρομεροῦ.

Τὰ ὄπλα ἄς λάβωμεν κ. τ. λ.

Ὅπου εἰς τὰς Θερμοπόλας

Πόλεμον αὐτὸς κρατεῖ,

Καὶ τοὺς Πέρσας ἀφανίζει

Καὶ αὐτῶν κατακρατεῖ,

Μὲ τριακοσίους ἄνδρας

Εἰς τὸ κέντρον προχωρεῖ,

Καὶ ὡς λέων θυμωμένος

Εἰς τὸ αἷμα των βουτεῖ

Τὰ ὄπλα ἄς λάβωμεν κ. τ. λ.

Τὸ ἄσμα τοῦτο ἔδημοσιεύθη ἐν τῇ πρώτῃ καταστραφείσῃ ἐκδόσει τῶν ποιημάτων τοῦ Ῥήγα, καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἐκδόσει, τῇ λάθρα ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ 1814 τυπωθείσῃ. Ἐδημοσιεύθη προσέτι ἐν τῇ Εὐνομίᾳ τοῦ Iken *), καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ποιήσεως συγγραφῇ τοῦ

τοῦ Μασσαλιωτικοῦ.

Allons, enfants de la patrie

le jour de gloire est arrivé.

Contre nous de la tyrannie

l'étendard sanglant est levé.

Entendez-vous dans les campagnes

mugir ces feroces soldats?

Ils viennent jusque dans nos bras,

égorgent nos fils, nos compagnes!

Aux armes citoyens! formez vos bataillons:

Marchons, qu'un sang impur abreuve nos sillons!

[lons!

* Iken, Eunomia 1827. τ. II σ. 103—105.

Elissen *). Ἐτυπώθη δὲ μετ' ἀγγλικῆς μεταφράσεως καὶ ἐν ἐπιμέτρῳ τοῦ ποιήματος Childe Arold pilgrimage τοῦ Βύρωνος **). Γερμανικῆν δ' ἔμμετρον μετάφρασιν αὐτοῦ ἐποίησαν ὁ τε Iken καὶ ὁ Ellissen, γαλλικὴν τῶν δύο πρώτων στροφῶν καὶ τῆς ἐπωδοῦ ὁ Ἰακωβάκης Ῥίζος Νερουλός***) καὶ ἐξ αὐτοῦ παραλαβὼν ὁ Villeneuve, φιλέλλην λοχαγὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ κατὰ τὸ 1825 καὶ 1826 †), ἰταλικὴν δὲ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς τῆς ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τοῦ Νερουλοῦ.

Ἄν ἡ ἀξία τῶν συγγραφέων, τῶν ποιητῶν πρὸ πάντων, ἐκρίνετο ἐκ τῆς ὠφελείας καὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσχον ἐπὶ τοῦ ἔθνους αὐτῶν, δὲν θὰ ἐσφάλλετο παντάπασιν ὁ ἀνομολογῶν τὸν Ῥήγαν ποιητὴν ἐκ τῶν ἐξοχωτάτων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Καὶ τῷ ὄντι τὰ ἄσματα τοῦ Ῥήγα ἐφέροντο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, καὶ ἦσαν τοῖς ὑποδόλοις Ἑλλησι προσφιλέστατα. «Ὁ Ῥήγας, λέγει ὁ Ἰακωβάκης Ῥίζος Νερουλός, ἀφείδ πλέον τὸν Νεύτωνα καὶ τὸν Εὐλήρον, ἔλαβεν ὡς ὑπογραμμὸν τὸν Τυρταίου, καὶ συνέθεσεν ὕμνους πατριωτικούς, οὓς ἠλπίζε νὰ ψάλλῃ ἡμέραν τινα, ὀδηγῶν τὰς ἑλληνικὰς φάλαγγας. Γεγραμμένα εἰς καθαρεύουσαν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὰ ἄσματα ταῦτα, ἐκοσμοῦντο καὶ διὰ τῶν καλλονῶν τῆς ἠρωϊκῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς. Διὰ τοῦτο κοινώτατα ἐν τῇ Ἑλλάδι πάση ἦσαν τὰ ἄσματα τοῦ Ῥήγα· οἱ νέοι ὅλοι ἐψάλλον αὐτὰ ἐν ταῖς συναστροφαῖς, ἐν τοῖς συμποσίοις, τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν ἐστίαν, τὸ θέρος ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ἐλαιῶν καὶ τῶν πλατάνων. Τὰ ἄσματα

ταῦτα, ἀψηφοῦντα τῶν βαρβάρων τὰ ὄντα, ἐψάλλοντο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Σουλτάνου! Ἐγὼ αὐτὸς, παρευρεθεὶς ἐν εὐωχίαις Τούρκων μεγιστάνων, ἤκουσα αὐτοὺς διατάττοντας τοὺς Ἕλληνας μουσικοὺς νὰ τραγουδήσωσι τὸ ἄσμα· «Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων.» Τὸ ἄσμα δὲ τοῦτο τοσοῦτον ἦν διαδεδομένον, καὶ τοσοῦτον ἐκήλει τὰς ἀκοὰς τῶν Τούρκων ἢ μουσικῆ αὐτοῦ, ὥστε ἐγνώριζον ἐκ στήθους τὰς τρεῖς πρώτας λέξεις, χωρὶς νὰ εἰξεύρωσι τὴν σημασίαν αὐτῶν καὶ χωρὶς νὰ φροντίσωσι ποτε νὰ τὴν μάθωσι. Βεβαίως δὲ ἂν κατώρθουν νὰ ἐννοήσωσιν αὐτὸ, ἤθελεν ἐκπέσει πολὺ τῆς εὐνοίας καὶ ὑπολήψεως τῶν ὁ πατριωτικὸς καὶ θούριος οὗτος ὕμνος, ὅστις ἐποιήθη κατὰ μίμησιν τοῦ μασσαλιωτικοῦ*.)»

Ζωηρὰν εἰκόνα τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἄσμάτων τοῦ Ῥήγα ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων παρέχει ἡμῖν ἡ ἀκόλουθος τοῦ γνωστοῦ συλλογέως τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν ἄσμάτων Φωριέλ διήγησις. «Κατὰ τὸ 1817, διηγεῖται ὁ φιλέλλην οὗτος Γάλλος, εἰς Ἑλλην φίλος μου ἔταξείδευεν ἐν Μακεδονίᾳ, συνοδευόμενος ὑπὸ τινος καλογήρου. Φθάσαντες εἰς τι χωρίον, οὗτινος τὸ ὄνομα δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἐσταμάτησαν ἐκεῖ ὅπως ἀναπαυθῶσι καὶ λάβωσιν ἀναψυχὴν τινα εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐνὸς ἀρτοποιοῦ, ὅστις ταῦτο χρόνος ἦτο καὶ ὁ ξενοδόχος τοῦ τόπου. Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τούτῳ ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν αὐτοῖς ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἀρτοποιοῦ. Ἦτο δὲ οὗτος νέος Ἡπειρώτης, ἔχων μεγαλοπρεπὲς ἀνάστημα καὶ καλλονὴν ἀγέρωχον· οἱ βραχίονες, τὸ στήθος καὶ αἱ γυμναὶ αὐτοῦ κνημαί, ἀπεικόνιζον τὸν τύπον χάριτος, μετὰ βώμης ἠνωμένης. Παρατηρήσας κατ' ἀρχὰς ἀτενῶς τοὺς δύο ὁδοιπόρους, εἶπεν ἀκολούθως, στραφεὶς πρὸς τὸν λαϊκόν: «Εἰξεύρεις γράμματα;» Τούτου δὲ καταφατικῶς ἀπαντήσαντος, ὁ νέος Ἡπειρώτης τὸν παρεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πρὸς στιγμὴν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν παρακείμενον ἀγρόν. Ὁ ταξειδιώτης ἐδέχθη,

*) Jacovaky Rijo Neroulo, l. c. σ. 41—42.

* Elissen, Versuch einer Polyglotte der europäischen Poesie 1846 τ. I. σ. 344—345 πρβλ. καὶ σ. 304—305.

** Βλ. Iken, Eunomia, τ. I. σ. 113, τ. II σ. 102.

*** Jacovaky Rizo Neroulo, Cours de littérature Grecque moderne. Genève 1827 p. 42—43.

† Villeneuve, journal fait en Grèce pendant les années 1825 et 1826. (Bruxelles 1827) p. 253—254.

καὶ ἠκολούθησε τὸν νεανίαν μέχρι κή-
που τινὸς περιτειχισμένου. Ἀμφό-
τεροι ἐκάθησαν ἐπὶ τινος λιθίνου ἔδω-
λίου, ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου. Ὁ νεανίας
ἐβύθισε τότε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στήθος
αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγε πρᾶγμα τι διὰ κλω-
στῆς ἐκ τοῦ τραχήλου του ἐξαρτώμενον.
Ἦτο δὲ τοῦτο βιβλιάριον, ὕπερ παρου-
σίασε τῷ ταξειδιώτῃ, παρακαλῶν αὐ-
τὸν νὰ τῷ ἀναγνώσῃ μέρη τινά· περι-
εῖχε δὲ τὸ βιβλιάριον ἐκεῖνο τοῦ Ῥήγα
τὰ ἄσματα. Ὁ ταξειδιώτης λαβὼν τὰ
ἄσματα ἀνὰ χεῖρας ἤρξατο ἀπαγγέλλ-
ων αὐτὰ διὰ φωνῆς ἐντόνου. Μετὰ πα-
ρέλευσιν στιγμῶν τινῶν ἔστρεψε τὸ
βλέμμα πρὸς τὸν ἀκροατὴν αὐτοῦ· ἀλλὰ
πόσον ἐξεπλάγη ἰδὼν τὴν μεταβολήν,
ἣν ἐν αὐτῷ ἐπέφερον ἡ ἀνάγνωσις· δὲν
ἦτο πλέον ὁ ἴδιος ἄνθρωπος· τὸ πρόσω-
πόν του ἔκαιεν, τὰ δὲ χαρακτηριστικὰ
αὐτοῦ εἶχεν ἀλλάξει ὁ ἐνθουσιασμός·
τὰ ἡμιάνοικτα χεῖλη του ἐφρικίων, δα-
κρύων χεῖμαρροι κατέρρρεον ἐκ τῶν ὀ-
φθαλμῶν αὐτοῦ, αἱ δὲ τρίχες αἱ σκιά-
ζουσαι τὸ στήθος αὐτοῦ ὠρθούντο, καὶ
συνεσπῶντο ζωηρῶς. — Τώρα πρώτην
φορὰν ἀκούεις ἀναγινωσκόμενον τὸ μι-
κρὸν τοῦτο βιβλίον; τὸν ἠρώτησεν ὁ τα-
ξειδιώτης. — Ὅχι, ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος·
ἀλλὰ παρακαλῶ ὅλους ὅσοι διέρχονται
ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέρη καὶ γνωρίζουσιν
γράμματα νὰ μοι ἀναγινώσκωσι τὸ βι-
βλίον τοῦτο· καὶ τὸ ἔχω ἀκούσει πολ-
λάκις ὄλον. — Καὶ πάντοτε τὴν αὐτὴν
συγκίνησιν αἰσθάνεσαι; προσέθηκεν ὁ
πρώτος. — Πάντοτε, ἀπήντησεν ὁ Ἠ-
πειρώτης. — Ἐὰν ὁ ὑπηρέτης οὗτος τοῦ
ἄρτοποιοῦ ζῆ μέχρι τοῦδε, προσθέτει ὁ
Φωριέλ, ὅστις ἔγραφε κατὰ τὸ 1825,
βεβαίως ἄλλην τῶν βραχιόνων αὐτοῦ
ποιῆται χρῆσιν, καὶ δὲν μεταχειρίζεται
αὐτοὺς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ πρὸς ζύμωσιν
ἄρτων **).

Μίαν στροφὴν τοῦ μασσαλιωτικοῦ
θουρίου ἐμιμήθη καὶ ὁ Παναγιώτης
Σούτσος, ἐν τῷ Ὀδοιπόρῳ αὐτοῦ. Ἐν
τῇ τετάρτῃ σκηνῇ τῆς τετάρτης πρά-

**) Faurliel, Chants populaires de la Grèce
t. II. p. 48—49

ξεως, ὁ Ὀδοιπόρος βλέπει καθ' ὕπνου
τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τὸ με-
γαλεῖον, καὶ παράφρων ἐγείρεται τῆς
κλίνης κραυγάζων :

Τί ζητεῖ αὐτή, τί θέλει
τῶν τυράννων ἡ ἀγέλη;
Αἱ κλύσσεις διὰ τοίους;
Διὰ Ἑλλήνας ἀνδρείους;
Ὅρματε ὄρματε,
τυράννουσ κτυπάτε,
ὕψωστε σημαίας,
γυμνωστε ῥομφαίας,
ἐμπρός των ἐμπρός.*

Ἐμιμήθη δ' ἐν τοῖς στίχοις τούτοις τὴν
ἀκόλουθον τοῦ μασσαλιωτικοῦ θουρίου
στροφὴν:

Que veut cette horde d'esclaves,
de traitres de rois conjurés?
Pour qui ces ignobles entraves,
ses fers dès longtemps préparés?
Français! pour nous! ah! quel outrage!
Quels transports il doit exciter!
C'est nous qu'on ose méditer
de rendre à l'antique esclavage!...
Aux armes citoyens!...

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ μασσαλιω-
τικοῦ θουρίου ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ καὶ ἐν
Τουρκίᾳ ἀντήχησαν τῆς γαλλικῆς ἐπα-
ναστάσεως τὰ ἄσματα, τὴν δ' ἐπήρεια
τούτων ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἐπι-
τυχέστατα περιγράφει τῆς νεωτέρας
Ἑλλάδος ὁ Γερμανὸς ἱστοριογράφος
Μενδελσὼν Βαρθόλδυσ. «Ὁ τῆς γαλ-
λικῆς δημοκρατίας πρεσβευτῆς πολίτης
» Δεκέρδ, λέγει οὗτος, ἐξετέλει ἐν μέσῃ
» τῇ Κωνσταντινουπόλει, πρὸς μεγίστην
» τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου ἀγαλλίασιν, ἀπο-
» μιμήσεις τῶν παρισινῶν σκηνῶν, δέν-
» δρα ἐλευθερίας ἰδρύνοντο, καὶ ὁ συρ-
» φετὸς τῆς τουρκικῆς πρωτευούσης ὠρ-
» χεῖτο πρὸς τοὺς ἠχους τοῦ Cairra
» καὶ τῆς Καρμανιόλης. Φαίνεται δὲ ὅτι
» καὶ ὁ Σουλτάνος Σελὶμ μετ' εὐχαρι-
» στήσεως προσέβλεπε τὸ ἄγριον ἐκεῖνο
» θέαμα, μὴ ἐννοῶν ὅτι διεκύβευε τὸ
» ἀπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ὄφε-
» λος, ἐννοῶν τὰ ἀκολαστήματα αὐτοῦ.
» Ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς δὲν εἶνε μόνον

*) Παναγιώτου Σούτσου, Ποιήσεις. Τόμ. Α'
σ. 59 (ἐκδοσις πρώτη τοῦ Ὀδοιπόρου. Ἐν Ναυ-
πλίου).

»φωτίζουσα φλόξ ἀλλὰ καὶ καταβιβρῶ-
 »σκον πῦρ, καταστρέφον ὁσάκις ἔρχε-
 »ται εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς ἀπο-
 »λίτευτα στοιχεῖα. Εἰ δέ που ἀλλαχοῦ,
 »ἐν Τουρκίᾳ ἰδίως ἦν ἄκαιρος ὁ πανη-
 »γυρισμὸς Κρονίων τοῦ Δογικοῦ. Ἡ
 »τρίχρους προσηρτημένη εἰς τὴν κίδα-
 »ρῖν, καὶ τὸ κολόβιον τοῦ παρισινοῦ
 »συλλόγου τῶν Ἰακωβίνων περιβάλλον
 »τὸν ἄλλως τοσοῦτον ἀνειμμένον Μοσ-
 »λῆμ, ἦσαν ἀναμφήριστοι οἰωνοὶ ἐγγι-
 »ζούσης καταστροφῆς. Ἐμελλε δὲ νὰ
 »γεῖνη κατάδηλον ἐν ἀνατολαῖς καὶ δυ-
 »σμαῖς, ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ παίζη
 »μετὰ τῶν ἐπαναστάσεων, καὶ ὅτι ὁ
 »καλῶν αὐτὰς καταπίνεται πρῶτος ὑπὸ
 »τοῦ ρεύματος» *).

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Η ΜΑΓΕΙΑ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΝΕΩΤΕΡΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ.

(ἀποσπάσματα.)

Ὠμοπλατοσκοπία.

Ὅταν εἰς συμπόσιον παρατεθῆ ὀλό-
 κληρον ἐψημένον ἀρνίον, πρῶτιστον
 μέλημα τοῦ οἰκοδεσπότου εἶναι νὰ παρα-
 τηρήσῃ τὸ ὄστον τῆς ὠμοπλάτης, ὅπως
 ἐξαγάγῃ προγνωστικὰ τοῦ μέλλοντος,
 ἰδίως μὲν τῆς οἰκογενείας του, γενικῶς
 δὲ τῆς τύχης ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους 1).
 Τὰ δὲ ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων ἐ-
 ξαχθέντα προγνωστικὰ θεωροῦνται ἀ-
 λάνθαστα 2). α' Ἀπίστευτα πράγματα
 διηγούνται περὶ τῆς ἐπαληθεύσεως τοῦ

* Κ. Μενδελσῶνος Βερθόλδη, Ἱστορία τῆς
 Ἑλλάδος, μετὰφρ. Α. Σ. Βλάχου. τ. Α'. σ. 104.

1) Βλ. Λευκία, Ἀνατροπὴ κλ. σ. 24. «ὅτε
 οἱ ἰδῶνται Ἕλληνες ἀμνὸν ἢ κριὸν ὄλον ὀπτῶν-
 τες ἐθίσουσι, τὰς ὠμοπλάτας αὐτοῦ πρὸς τὸ τοῦ
 ἡλίου φῶς κρατοῦντες σκοποῦσι. καὶ ἐκ τινων
 αὐτοῖς ἐγνωσμένων σημείων ἀγαθὸν τε ἢ κακὸν
 ἐμδάσειν αὐτοῖς προφορίζουσιν.»

2) Πρβλ. Κ. Ράμφο, Ἀπροσδόκητος συ-
 νάντησις. Ἐν Πανδώρα τ. XI. καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ
 φυλλαδίῳ σ. 27 «ὁσάκις παρετήρησα τὴν πλάτην,
 λέγει γέρον τις Ἠπειρώτης, ποτὲ δὲν ἐμάντευσε
 ψεύματα· ἡ πλάτη εἶναι ἀσφαλτῆ.» Βλ. καὶ Βυ-
 bilakis, Neugriechisches Leben. σ. 49 — 50.

εἶδους τούτου τῆς μαντείας, λέγει ὁ κ.
 Καραγιάννης ἐν τῷ περὶ Δεισιδαιμονίας
 δοκιμῷ αὐτοῦ· διὰ τῆς πλάτης θησαυροὶ
 κατορφυγμένοι ἀνεκαλύφθησαν, θάνα-
 τοι μελῶν τινων τῆς οἰκογενείας προερ-
 ρέθησαν καὶ νίκαι κατὰ τῶν πολεμίων
 προεσημάνθησαν, ἀλλὰ καὶ ἦτται πολ-
 λαὶ προελήφθησαν 1).»

Ἡ πεποιθήσις εἰς τὴν τοιαύτην μαν-
 τείαν, ἀλάνθαστον θεωρουμένην, οὐχὶ
 σμικρὰν ἐπήρεια ἔσχεν ἐπὶ τῆς ἱστο-
 ρίας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ὃν δεισιδαι-
 μονέστατον πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς
 ἀποκαλεῖ ὁ Γερμανὸς Sanders 2). Ὡς οἱ
 προπάτορες ἡμῶν πρὸ πάσης σπουδαίας
 αὐτῶν πράξεως ἐξήταζον τῶν ἱερείων τὰ
 σπλάγχνα, καὶ τὴν πορείαν αὐτῶν διεβ-
 ρύθμιζον κατὰ τὰς συμβουλὰς τῶν ἱε-
 ροσκοπῶν, ὁμοίως καὶ οἱ Ἕλληνες ὀ-
 πλαρχηγοὶ πρὸ τῶν συμπλοκῶν αὐτῶν
 μὲ τουρκικὰ ἀποσπάσματα τὴν ὠμο-
 πλάτην συνεβουλεύοντο, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς
 ἀρυομένη μαντεία συνηθέστατα ἐπέδρα-
 σεν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν ὄπλων των.

«Die Platte eines jungen Lammes ist in dieser
 Beziehung für den Krieg ein wahrhaft Sibyl-
 linisches Buch, aus dessen Beschaffenheit
 man den Erfolg einer wichtigen Schlacht, die
 bedeutenden Opfer, welche auf beiden Sei-
 ten fallen werden, die Stärke des Feindes, die
 zu erwartenden Hülffstruppen, ja sogar den
 Augenblick der herannahenden Gefahr, im
 Voraus zu bestimmen im Stande ist. So er-
 zählt man von einem Capetanos in Thessalien,
 der eben durch die Weissagung allein, welche
 ihm aus der Platte zu Theil geworden, im
 Stande war, sich und seine Soldaten von ei-
 ner grossen Gefahr zu erretten. Als der Ca-
 petanos nämlich in seinem Lager sitzend im
 Begriffe war aus der abgezogenen Platte eines
 ebengeschlachteten Lammes die Zukunft zu
 erforschen, sprang er plötzlich mit den Wor-
 ten auf: Hunde, die Türken haben uns leben-
 dig gefangen (Σκύλοι! οἱ Τούρκοι μᾶς ἐπιάσαν
 ζωντανούς), und mit gezogenem Degen, von
 seinen Palikaren gefolgt, stürzte er hervor
 und in der That hatten sie kaum noch Zeit,
 einer Schaar Türken, von denen sie bereits
 umzingelt waren, zu entkommen.— Firme-
 nich, Traγούδια Ῥωμαϊκά. 1867. τ. II σ. 57.

1) Α. Καραγιάννη, Δεισιδαιμονίας δοκιμιον.
 Ἐν Σμύρνῃ 1872. τ. I, σ. 128.

2) Sanders, Das Volksleben der Neugric-
 chen. σ. 215.

«Πολλάκις ὠφέλησεν ἡ πρόληψις αὐτῆ χωρὶς ἐλπίδα, πολλάκις ἐβλάψε χωρὶς λόγον, λέγει ὁ κ. Φιλήμων Στρατὸς ὀλίγος καὶ διακινδυνεύων ἐμψυχώθη αἰφιδίως διὰ τῆς αἰσίας ἐξηγήσεως τῶν σημείων τῆς καὶ ἐκέρδισε νικητὴν ἀβέβαιον καὶ ἐξ ἐναντίας στρατὸς πολυάριθμος καὶ ἔχων ὑγιᾶς τὸ ἠθικόν του, ἐδειλίασε διὰ τὴν ἀποφράδα πρόγνωσιν των καὶ ἐνίκηθη στερηθεὶς τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν τόλμην του. Ἐπήρξαμεν ἐκ περιστάσεως αὐτόπαι ὄλων τούτων. Ἐν τεύθειν ἡ καλὴ ἢ κακὴ ἔκβασις μιᾶς μάχης ἐκρέματο ἐνίοτε ἀπὸ τὴν καλὴν ἢ κακὴν μάντευσιν τῆς πλάτης, καὶ μάλιστα ἂν ἤθελε τύχῃ γέρων ὁ τοιοῦτος μάντις. Αἱ συμπτώσεις, ἠνωμένοι μετὰς κινδυνώδεις προλήψεις τῆς ἀμαθείας, ἔμελλον νὰ δώσωσι καὶ εἰς τὰ κόκαλα τοῦ ζώου ἐπήρειαν θείαν. Ἐνθυμούμεθα ὁποῖαν ἄφησε τῷ 1826 ἰσορικὴν ἐποχὴν εἰς τὸ Ναυπλιον μία φερόμενη ἀπὸ τὸν Πανούτσον Νοταρᾶν, πλάτη. Αἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀποδοκιμασίαι τῆς θρησκείας μας δὲν ἴσχυσαν οὐδ' εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ ἐρευνητοῦ τῶν ἱερῶν Γραφῶν γέροντος. Τὸ φύσει μᾶλλον ἄκακον ζῶον τῆς γῆς καθίσταται παραδόξως, καὶ ἄπρουν μάλιστα, τὸ ὑποκείμενον ἀπεχθείας καὶ λύπης εἰς τὴν ζώονη τῆς τοιαύτης διαγνωστικῆς ¹⁾.»

Ὁ Κύριος Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης δι' ἐκτενῶν περιέγραψε ²⁾ τὰς περὶ ὁμοπλατοσκοπίας ιδέας τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν περιγραφὴν του ταύτην ὡς καὶ τὰς ἐν ταῖς σημειώσεσι πληροφορίας, ἃς περὶ τοῦ εἶδους τούτου τῆς μαντικῆς δίδει, παραθέτομεν ἐνταῦθα καθ' ὅτι περιέχουσι πᾶν ὅ,τι περὶ αὐτοῦ εἶναι γνωσόν.

Ἐστρώθησαν ἔς τὴν χλωρωτὰ τρίγυρον ἔς τὸ Δια-
[μάντη]
 ὁ Δάμπρος καὶ οἱ συντρόφοι του. Ἀπλῶσε ὁ γέρο
[κλέφτης]
 καὶ ἐπήρε ἀπὸ τῆ ζώστρά του τὸ φοβερὸ τὸ χτένι,

τὸ πέρασε δύο τρεῖς φοραὶς, ἀπῶνα χέρι ἔς ἄλλο, με φόβον τὸ ψηλάφησε, τὸ κύτταξε ἔς τὸν ἥλιο, καὶ ὑπερα ἴσάν νὰ εὐρέθηκε με μίξ σκονταματακαὶπάθη, ἴσάν νὰ λησμονῆσε με μίξ σκονταματακαὶπάθη, ἔνα πρὸς ἔνα ἐδιάβαζε τὰ μυστικὰ σημάδια καὶ τὰ παιδιὰ ἀκουρμένοντα. Τοὺς ἐδείξε μὴ φλέβα μέσ' ἔς τὴ δίχλα κόκκινη *... Δεξιά, ἑρσιά,

[μαυρὺλαις]
 σάν κυπαρίσια νεκρικὰ, καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λειψάδαίς καὶ σκοτεινὰ κοιλώματα. Τοὺς ἐδείξε μὴ σκληθρα καὶ εἶπε πῶς ἦτανε κεντρὶ... Καὶ ὅταν ὁ γέρο

[μάντης]
 ἐξάνοιξε ἔς τὴν ἀγκωνὴ μελαχοινὴ λουρίδα, τοῦ πρόβαινε σὰ σερπετό, τοῦ θύλωσαν τὰ μάτια, τοῦ πιάστη καὶ ἄναπνοή, τοῦ ἀχνίσανε τὰ χεῖλη, βροσιὰ, βροσιὰ ἀναστένναξε καὶ ἐκόπηκε ἡ φωνή του... — Διαμάντη, τί σ' ἐξάφτισε;... Ὁχιὰ μετὸν

[ὄσορό της.]
 Ἀρχίζει πάλ' ὁ γέροντας τὸ πρῶτον διάβασμά του, καὶ μέσ' ἀπῶνα σύγνεφο τοὺς ἔκραξε νὰ ἰδοῦνε ὅπου ξεφύτρωνε πουλί ποῦχε διπλὸ κεφάλι... Πλατεῖα φτεροῦγια ὀλόνοχτα. Ἐ τὴν μίαν τὴν ἀπα-
[λάμη]
 βαστοῦσε δίστομο σπαθὶ καὶ μετὸν ἄλλη σφίγγει στεφανωμένονε σταυρό. Ὁλόγουρα τοῦ ἀχτίδαίς καὶ ξημερώματα γλυκὰ, καὶ ξαερία καὶ λάμψη... 1

«Ὅτε ἀπεφάσισα σημειοὶ ὁ ποιητῆς τοῦ Διακού, μετ' ἀκριβείας νὰ μάθω τὰ περὶ τῆς οἰωνοσκοπίας ταύτης θρυλούμενα, ἐπορεύθην πρὸς τινα ὑπερεκατοντούτην βλαχοποιμένα... Ἦκουσα παρ' αὐτοῦ ἀληθῶς τεράστια ὁμολογῶ δὲ ὅτι ἡ πεποιθήσις μετ' ἧς ἐξεφράζετο ὁ οἰωνοσκόπος, κατελάμβανε βαθμῆδόν καὶ ἐμὲ, ὥστε μοι μετέδωκε τὴν πίστιν καὶ τὰς δοξασίας του.

Ἄλλὰ μὴ ἀκούμενος ὁ γέρον εἰς γενικὰς παρατηρήσεις καὶ εἰς τὸ κύρος τῆς μακροχρονίου αὐτοῦ πείρας, ἔβαλε τὴν χεῖρα εἰς τὴν ζώονη καὶ ἐξήγαγε δύο ἢ τρία πεπαλαιωμένα ὄστᾶ, ἐφ' ὧν μοι ἐδίδαξε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σημείων ἐν πρωτοτύπῳ. Ἐκ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης ἐπορίσθην τὰ ἐν τῷ ἀποσπάσματι τούτῳ τοῦ στιχοιουργήματός μου καταχωρισθέντα.

* Ὁ κύριος Βαλαωρίτης σημειοὶ τὰ ἀκόλουθα : «Σημετὸν αἱματοχυσίας, καθὼς αἱ σκιαί, αἵτινες παρατηροῦνται ἐπὶ τοῦ ὄστου (ὅσπερ ἰδίως καλεῖται χτένι) προμηνύουσι πένθος αἰ λειψάδεις καὶ τὰ κοιλώματα εἰκονίζουσι μνήματα ἀνεωγμένα.»

1 Ἀριστοτ. Βαλαωρίτου, Ἀθανάσης Διακού 1867. σ. 94—95.

1 Ἰω. Φιλήμωνος δοκίμιον ἱστορ. περὶ Φιλικῆς Ἐταιρίας 1834. Σελ. 218.

2 Περιγραφὴν ὁμοπλατοσκοπίας ἐποίησεν καὶ ὁ Στ. Ξένος ἐν Ἑρωτῶν Ἑλλην. ἐπαναστάσεως τ. I.

»Ὁ ἄμνός τοῦ Πάσχα καὶ ὁ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου θνόμενος περιέχει σχεδὸν πάντοτε ἀλαθάστους προφητείας. Κατὰ δὲ τὸ ἀρματωλικὸν ἔθιμον ὁσάκις παρατίθετο κριὸς ἢ ἄμνός (λειάνωμα) καὶ κατεκερματίζετο, ἢ ὠμοπλάτη ἀνῆκε δικαιοματικῶς εἰς τὸν ἀρχηγόν, ὅστις καὶ δὲν παρέλειπε ἀκριβῶς νὰ ἐκετάσῃ τὰ ἐν αὐτῇ σημεῖα ¹⁾».

Ἡ ὠμοπλατοσκοπία ἦτον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Οὐνοῖς ²⁾ καὶ τοῖς Καλμούκοις ³⁾. Ὁμοία δὲ εἶναι τῶν Γερμανῶν ἢ sculterrenblat (Schulterblatt) ⁴⁾ καὶ τῶν Σκώτων ἢ steinauachd ⁵⁾.

Ὡς ὁ Dodwell παρατηρεῖ ⁶⁾ ἡ ὠμοπλατοσκοπία εἶναι λείψανον τῆς ἱεροσκοπίας τῶν ἀρχαίων καὶ τὴν ιδέαν αὐτὴν τοῦ Dodwell κρατῦνει νομίζομεν ἢ παρὰ πολλοῖς σωζομένη νῦν συνήθεια τοῦ παρατηρεῖν ἐκτὸς τῆς ὠμοπλάτης τὸ ἦπαρ, τὸν σπλῆνα καὶ τὰ ἔγκατα τοῦ θύματος. Ἐν Ἀρκαδίᾳ, κατὰ τὸν Bartholdy ⁷⁾ ἔσφαζον εἰς ὠρισμένας ἡμέρας ἄμνον ἢ ἐρίφιον, ὅπως ἐκ τῶν σπλάγχων καὶ τῶν ὀστέων του, πρὸ πάντων δὲ ἐκ τοῦ ὀστοῦ τῆς ὠμοπλάτης, ἐξάξωσι προφητείας· ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ συλλεχθῶσιν πληροφορίαι περὶ τοῦ εἴδους τούτου τῆς μαντικῆς, ἐπειδὴ δυστυχῶς, ὡς καὶ ὁ κ. Βαλαωρίτης ἀναφέρει ⁸⁾ οἱ δημοτικοὶ μάντιες φεῖδονται τῶν ἐξηγήσεων, καὶ, ἀποποιούμενοι πολλάκις ἀδράς ἀμοιβὰς, ἀρνοῦνται ν' ἀπο-

καλύπτωσι τὰ μυστήρια τῆς προπατορικῆς ἐπιστήμης.

Εἶναι ἀληθές ὅτι παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων γίνεται μνεῖα τῆς ὠμοπλατοσκοπίας· ἀλλὰ δὲν εἶναι, νομίζομεν, τοῦτο ἐπαρκὲς διδόμενον ὅπως μὴ παραδεχθῶμεν τὴν ἀρχαιότητα τῆς συνηθείας ταύτης· ἢ παρὰ Βυζαντινοῖς μάλιστα γινώσκῃ αὐτῆς ἀποδεικνύει τὸ ἐναντίον. Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς ἔγραψεν ἰδιαιτέραν πραγματείαν περὶ ὠμοπλατοσκοπίας, ἐν ᾗ σαφῶς καταφαίνεται ἡ ταυτότης τῶν παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς ἀρχαίοις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου δοξασίων. Τὴν πραγματείαν ταύτην, εὕρισκομένην ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῆς Βιέννης βιβλιοθήκῃ, ἐκδίδομεν ἐνταῦθα εὐτυχήσαντες νὰ προμηθευθῶμεν ἀκριβῆς αὐτῆς ἀντίγραφον. Ὁ ἐπιστεῖλας ἡμῖν τὸ ἀντίγραφον πολυμαθῆς κύριος Κ. Ν. Σάθας σημειοῖ τὸ ἐξῆς: «τὸ συνταγμάτιον Μιχαὴλ Ψελλοῦ τοῦ νεωτέρου, τοῦ καὶ πολυγραφωτάτου, περιλαμβάνεται ἐν κώδικι περιέχοντι συγγράμματα Πρόκλου τοῦ διαδόχου, Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου, Χωνιάτου καὶ λοιπῶν, καὶ περιγραφομένου ὑπὸ Λαμπεκίου (VII, σελ. 222.—Kollar, VII, σ. 471) καὶ Νεσσέλου (IV, σελ. 11, cod. XIV) κατέχει δὲ δύο φύλλα τοῦ προειρημένου κώδικος (11—12).» Ἡ πραγματεία αὕτη ἐξεδόθη ὑπὸ R. Heger ἐν τῷ φιλολογικῷ περιοδικῷ συγγράμματι Φιλολόγῳ ¹⁾ καὶ ἐκ τούτου προσλαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα διορθώσεις τινὰς τοῦ κειμένου.

» ΨΕΛΛΟΥ

» Περὶ ὠμοπλατοσκοπίας καὶ οἰωνοσκοπίας.

»Ὁ Σωκράτης ἐκεῖνος ὁ Σωφρονίσκου τοῖς Πλατωνικοῖς ἐντυχῶν διαλόγοις, αὐτὸς μὲν φησιν * ὁ νεανίας, περὶ Πλάτωνος λέγων, ἄγει ἔνθα καὶ βούλεται. Τοῦτο δὲ καὶ γὰρ περὶ σοῦ προσηκόντως ἐρῶ, ἄγεις γὰρ ἔνθα βούλει ταῖς ἐρωτήσεσι, καὶ ὅταν ὑψοῦ ἀναγάγῃς ἀθρόον

¹ Philologus τ. VIII σ. 166—168 (1853).

* Οὗτος μὲ Ph.

¹ Αὐτ. σ. 121—122.

² Jornandes, cap. 37. «Attila diffidens suis copiis, metuens inire conflictum, statuit per aruspices futura inquirere. Qui more solito nunc pecorum fibras, nunc quasdam venas in abrasis ossibus intuentes Hunnis infausta denuntiant.»

³ Benj. Bergmann, Nomad. streit fereien., τ. III σ. 184.

⁴ Wintler, Alt deutsche bibliothek. τ. I σ. 365.

⁵ Pennant, Tour in Scotland. 1769 σ. 179.

⁶ Dodwell, Tour through Greece. t. I σ. 399.

⁷ Bartholdy, Bruchstuecke zur naehern Kenntniss des heutigen Griechenlands. 1805. σ. 353.

⁸ Βαλαωρίτης, ἐνθ. αν. σ. 123.

καταβιβάζεις εἰς τὴν γῆν. Ἐρωτᾶς γὰρ τί ποτέ ἐστὶ τὸ τῆς ὠμοπλατοσκοπίας χρηστήριον καὶ τίνα τὴν δύναμιν ἔχει; ὡς δὲ φυσικὰ αἷτια καὶ ἀπόρρητα προλαβεῖν σε τῶν ἐσομένων * ζητεῖς· τὸ μὲν οὖν δεύτερον, παρεξέτασοι ἂν τις ταῖς ὑψηλοτέραις πεύσεσι· τὸ δὲ τῆς ὠμοπλατοσκοπίας, βάρβαρον μὲν καὶ ἀλλόκοτον, ἔχει δὲ ὅμως, ὡς τοῖς χρωμένοισι δοκεῖ, μελλόντων προαναφώνησιν· οἱ γὰρ ἐντεῦθεν χρηστηρίαζοντες πρόβατον ἢ ἄρνα τῆς ἀγέλης ἀπολεξάμενοι, πρῶτον μὲν κατὰ νοῦν τιθέασιν ἢ καὶ τῇ γλώσσῃ προφέρουσι περὶ οὗ ἂν μαθεῖν βούλονται· εἶτα καταθύσαντες τὸν ὠμοπλάτην τοῦ παντὸς ἀφαιροῦσι σώματος, ὡς μαντεύματος ὄργανον, καὶ τοῦτον ἄνθραξι διοπτήσαντες καὶ ἀπογυμνώσαντες τῶν σαρκῶν, ἐντεῦθεν τὰς σημειώσεις τῆς τῶν ἐρωτημάτων ἐκβάσεως ἔχουσιν· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσι προμαντεύονται· ζωῆς μὲν ὡς ** καὶ θανάτου κρίσιν ἐν τῇ ἐξοχῇ τῆς ῥάχεως ἔχουσιν· καὶ εἰ μὲν αὕτη ἐκατέρωθεν ἐστὶ λεπτή *** καὶ καθαρὰ ζωῆς ἐντεῦθεν λαμβάνουσι σύμβολα· εἰ δὲ συγκεχυμένη † θανάτου τεκμέρια· ἐν δὲ τῷ μεταξύ μέρει τοῦ ὠμοπλάτου, τῶν περὶ τὸν ἄερα παθῶν τὰς κρίσεις τίθενται· εἰ μὲν γὰρ ἐν (γρ. οἱ) μεταξύ †† τοῦ ὠμοπλάτου δύο ὑμένες ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν τῆς ῥάχεως λευκοὶ καὶ καθαροὶ φαίνονται, εἰρηναίαν τῷ ἀέρι κατάστασιν προσημαίνουσιν· εἰ δὲ κατάστικτοι τὰ ἐναντία προλέγουσιν· ἐν δὲ περὶ πολέμου τις ἐρωτῶ, εἰ μὲν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ὠμοπλάτου ἐρυθρὸν φανεῖν νεφέλιον, ἢ ἐν θατέρῳ μέρει γραμμὴ ἐπιμήκης καὶ μέλαινα, ἀνελεῖ ὅτι μέγας ἔσεται ††† πόλεμος· εἰ δὲ ἄμφω τὰ μέρη κατὰ φύσιν ἴδοις λευκὰ, εἰρήνην μέλλουσαν χρηστηρίαζε· καὶ καθά-

* Παραλαβεῖν τ. εσ. Ph.

** Οὖν Phil.

*** Λευκή. Ph.

† Κώδιξ: συγκεχυμένη.

†† Γὰρ εἰ μεταξύ (κώδιξ) ἐν μὲν γὰρ μεταξύ Phil.

††† Ἔσοιτε (κώδιξ) Ph.

παξ ἐν πάσαις ταῖς ἐρωτήσεσι τὰ μὲν ἐρυθρότερα * καὶ μελάντερα καὶ συγκεχυμένα, τῆς χείρονος συστοιχίας εἰσὶ· τὰ δ' ἐναντία τούτων, τῆς κρείττονος.

» Ἀρχομαι ** δέ σοι καὶ τῆς ἀφ' ἐτέρων περὶ τῶν ἐσομένων σημειώσεων· καὶ πρότερόν γε ἀπὸ τῆς *** τῶν κοράκων καὶ κορωνῶν διαιρέσεως †, ὧν †† ἢ διαφορά ἐν τετράσι τούτοις, ἐν πτήσῃ, φωνῇ, καθέδρᾳ καὶ ἐνεργείᾳ· ἀνισταμένοι οὖν ἐκ κοίτης ἡμῖν ἢ κατακειμένοι, ἐὰν κορώνῃ φθέγγηται δις, ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἡδέων δελοῖ μετάληψιν, εἰ δὲ ἄπαξ, ἢ τρίς ἢ πεντάκις, τὰ ἐναντία σοι προσημαίνει· εἰ δὲ χρήσεται φωναῖς ἀναμιξῆ ἀρτίαις καὶ περιτταῖς, ἀσπούδαστα καταγγέλλει πράγματα· καὶ ὅλως τὰς μὲν ἀρτίους φωνὰς τῶν κορωνῶν πρὸς καλοῦ τίθει, τὰς δὲ περιττὰς πρὸς κακοῦ· παρεξιούσι δὲ ἡμῖν τὴν αὐλιον· κόραξ ὀπισθεν ††† καὶ κορώνῃ ἔμπροσθεν βοήσαντες, ἀθυμίαν τινὰ καὶ δυσχέρειαν ἐν πράγμασι προσημαίνουσι· περὶ δὲ τὰ λαῖα κορώνῃ διύπτταμένη καὶ ἀνακράζουσα, καὶ κόραξ ὁμοίως ἐκ θατέρου μέρους παραφθεγγάμενος, θαρρῆν σοι παρακελεύεται· εὐχομένοις δὲ κορώνῃ ὀπισθεν κράζουσα, τυχεῖν τῆς εὐχῆς μαντεύεται· εὐώνυμος δὲ ἐιελθούσα φόβον ἐμβάλλει καὶ ταραχὴν τῇ ψυχῇ. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀπὸ κοράκων καὶ κορωνῶν σημειώσεων § ἀρκεῖ σοι §§ ταῦτα ἀντὶ πολλῶν, οὐ γὰρ τὰ κατὰ μέρος διασαφήσαι σοι προεὐλόγηθα, ἀλλ' οἷον ἀφορμὰς παρασχεῖν τῆς ἐντεῦθεν μαντείας.

» Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἐπὶ πάσης πράξεως πάντα τὰ τῶν πτηνῶν περιειργάσατο προλαβὼν §§§, καὶ φωνῆν καὶ πνεῦμα, καὶ ἀριθμὸν καὶ κλήρον, καὶ μέτρον καὶ μερισμὸν, καὶ περίοδον

* Ἐρυθρότατα (κωδ.)

** Ἀπάρχομαι Ph.

*** Τῆς ἀπὸ Ph.

† Σημειώσεως Ph.

†† Ἦς Ph.

††† Ὀπισθεν μτ. παρ. [] Ph.

§ Σημειώσεως Ph.

§§ Ἀρκέσει Ph.

§§§ Περιλαβὼν ? Ph.

τελείαν καὶ ἡμιτελῆ, καὶ ἦχον τροχαλόν, μογερόν, εὐήχον, δύσηχον, δυσήκοον, σύμφωνον, ἀντίφωνον, ἐξ ὧν τὰ διάφορα τῶν ἀποτελεσμάτων εὐρίσκεται. Μαντεύονται δέ σοι τὸ μέλλον καὶ γλαυξ καὶ δρυκολάπτης, καὶ βασιλίσκος καὶ ἐρωδῖος· καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ πτηνῶν. Ἄνεμον δέ σοι σημανούσιν, ἠχούντες ἐπὶ πλείστον αἰγιαλοὶ, καὶ ἀθρόον ἀνοιδαινουσα θάλασσα, καὶ οἶον βομβοῦσαι αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρων· νέφη δὲ ἐμφανιζόμενα τῷ ἀέρι ὅποια πόκοι ἐρίων, καὶ ἄνεμον καὶ ὑετὸν προμαντεύονται· καὶ περὶ τὰς ... ξεῖς *) δὲ τῶν λύχνων ἐὰν συναθροίζονται μύκητες χειμῶνα σημαίνουσιν, εἰ δὲ νεφέλη τις ἀερώδης περὶ τὰς ὑπωρείας γένηται, αἱ δὲ ἀκρώρειαι καθαραὶ μένωσι, σημεῖον τοῦτο εὐδίας ἐστίν· ὅταν δὲ κατὰ τὴν ἀγέλην σκιρτώσιν οἱ μὲν ἄρνες τοῖς τέσσαροι ἐναλλόμενοι ποσὶ, τὰ δὲ πρόβατα τοῖς δυσὶ, χειμῶνα σαφῶς προμηνύουσι· καὶ βόες δὲ ὅταν τὰς χηλὰς τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν περιλιχμῶνται, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ πλευρὰ κατακλίνονται κοιμώμενοι, καὶ ὅταν εἰς τὴν ἔπαυλιν ἐπανιόντες μυκῶνται ὑπὸ τὴν ἔσπεραν, χειμῶνα δηλοῦσι καὶ λύκοι δὲ ἀρνούμενοι καὶ χόιροι ἀπλήστως τῷ βορβόρῳ ἐγκαλινδοῦμενοι, καὶ αἰγες τὸν ἀπὸ τῆς πρίνου **) ἐσθίουσαι συντονώτερον, καὶ μῦες μᾶλλον ἀλλήλοις ἐπισκιρτώντες, ὡς ***) δὲ καὶ κύνες, χειμῶνα προλέγουσι· σφήκες δὲ μετοπῶρ †) φαινόμεναι, ὑγρὸν ἔσσεσθαι τὸν ἀέρα μαντεύονται· καὶ χήνες δὲ μετὰ βοῆς ἐπὶ τροφήν χωροῦσαι, καὶ κολοιοὶ τῆς ὥρας ὄψὲ κεκραγότες, καὶ εἰς χηραμοὺς καταδύμενοι, καὶ μέλιτται πλησίον τῶν μελιττείων ποιούμεναι τὴν νομῆν, χειμῶνα αὐτίκα ἐσόμενον προμηνύουσι· καὶ ὁ τῆς πρίνου δὲ καρπὸς σύμμετρος ὧν, χειμῶνα δηλοῖ, ὡς ††) δὲ

καὶ ὁ τῆς σχίνου. Ἴνα δέ σοι μὴ πάντα ἀναίτια φθέγγωμαι, φυσικὴν *) τῆς ἀπὸ τῶν δένδρων σημειώσεως σοὶ χαρίσομαι· αὐχμηρὰ εἰσι τὰ τοιαῦτα φυτὰ, τὸν σχίνου καὶ τὸν κρίνου φημί, καὶ τὴν κράσιν ξηρὰ, ὅθεν οὐδὲ φέρεי καρπὸν πολὺν, εἰμὴ κατὰ βάθος ὑγρότητα δέξεται· ὅταν οὖν πλείονα καρπὸν τοῦ συνήθους ἀποβλαστήσῃ, οἱ περὶ τὰς φυσικὰς αἰτίας πραγματεύμενοι, χειμῶνα ἐντεῦθεν καταμαντεύονται.»

Οἶωνοσκοπικὴ.

Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τοῦ Ψελλοῦ συνταγματικῶ λεπτομερῶς περιγράφονται αἱ τῶν ἀρχαίων περὶ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν ἰδέαι, αἵτινες μέγιστον μέρος ἀπετέλουν τῆς ἀρχαίας μαντικῆς. Μέχρι τοῦ νῦν περισώθησαν πολλαὶ τοιαῦται προλήψεις, ἂν καὶ κατ' αὐτῶν ἀντεστρατεύοντο οἱ φιλόσοφοι 1) καὶ ἡ Ἐκκλησία 2). Ὁ τῆς κορώνης κρωγμὸς, ὁ τοῦ κόρακος καὶ τοῦ νυκτικόρακος 3) καὶ τῶν περιστερῶν τὸ γουργούρισμα νομίζονται θανάτου ἢ ἄλλου τινὸς με-

* Φυσ. αἰτίαν Ph.

1 Ἐπικουρ., Ἐγγχειριδ. § 48.

2 Βλ. Βαλσαμῶνα, ἐν Σολλογγῆ Ῥάλλη καὶ Πότλη τ. II σ. 459. «Γένοιτο δὲ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν κορωνῶν, καὶ τῶν κοράκων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀγρίων ζώων οἰωνοσκοπίας καταργηθῆναι· ὡσαύτως καὶ τὰς φλυαρίας τῶν κριτριῶν καὶ τῶν ἐτέρων λαοπλάνων.»

3 Πρωτόδικος, περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ταφῆς σ. 48 «ὁ κρωγμὸς τοῦ κόρακος ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ βαρέως ἀσθενοῦντος νομίζεται ὡς προμήνυμα ἀπαίσιον πρὸς τὸν ἀσθενοῦντα, δυσάντητον δὲ καὶ τοῦ νυκτικόρακος, ὅστις καὶ λέγεται κοινῶς χαροποῦλι. Πρὸς δὲ καὶ ἡ ἀσυνήθης τῶν κυνῶν ὕλακῆ καὶ ὠρυγῆ ἐν καιρῷ νυκτός, ταῦτα πάντα θεωροῦνται οἰωνοὶ κακίστοι· τὰ δὲ ἀλλόκοτα καὶ τρομακτικὰ ἐνύπνια ὡς πρὸς τὸν ἀσθενῆ θεωροῦνται ὡς προφητεύοντα ταχισταὶ ἀνάρρωσιν.» Ὁ Wachsmuth (Das alte Griechenland im neuen σ. 406) κακῶς μεταφράσας freundenvogel (πουλιον τῆς χαρᾶς· ἀντὶ das Vogel des Charo) νομίζει τὴν ὀνομασίαν κατ' εὐφημισμὸν θεθεῖσαν. — Βλ. καὶ Γ. Αἰνιᾶνα, ἐν ἐφημ. Φιλομαθῶν 1859. Ἔτος Ζ' σ. 4049 (ἐκ τῆς Φιλολογικῆς Ἀθηνᾶς τοῦ 1834.) «Χαροποῦλι ὀνομάζουσιν εἶδος νυκτοκόρακος, τοῦ ὁποίου τὴν γοεράν φωνὴν νομίζουσιν ἀπαίσιον οἰωνὸν διὰ τοὺς κατοικοῦντας τὰς οἰκίας, εἰς τὰς ὁποίας ἤθελε λαλῆσαι.»

* Τὰς μύξας Ph.

** Π. καρπὸν Ph.

*** Ὡς Ph.

† Μετοπῶρου Ph.

†† Ὡς Ph.

γάλου δυστυχήματος προαγγέλματα. Ὁ ἱερεὺς Χαρίσιος Μεγδάνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸ σύγγραμμα πολλὰς περιέργους ἠρύσθημεν πληροφορίας, ἀπαριθμεῖ ἐν τοῖς ἐξῆς τὰς τοιαύτας δεισιδαιμονίας. «Καὶ ἂν ἔμβη νυκτερίς, ἢ εὖρη ὀφίδιον εἰς τὴν κατοικίαν του· ἢ ὄρνιθα λαλήσῃ ὡς ὁ πετεινός¹⁾, ἢ ὠὼν γεννήσῃ μικρὸν ἢ ἀτελές· ἢ γλαυξ λαλήσῃ εἰς τὴν στέγην του· ἢ τὸ πρωτότοκον ἀρνίου γεννηθῆ μαῦρου εἰς τὴν ποίμνην του, γίνεταί ὁ δεισιδαίμων ὄλος ἔμβοβος μήπως ἀποθάνῃ τις τῆς αἰκογενείας του... Καὶ ὅταν τρυπήσῃ ποντικὸς τὰ εἰσώματα, ἢ τὸ ἀλευροσάκκιον, παραμονεύει τοὺς αἰκείους του, καὶ παρατηρεῖ τὰ πράγματά του νὰ ἀνακαλύψῃ τί κλεψία γίνεται εἰς τὸν οἶκόν του²⁾. Ἐξετάζει καὶ τὸ δάλλημα τῆς κορώνης...³⁾» Ἐν Ἀντιπάρῳ, νησιδίῳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, παρετηρεῖτο ἡ στάσις ἦν ἐλάμβανε κορώνη ἐπὶ φοίνικος· «οὐ μακρὰν τοῦ χωρίου τῆς Ἀντιπάρου, λέγει ὁ κύριος Βαλλήν-δας⁴⁾, εἶναι πεφυτευμένος φοίνιξ, ἐφ' οὗ ἐκάθητο τῶν κουρουνῶν τις, προφητικὸν χάρισμα ἔχουσα. Ἡρώτων λοιπὸν τὸν ἐκείθεν προερχόμενον οἱ χωρικοὶ ἀνησύχως. — Τί; — Κουρούνα εἰς τὴν Σαγιάν. — Βλέπει νοτιὰ ἢ βορειὰ; — Νοτιὰ. — Κουρσάροι εἰς τὸ κανάλι. — Ἀλλὰ βορειὰ. — Δὲν ἔχομεν φόβον.»

Καὶ τῆς γλαυκὸς ἢ φωνὴ ἀπαίσια προοιωνίζεται. «Ἡ συνήθεια, λέγει ὁ Πιπτάκης⁵⁾, ὡς κακὸν οἰωνὸν ἔχει τὴν γλαυκα, ὅθεν ὅταν ἐπὶ τοῦ οἴκου φωνάζῃ τὴν νύκτα λέγουσι θὰ ἐρημωθῆ ὁ οἶκος, καὶ μάλιστα ὅταν κουκοβαίξῃ τῇ λέγουσι, τὸ κακὸν ἐπ' αὐτῆς, τὴν κεφαλὴν τῆς νὰ φάγῃ.» Ἐρήμωσιν οἴκου καὶ τοῦ κόκευος προμηνύει ὁ κοκκυσμὸς, δι' ὃ καὶ πληθερὸν ἐν ταῖς νήσοις

1 Βλ. καὶ Πανδῶρ. XI σ. 472. (Δεισιδαιμονία Φιλιππουπόλεως.)

2 Πρόβλ. Θεοφράστ., Χαρακτῆρας 16. «Καὶ ἐὰν μὲς θύλακον ἀλλήτων διασφάγῃ, πρὸς τὸν ἐξηγητὴν ἐλθὼν ἐρωτᾷν, τί γὰρ ποιεῖν.»

3 Χ. Μεγδάνου, Λύχνος Διογένους ἢ Ἡθικοὶ χαρακτῆρες. 1818 σ. 274—275.

4 Ἐν Πανδῶρ τ. VII σ. 300.

5 Ἐν Ἐφημ. Φιλομαθῶν 1860 σ. 1218—1219.

τοῦ Αἰγαίου πελάγους καλοῦσι τὸν κόκευον, ὅπως τὸ ὄνομα αὐτοῦ προφερόμενον μὴ ἐρημοί, ἀλλὰ πληθύνῃ τοὺς οἴκους¹⁾. Ἡ δὲ τῆς γλαυκὸς παρουσία καὶ παρὰ τοῖς Ἀνατολίταις προοιωνίζεται τὴν καταστροφὴν τοῦ μέρους, ἐφ' οὗ ἐκάθησε²⁾.

Περίεργος εἶναι καὶ ἑτέρα δεισιδαιμονία, περὶ ἧς τὰ ἐπόμενα λέγει ὁ Γ. Αἰνιάν: «Τὴν ἀνοιξίν, ὅταν ἀρχινοῦν νὰ λαλήσουν οἱ κοῦκκοι, αἱ τρυγόνες καὶ τὰ ἀηδόνια, λαμβάνουν φροντίδα αἱ γυναῖκες νὰ τρώγουν ἀπὸ μίαν βοῦκαν ψωμί τὸ πρῶτ', διὰ νὰ μὴ ἀκούσουν τὸ δάλλημα ὅλως διόλου νηστικάι, ἐπειδὴ τότε λέγουν, ὅτι ταῖς ἐκόμπωσεν ἡ τρυγὸνα ἢ ὁ κοῦκκος, τὸ ὁποῖον ἔχουν κακὸν οἰωνὸν διὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος· δι' ὃ καὶ ἡ παροιμία: Τρυγονίτσα εἰς κόμπωμα τριῶν χρόνων σκόνταμα³⁾»

Ὅταν ἀλογόμνια ἐπικαθήσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου τινὸς εἶναι προγνωστικὸν ἀφίξεως συγγενοῦς ἢ γνωρίμου. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπάρχει ἡ ἐξῆς παροιμία, ἣτις ἔχει, νομίζω, σχέσιν πρὸς τὴν ιδέαν ταύτην: «Ξειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξεῖνον δὲ μέλισσα⁴⁾» καὶ ἡ παροιμία αὕτη, ὡς τινες οὐχὶ ἀπιθάνως ὑπετόπισαν⁵⁾, ἀναφέρεται ἴσως εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην διὰ μελισσῶν μαντικὴν.

Ἐν τινι παραμυθίῳ⁶⁾ ἐν ᾧ βασιλόπαις τις ἠσθένει καὶ οἱ ἱατροὶ εἶχον ἀπελπισθῆ δι' αὐτὸν, ἡ ἔρωμένη του ἠκουσε καθ' ὁδὸν περιστερὰν πρὸς ἱκτίνου διαλεγομένην. Ἡ περιστέρα ἔλεγεν ὅτι λυπεῖται πολὺ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ

1 Βαλλήνδας, ἐν Ἐφημ. Φιλομαθῶν 1862 σ. 1839 (ἐν Κόθνωφ.)

2 Guys, Voyage en Syrie 1855 σ. 335.

3 Φιλολογικαὶ σημειώσεις ἐν Ἐφημ. Φιλομαθῶν. Ἔτος Ζ'. 1859 σ. 993. (Ἐκ τῆς φιλολογικῆς Ἀθηνῶν τοῦ 1831.)

4 Ζηνοβ., Ε. 99.—Ἀποστολ., ΙΖ. 31.—Φώτιος, Σουδάς λ. Σειρήν.—«Σειρήν δὲ ἐστὶ ζῶον ὑπὸ πτερον μελίση ἑοικός.» (Ζηνοβ., αὐτ.—Ἀριστοτέλ. Ζῶων Ἰστ. Θ'. 27.)

5 Maury, Histoire des religions de la Grèce antique. t. II p. 486 ἐν παραβολῇ πρὸς Ὅμηρ. Ἰμν. εἰς Ἐρμῆν 558 κ. ἐ.

6 Hahn, griechische und albanesische Märchen. τ. I. σ. 100.

βασιλόπαιδος, ὃν τινα οἱ ἰατροὶ δὲν δύνανται νὰ θεραπεύσωσιν· — οἱ ἰατροὶ δὲν γνωρίζουσι τὸ ἰατρικὸν του, ἀπεκρίνατο ὁ ἰκτινος, διὰ τοῦτο δὲν γνωρίζουσι νὰ τὸν θεραπεύωσι. — Καὶ πῶς δύνανται νὰ θεραπευθῇ; ἐρωτᾷ ἡ περιστέρα. Ἐκεῖνος τῆς λέγει. — Ἐὰν μᾶς σφάξωσι καὶ μὲ τὸ κρέας μας καὶ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἐκείνης κάμωσιν ἐν ἔμπλαστρον, τὸ ὁποῖον νὰ θέσωσιν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ ἀσθενοῦς, ἐκεῖνος τότε θεραπεύεται. Ἡ νεάνις ἀκούσασα ταῦτα συλλαμβάνει καὶ σφάζει τὰ πτηνὰ, κάμνει τὸ ἔμπλαστρον, καὶ θεραπεύει δι' αὐτοῦ τὸν βασιλόπαιδα. Τὸ παραμῦθιον τοῦτο ἔχει μεγίστην ἀναλογίαν πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Μελάμποδος, δι' ὁμοίου τρόπου θεραπεύσαντος τὸν Ἴφικλον¹⁾· ὡς δὲ νομίζομεν ἡ οἰωνοσκοπικὴ προήλθε τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τῆς ιδέας ὅτι οἱ μάντιες ἐγίνωσκον τὴν τῶν πτηνῶν γλώσσαν, καὶ πράγματι οἱ παλαιοὶ μάντιες ἐνομίζοντο κατέχοντες τὸ προτέρημα τοῦτο²⁾· τὰ δὲ πτηνὰ ἐνομίζοντο ὡς προγνωρίζοντα τὰ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνεκαίσως τῆς ἐν τῷ ἀέρι διαμονῆς των³⁾.

Ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως⁴⁾

1 Ἀπολλοδώρ. Α, XII §. 6. — Ὁ Μελάμπους λέγεται ὅτι πρῶτος εἰσήγαγε τὴν μαντικὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα (Plin., XXV, I. Ἀπολλοδώρ., Β. §. 3 πρόλ. Ἡροδοτ., Β', 49. — Πausan., II. ιη §) ὅπερ ἐνισχύει τὴν γνώμην μας περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς οἰωνοσκοπίας.

2 Ὡς ὁ Μελάμπους, ὁ Τειρεσίας, ὁ Πολύιδος κλπ.

3 Ἐν τοῖς παρχμυθίοις, τὰ πτηνὰ προλέγουσι διάφορα συμβεβηκότα (Hahn, I. 57. 121. 138. καὶ ἐν πολλοῖς ἀνεκδότοις) ἢ ἀνγγέλλουσι συναγόμενα ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ των πολλὰ ἄγνωστα τοῖς ἀνθρώποις (Hahn, I. σ. 185. II. 284 κλπ.) Ἀνθρωποὶ πολλοῦ ἀναφέρονται γνωρίζοντες τὴν γλώσσαν τῶν πτηνῶν (Hahn, I. σ. 248. 236) ὅπως εἰς τὰ ἀραβικὰ καὶ πολλὰ σλαβικὰ παραμῦθια (Chodzko, Contes Slaves p. 78 σημ.) Ἀνώτερος τις Κωνσταντινουπόλεως τῆς 16'. ἐκατονταετηρίδος ἐν ποιηματικῷ περὶ ζῶων ἰδιότητος λέγει «ὅτι οἱ Ἴνδοὶ ἐσθιοντες τὴν τῶν δράκόντων καρδίαν, ἢ τὸ ἥπαρ, νοοῦσι τί τὰ ἄλογα ζῶα φθέγγονται.» (Ἐν Mathiae, Varia Graeca. Mosc. 1800 p. 27.)

4) Al. Soutzo, Hist. de la revolution Grecque. σ. 226.

διηγείται περὶ τοῦ Κολοκοτρώνη τὰ ἐξῆς, ἅτινα δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν εἰς τὴν διὰ περιστερῶν καὶ ἀετῶν οἰωνοσκοπίαν. Ὅταν ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ ἡ μάχη κατὰ τοῦ Δράμαλη, ὁ Κολοκοτρώνης εἶπε περιχαρῆς πρὸς τοὺς στρατιώτας του: — Ἡμεῖς θὰ νικῆσωμεν! διότι ὑπήγα νὰ ἐρωτήσω μίαν μάγισσαν, καὶ δὲν τὴν εὔρον, ἀλλ' εἶδον ἐν περιστέρῳ τὸ ὁποῖον ἤρχετο κατ' ἐπάνω μου τὸ ἐτουφέκισα καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας μου· παρητήρησα καλὰ αὐτὸ καὶ ἀπὸ μερικὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα εἶδα εἰς τὰ κόκκαλά του, συμπεραίνω ὅτι θὰ νικῆσωμεν. Καταβαίνοντας ἀπὸ μίαν ῥάχιν ἀπήντησα τὴν γράϊαν μάγισσαν· ἀμέσως αὐτὴ μὲ ἀνεγνώρισε. — Γέρο-Κολοκοτρώνη, μοῦ εἶπεν, εἶναι τώρα κάμποσαις ἡμέραις τοῦ βλέπω ἀετοὺς νὰ τριγυρίζουν τὴν καλύβην μου καὶ νὰ ζητοῦν αἷμα. Πήγαινε ὅπου σὲ φωτίσει ὁ Θεός· καὶ οἱ ἄπιστοι θὰ καταστραφοῦν.

Οἰωνοί.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ὁ λαὸς ἐξάγει προγνωστικὰ ἐκ πολλῶν ἄλλων ἀντικειμένων¹⁾, ὧν τὴν πρῶτην θέσιν κατέχουσιν, ὅπως παρ' ἅπασιν τοῖς λαοῖς συμβαίνει, τὰ ἔκτακτα φυσικὰ φαινόμενα.

Πολλοῦ τῶν δημοτικῶν ᾄσμάτων τὰ μεγάλα δυστυχήματα, τοὺς θανάτους ἀνδρείων κλεφτῶν καὶ ἀρματωλῶν ἐπισήμων, προμηνύουσιν ὁ θρηνώδης γογγυσμὸς τῶν πευκῶν εἰς τὰ προσφιλή λημέρζατων, καὶ ἀσυνήθης χειμῶν κατὰ τὸ θέρος.

Ποτὲ δὲν ἐθουμώμονα τὸν Μᾶν νὰ χιονίξη,

τὸ Μᾶν καὶ τὸ θεριστὴ κ' ὄλον τὸν ἀλωνάρη 2.

καὶ ἐν ἑτέρῳ ᾄσματι:

«Μᾶς πῆρ' ἡ μέρα κ' ἡ ἀγῆ, μᾶς πῆρς μεσημέρι καὶ ποῦ νὰ λημεριάσωμε, νὰ κάνουμε λημέρι; Πέρα ε' ἐκεῖνο τὸ βουνὸ καὶ ε' τὴ ψηλὴ ῥαχοῦλα, πῶχει τὰ πεῦκα τὰ ὕψηλά καὶ τὰ νερά τὰ κρύα.»

4 Guys, Voyage littéraire en Grèce t. I. p. 148 «Les Grecs tirent encore des présages de mille choses que le hasard produit» καὶ ἐκ τούτου H. Mathieu, la Turquie et ses différents peuples. t. II p. 109.

2 Marcellus, Chants du peuple en Grèce. t. I. p. 104. — Passow. Carm. popul. p. 179.

Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπόειπε
ἀκούει τὰ πεῦνα ποῦ βογοῦν καὶ ταῖς ὄξειαις ποῦ
[τριζούν . . . 1

κακὸν σημεῖον, διότι τὴν αὐτὴν ἡμέραν
ἐφονεύθη—καὶ

Σηκῶνομαι μιὰ χαραυγὴ ὁ μαῦρος ἀπ' τὸν ὕπνο,
πέρνω νερὸ καὶ νύβομαι, μαντῆλι καὶ σφουγγιῶμαι.
Ἄκω τὰ δένδρα καὶ βροντοῦν καὶ ταῖς ὄξειαις καὶ
[τριζούν,
καὶ τὰ λημέρια τῶν κλεφτῶν καὶ βαρυναστενάζουν.
Ἐκτρεσα καὶ ταῖς ῥώτιστα γλυκὰ ἄν τὴν μητέρα.
—Τ' ἔχει' ὄξειαις, ποῦ χλίβεστε, λημέρια ποῦ
[βογγᾶτε;

Κ' ἐκεῖνα μ' ἀπεκρίθησαν βαρυναστεναγμένα:
—Ἐχάσαμε τὴν κλεφτοσυργιά, τὸν Κώστα τὸ λε-
[βέντη . . . 2

* Ἄλλοτε ἡ σελήνη ἢ τὰ ἄστρα ἀνατέλ-
λουσι πορφυρᾶ, ὡς ἐν αἵματι ἐμβεβα-
πτισμένα, μεγίστας συμφορὰς, φόνους
καὶ αἵματα εἰς τὰ ἔθνη προαναγγέλλου-
τα 3). Ὁ ἥλιος, λέγει δημοτικὸν τι ἄσμα 4),

ὁ ἥλιος ἐσκοτίνασε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη,
καὶ ὁ καθαρὸς αὐγερινὸς * ἐβγήκ' αἵματωμένος.

Τὸ αἷμα ἢ τὸ χρῶμα αὐτοῦ ἐπὶ γνω-
στῶν ἀντικειμένων φαινόμενον, ἐπίσης
εἶναι προμήνυμα μεγάλων δυστυχημά-
των· τὴν ιδέαν ταύτην εὐρίσκομεν

1 Ζαμπελ., Ἄσματ. δημοτ. τῆς Ἑλλάδος. σ.
637.—Passow, σ. 400.

2 Passow, σ. 426.

3 Πρὸβλ. Ἄριστ. Βαλαωρίτου, Ἡ Κυρὰ Φρο-
σύνη σ. 2—3 (ἔκδ. Κερκύρας 1839) ἢ 32—33
(ἔκδ. Π. Λάμπρου 1868.)

ΤΑΧΙΡ. Ἐπρόβαλεν . . . (τὸ φεγγάρι)· εἶναι θολὸ
[καὶ κόκκινο ὡς αἷμα.

Σύγνεφα μαῦρα καὶ βαρεῖα ἀναιθιοκαταβαίνου
καὶ φεύγουσιν σάφραντάσματα. Ὁ ἄνεμος τὰ σπρώχνει
καὶ τὰ σπινθεύει ἀπάνω του μὲ λύσσα, μὲ μανία·
ὡτῶν ἀέρια κύματα, τὸ δέρνουν, τὸ χτυποῦνε,
καὶ λές πὺς θὰ τὸ πιζοῦνε καὶ λές πὺς θὰ τὸ
[σούσου.

Πυκνὴ θολοῦρ' ἀπ' τὰ βουνα, Βιζήρη μου, τοῦ
[Ἡίνδου
ἀπλόναται ἔς τὸν οὐρανὸν, κ' ἐσκέπατε τ' ἀστέρια.
Τί σάβανο κατὰ μαυρο! τί νύχτα! τί τρομάρα!
ΛΑΗΣ. Σὲ σκιαζοῦνε τὰ σύγνεφα, σὲ σκιαζεῖ τὸ
[φεγγάρι,
γιατί τὸ βλέπεῖς κόκκινο, τὸ βλέπεῖς ματωμένον; κλ.

4 Χασιώτου, Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἠπειρὸν
δημ. ἄσματων σ. 405.—Οἱ δύο στίχοι οὗτοι εὐ-
ρηνηταὶ παρηλλαγμένοι ἐπὶ ἄλλης σημασίας καὶ
ἐν ἑτέρῳ ἄσματι. (Passow, σ. 34.)

* Ἐωσφόρος. Lucifer.

παρ' Ὀμήρῳ 1) καὶ παρὰ τῷ Ὀσσιανῷ.
«Βάρδοι, λέγει οὗτος ἐν τῷ ποιήματι
του Κομλάθ καὶ Κορθόνα 2), Βάρδοι
τῶν ἐπελευσομένων αἰώνων χύνετε πάν-
τοτε δάκρυα, ἀναμνησκόμενοι τοῦ
Κομλάθ. Προώρως κατέβη εἰς τὸν τά-
φον, καὶ ἡ θλίψις ἐπεχύθη ἐπὶ τῆς Μό-
ρας. Ἡ μήτηρ του παρετήρησε τὴν εἰς
τὸν τοίχον ἀσπίδα αὐτοῦ, καὶ τὴν εἶδεν
αἱματόφυρτον· ἐννόησε τότε ὅτι τὸ τέ-
κνον τῆς δὲν ὑπῆρχε πλέον, καὶ ἡ Μόρα
ἀντήχησεν ἐκ τῶν ὀδυνηρῶν αὐτῆς
κραυγῶν».

Προσέτι ἀπαίσιοι οἰωνοὶ θεωροῦν-
ται, αἱ τῶν δοκῶν τῆς οἰκίας τριγμοί,
ἢ ἡ φθορὰ μέρους τινὸς αὐτῆς. Οὕτως ἐν
δημοτικῷ τινι μυρολογίῳ Μάνης χήρα
τις λέγει ὅτι ἐκ τοιούτων συμβάντων
προεμάντευσε τὸν τοῦ συζύγου τῆς θά-
νατον.

Ἄρρᾶνν Ἰρήγα καὶ Πασχιᾶ,
ἀναταράχτηκι' ὁ ὄντας
καὶ πέσασσι τὰ γυαλιὰ! 3

Ὅμοια καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπιστεῦ-
οντο ὡς ἐξάγομεν ἐκ τῶν ἐξῆς παλαιοῦ
τινος συναξαρίου. «Καὶ γνωστικῶν κλη-
δονισμοῦ καὶ φωνῆν τρισμοῦ παντὸς
ξύλου, καὶ λίθου καὶ νεκρῶν ἐν τάφοις
καὶ θυρῶν ψόφους καὶ παλμούς μελῶν 4).

Τὰ ζῶα, ἅτινα θεωροῦνται ὡς ἔχοντα
τὸ πλεονέκτημα τοῦ προγιγνώσκου τὰ
μέλλοντα, κλαίουσιν ἐνίοτε, κατὰ τὰ
δημοτικὰ ἄσματα, καὶ λυποῦνται δι' ἐ-
πικειμένας τοῖς κυρίοις των συμφορὰς.

Ἦνταν ἐκαβαλλίκευς ἐκλασε τ' ἄλογό του
καὶ τότες τὸ ἐγνώρισε πὺς εἶν' ὁ θάνατός του 5.

λέγει περὶ τινος κλέφτου δημοτικὸν τι
ἄσμα, ἀνακαλοῦν ἡμῖν τοὺς ἐπομένους
τοῦ Ὀμήρου στίχους.

1 Παρ' Ὀμήρῳ μνημονεύεται βρογὴ ἐξ αἵμα-
τος ὡς ἀπαίσιος οἰωνός (Ἰλιάδ. Α. 52—53. Π.
459) ἢ δὲ δοξασία αὕτη ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ἰνδοῖς
(Βαλαδαράτα βιβλ. VI, κεφ. β'. § 47 καὶ σημειώ-
σιν Γ α λ α ν ο ὕ αὐτόθι.)

2 Ossian, traduction Christian. Paris 1868
p. 96.

3 Ν. Γ. Πολίτης, ἐν Πανδώρα σ. XX σ. 343.

4 Bolland., Acta sanctorum. Septemb. t.
VII p. 222.

5 Pashley, Travels in Crete, τ. II σ. 444.

ὡς μένον (ἵπποι) ἀσφαλῶς περικαλλέα δίφρον. ἔ-
οῦδαι ἐνισκῶψαντε καρήατα δάκρυα δὲ σπιν
θερμὰ κατὰ βλεφάρων χμαδίς ῥέε μυρομένοισιν
ἠνιόχοιο πόφφ 1.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἴνδοις, ὅπως
καὶ παρὰ τοῖς Ἀραβί, οἱ ἵπποι εἰσὶν
ἀχώριστοι ἀπὸ τῶν ἡρώων ἐπιβατῶν
των, διὰ τοῦτο καὶ δάκρυα θαλερὰ χέ-
ουσιν ὅταν τὸν θάνατον τοῦ κυρίου των
προμαντεύουσιν ἐπικείμενον 2). Καὶ ἐν
τῇ γερμανικῇ μυθολογίᾳ οἱ ἵπποι συμ-
μερίζονται τὰ αἰσθήματα τῶν ἵππευ-
όντων αὐτοῦς, χαίροντες μὲν ἐπὶ τοῖς
εὐτυχήμασι, κλαίοντες δὲ ἐν ταῖς ἀτυ-
χίαις 3).

Ἄλλοτε οἱ ἵπποι χρεμετίζουσιν, ἡσπάθη
ῥαγίζει, ὁ δὲ ἦρως τοῦ δημοτικῆς ἄσμα-
τος, ἐκ τούτων εἰδοποιούμενος, τρέχει εἰς
τὴν οἰκίαν του, ἔνθα ἐπρόκειτο οἰκογε-
νειακὴ νά τω συμβῆ δυστυχία 4).

Εἰς τὰς ιδέας ταύτας ἀναφερόμενος
καὶ ὁ Κρής ποιητῆς τῆς ΙΣΤ΄ ἢ ΙΖ΄.
ἑκατονταετηρίδος Νικόλαος Δριμυτικὸς

1 Διάδ., P. 436. Πρὸς Vergil. Aen. XI.
90.—Propert. III. 34. 37. Sueton, Cas. 81.
Isidor. Origin. I. β'. 4. 43.

2 Ad. Schlieben, Die Pferde des Alter-
thums. 1867, σ. 43.—Ritter, Erdkunde t. V. σ. 898.

3 Grimm, Deutsche Mythologie. σ. 365.
624.—Schlieben, l. c. σ. 68.—Encyclopaedie
d. Kunst u. Wesen. 7. XX σ. 364.

4 Πρὸς. Fauriel, t. II p. 140.—Ζαμπελ., σ.
724.—Passow, σ. 318.

Καθούμουν κ' ἔτρωγα ψωμί μ' ἀρχόντου· καὶ μὲ
κ' ὁ μαυρὸς μου γλημίντρισε, ῥάϊσε τὸ σπαθί μου.
Κ' ἐγ' ἀπονοῦς μου τῶνομωτα, παντρεύουν τὴν κα-
μὲ κάποιον ἄλλον τὴν βλογοῦν, μ' ἄλλον τὴν
παντρεαραδωνιάζουσιν τὴν κ' ἐμένα μ' ἀστοχοῦσιν.

Ἐπίσης θεωροῦνται ἀπαίσιοι αἱ κλαυθμηραὶ ὕλα-
καὶ τῶν κυνῶν, οἵτινες ταραττονται καὶ ἀνησυ-
χοῦσιν ὁσάκις ὕλακτοῦσιν οἱ κύνες τὴν νύκτα ἄ-
νευ λόγου, ἢ μᾶλλον ἀπαντῶντες εἰς τοὺς στε-
ναγμοὺς τοῦ κυρίου αὐτῶν κιοδυνέουτος κατὰ
τινα κρίσιμον μάχην· οὐ μόνον παρ' Ἑλλήσιν,
ἀλλὰ καὶ παρ' Ἀλβανοῖς· (Dora d'Istria, les
femmes en Orient livr. IV ep. 4.) ἐπίσης καὶ
παρὰ τοῖς Ἀνατολίταις, οἵτινες θεωροῦσι τὰς
κλαυθμηρὰς τῶν κυνῶν ὕλακάς ὡς θανάτου προ-
μηνύματα (Guys, Voyage en Syrie 1835 σ. 335).

ποιεῖ ἐν τῇ Εὐμορφῇ βοσκοπούλα,
τὸν βοσκὸν λέγοντα·

Μὲν ἔπεσα καὶ ῥάγη τὸ σπαθί μου,
καὶ γιάγουρα εἰς τὴν ἀποστροφῆν μου.
Κ' ἔσυρε τρεῖς φωναῖς, καὶ ξύπασέ με,
ὅταν γλυκὰ κοιμούμουν ξύπνησέ με.
Κ' ἦρθαν κακὰ σκυλιὰ ὡσάν πνιγάρου,
νὰ φάγουσι τ' ἀρνί μου τὸ πουλιάρη.
Ἐγροίκουν ἀπ' τὰ δάστη της· νὰ κλαιγῆ,
ἢ καθαρένια βρούσι νὰ μοῦ λέγη
Τὸ πῶς ἢ ἀρρώστια, κ' ἢ ἄρρητά μου,
κάρβουνα θὲ νὰ βάλουν ἔς τὴ καρδιά μου 1.

καὶ πράγματι, λέγει ὁ ποιητῆς, ὅ,τι ἐ-
φοβεῖτο, εἶχε συμβῆ· ἢ βοσκοπούλα ἀ-
πέθανεν.

Ἐκτὸς τούτων ἐξάγουσι προοιωνί-
σματα καὶ ἐκ τῶν ἀκοσίων κινήσεων
τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ σώματος, ὅ-
πως καὶ παρ' ἀρχαίοις συνεθίζετο 2).
Οὕτως ὁ παλμὸς τοῦ ὄμματος δεικνύει
τὴν προσεχῆ συνάντησιν ἀγαπωμένου
προσώπου 3), ὅπως τοῦτο ἐνομιζέτο καὶ
παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι 4), Ἐω-

1 Ν. Δριμυτικὸς, Ἡ εὐμορφῇ βοσκοπούλα σ.
48—49 (ἔκδ. Legrand ἐν Collection les mo-
numents pour servir à l'étude de la langue
Néo-nellénique. Paris 1869 n° 4.)

2 H. Wisbermann, De variis oraculorum
generibus apud Graecas. Marburg. 1835 p.
45.—Βλ. καὶ Μανουήλ τοῦ Παλαιολόγου, περὶ
ὄνειράτων· ἐν Boissonade, Anecdota Graeca
vol. VI p. 246. Ἄλλα καὶ τὸ φθονερόντε καὶ
πονηρότατον πνεῦμα πολλὰ πολλὰκις τῶν ἐσο-
μένων ἐσήμανεν οὐ μόνον ἐν ἐνοπίσις, ἀλλὰ καὶ
οἰωνοῖς· τισὶ καὶ τοῖς τῶν μελῶν ἀπροαιρέτως
κινήμασι καὶ παλμοῖς. — Διὰ τοῦς Ἑβραίοις
τοῦ μεταίτιος βλ. P. LaCroix (le bibliophile
Jacob) Curiosités des sciences occultes p.
263 κτ.

3 X. Μεγδάνοισ ἐνθ. ἀν. σ. 275.—Λευκίας ἀνα-
τροπῆ κλ. σ. 22 «τὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἄμμα καὶ
νῦν, ὡς καὶ πάλαι, ὅτε μὲν τούτου, ὅτε δ' ἐκεῖνο
σημαίνειν ἐνοι νομίζουσιν.»—ὉΒυδιλάκης (Neu-
griechisches Leben. σ. 24.) ἀναφέρει καὶ ἀγμάτιον

τὸ μάτι μου ξεπέτῃ

κἀποιὸν θὰ ἰδῶ ποῦ μ' ἀγαπῃ.

ὅπου κακῶς παρὰ Passow (Carm. popularia p.
580) φέρεται ξενετῃ

4 Θεοκριτ., III 35—36. Ἄλλετα ὀφθαλμὸς
μου ὁ δεξιὸς· ἀρά γ' ἰδῶσῶ αὐτάν· βλ. καὶ Erne-
sti, ad Callim. Hymn. in Cerer. v. 89.—Ὁ
Ποσειδώνιος, κατὰ τὸν Σούδαν, ἔγραψε βιβλίον
περὶ παλμικοῦ οἰωνίσματος.

μαίους ¹⁾, Ἰνδοῖς ²⁾ καὶ Γερμανοῖς ³⁾. Ὁ δὲ τῶν ὠτίων βόμβος δεικνύει ὅτι ἀναφέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ ἀκούοντος ἀνθρώπου μακρὰν εὐρισκόμενον ⁴⁾, ὡς ἐπίσης καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι ⁵⁾ καὶ Ῥωμαίοις ⁶⁾ καὶ τοῖς Γερμανοῖς ⁷⁾ ἐπιστεῦετο· φαίνεται δὲ ὅτι τοῦτο ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ Πυθαγόρου «ὡς καὶ ὁ πολλακίς ἐμπίπτων τοῖς ὠσὶν ἦχος, φωνὴ τῶν κρειττόνων ⁸⁾ (δαιμόνων), μὲ τὴν ὁποίαν συμφωνεῖ καὶ ἡ ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἐν προηγουμένη σημειώσει ⁹⁾ ἀναφερομένη πρόληψις. Πρὸς ἀποτροπὴν δὲ παντὸς ἐνδεχομένου κακοῦ κροταλίζουσι τοὺς δακτύλους παρὰ τὰ βομβοῦντα ὦτα· παραπλήσιον δέ τι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλινίου (Nat. Hist. XXVIII, 2) ἐποιοῦν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι. Καὶ ὁ πταρμὸς δὲ αἴσια, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι ¹⁰⁾ καὶ τοῖς Γερμανοῖς ¹¹⁾, προουωνίζεται ¹²⁾.

1 Plaut., Pseudol., I ii, 405. Nisi, quia futurum est, ita supercilium fallit. καὶ Scaliger. αὐτ. — Dempster., Antiquit. Roman. III 9. — Ὑβρλ. προσέτι καὶ Juvenal., VI 578.

2 Hirzel, Sacuntala. σ. 65.—Βλ. καὶ Β α λ α β α ρά τ α ν βιβλ. Α. κεφ. θ'. § 94. «Ἐρωμένη τις πεπεισμένη ἐκ τοῦ παλμοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, ὡς ἐλεύσεται ὁ ἔραστής· κλ.»

3 Grimm, Deutsche Mythologie τ. II σ. 4074.

4 Δευκία, Ἀνατροπὴ κλ. σ. 22. «Ὁ κοινὸς τῶν νῶν Ἑλλήνων ὄχλος, ὅτε τὰ ὠτία βομβεῖ, σημεῖον τοῦτο εἶναι ὑπολαμβάνουσιν, ὡς αὐτῶν ἀποντες τινὲς μέμνηνται.»—Πρβλ. Καραγιάννη, Δεισιδαιμονίας δοκίμιον. τ. I. σ. 433 «ὅταν τὰ ὠτά μας βομβῶσι πιστεύομεν ὅτι θ' ἀκούσωμέν τι λόγου ἄξιον.»

5 Λουκιαν., Ἐταιρ Διάλογοι IX, 2. «Ἡ που, ὦ Παρμενίων, ἐδόμβει τὰ ὦτα ὑμῶν; αἰεὶ γὰρ ἐμὲν νητο ἢ κεκτημένη μετὰ δακρύων.»

6 Plin., Hist. Nat. XXVIII, 2.—Fronton., καὶ Marc. Aurel. Epistol. ed. M a i lib. II. V.

7 Grimm, deutsche Mythologie t. II σ. 4074.

8 Αἰλιαν., Ποικιλ. Ἰστορ. IV. 47.

9 Βλ. σ. 4101 σημ. 2.

10 Ὅδυσσ. P. 544.—Θεοκρίτ., J. 96. ιγ'. 16. Ξενοφῶντος, Κυρ., Ἀναβ. III, β. 9.—Ἀριστοτέλ. Προβλημ. ΔΓ. 7. Πρβλ. IE. 33—Propert., II el. 2 v. 33 sq.—Cf. G. Leopardi, Saggio sopra gli errori popolari degli antichi. 1848. p. 73—84 cap. VI.

11 Grimm, Deutsche Mythologie t. II σ. 4070.

12 Δευκία, Ἀνατροπὴ κλπ. σ. 22. «Τὸν πταρ-

Ἐπίσης ἐξάγουσι μαντεύματα ἐκ τῶν κατὰ τύχην προφερομένων λόγων, πρὸ πάντων ὑπὸ παιδίων ¹⁾, διότι ὡς ἀθῶα ἔνεκα τῆς ἡλικίας τῶν ἀγαπῶνται πλειότερον παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ συνήθεια αὕτη φαίνεται παραμείνασα ἐξ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ²⁾. Συγγενὴς ταύτη εἶναι καὶ ἡ πρόληψις, καθ' ἣν κακοὶ λόγοι ἀποφέρουσι δυστυχήματα. «Κακομελέτα κ' ἔρχεται» λέγει μία κοινὴ παροιμία· καὶ εἰς αὐτὴν νομιζομεν τὴν ιδέαν ἀναφέρεται χωρίον τι τοῦ Αἰσχύλου ³⁾.

Οἱ ἐρῶντες θέλοντες νὰ μάθωσιν ἐὰν ἀνταγαπῶνται συσφίγγουσιν εἰς σχῆμα γρόνθου τὴν χεῖρα, σχηματίζοντες κύκλον διὰ τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ ἀντίχειρος, ἐφ' οὗ θέτουσι φύλλον ῥόδου ἢ μήκωνος, ὅπερ διὰ τῆς παλάμης τῆς ἐτέρας χειρὸς κτυπῶσι καὶ ἂν μὲν τὸ φύλλον μετὰ κρότου διαρραγῇ τοῦτο θεωρεῖται ὡς σημεῖον ὅτι ἔρως ἐκατέρωθεν ὑπάρχει· ἂν δὲ ἀψοφητῆι, εἶναι σημεῖον ὅτι ὁ χρηστηριαζόμενος δὲν ἀνταγαπᾶται ⁴⁾.

μὴν καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς ἰδιωτικοὶ Ἕλληνες, ὡς καὶ οἱ πάλαι, σημεῖον διάφορον φοιτᾶζον ὑπάρχειν οἶοναι· ἦν γὰρ, διηγήσεως περὶ τινος πράγματος γιγνομένης, πτῆρ τι, τοῦτο κύρωσιν τῶν λεγομένων, ὅτι ἀληθῆ εἰσιν, ὑπάρχειν δοξάζουσιν.»

1 Βλ. καὶ Guys, Voyage littéraire en Grèce. t. I p. 449.

2 Βλ. Ὅδυσσ. γ. 400—420.—Πρβλ. Πανσαν., IX, ια'. 5. «μαντικὴ καθέστηκεν αὐτόθι ἀπὸ κληδόνων.»—Ἡρόδοτ. E. 72. Θ. 90.—Ξενοφῶντ. Κυρ. Ἀναβ. Α. η. 46.—Cicer., de Divinat. I. 45—Βλ. καὶ Μιχ. Γλυκᾶ, Χρονικόν σ. 364 Bekker.

3 Αἰσχυλ., Ἀγαμέμν. 685.

4 Πρβλ. Guys, αὐτ. τ. I. σ. 228. «On plie aussi les feuilles de rose, et des pavots en forme de petites vessies pour les faire claquer sur le front, et par le bruit qu'elles font, un amoureux juge qu'il est payé de retour.»—Γ. Παλιουρίτου, Ἀρχαιολογία Ἑλληνική. 4815. τ. II σ. 492. «Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ τὴν σήμερον ὑπὸ τῶν παιδίων μετὰ φύλλα τῆς Πάπαρούνας, ὅμως ἐπ' αἰσχρῶ ἐννοεῖται ἢ τοῦ παιγνιδίου πρᾶξις. Εἰς τοῦτο ἀναφέρεται καὶ ἡ θλίψις τῶν κοκκίων τῶν ὀπωρικῶν, οἷον κεράσων, δαμασκηνῶν, καὶ ἄλλων, ἐν οἷς οἱ παῖδες τρώγοντες τοὺς καρποὺς θλίβουσι τὰ κόκκαλα μεταξὺ τῶν δὴν πρώτων δακτύλων τῆς δεξιᾶς, ὥστε ὑπερπηθῶσι μακρὰν.»—Βλ. καὶ Bybilakis Neugriechisches Leben σ. 22.—Δευκία, Ἀνατροπὴ σ. 20.—N.

Ὅμοια συνήθεια ἐπεκράτει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Γνωστοὶ οἱ τοῦ Θεοκρίτου στίχοι:

Ἔγνω πρῶν, ὅκα μοι μεμναμένῃ, εἰ φιλέεις με, οὐδὲ τὸ τηλέφιλον ποτεμάξατο τὸ πλατάγημα, ἀλλ' αὐτῶς ὁμαλῶ ποτὶ πάχους ἕξεμαράνθη 1.

Ἡ δὲ χαρίεσσα εὐρωπαϊκὴ συνήθεια τοῦ ἀποφυλλίζειν τὸ ἄνθος μαργαρίταν, καὶ θεωρεῖν τοῦτο ἔρωτος μαντεῖον, ἐπικρατεῖ καὶ παρ' ἡμῶν· οἱ ἐρώντες ἀποφυλλίζουσι μολόχης ἄνθη συνήθως, ἐν δὲ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους τὸ ἄνθος τὸ καλούμενον διὰ τοῦτο μάγισσα ἐρωτῶσι δὲ ἀνὰ πᾶν ἐκκοπτόμενον πέταλον τοῦ ἄνθους μ' ἀγαπᾶ, δὲν μ' ἀγαπᾶ, καὶ θεωροῦσιν ὡς ἀπόκρισιν τοῦ μαντείου τὴν λέξιν, ἣν προφέρουσι τὸ ὕστατον τοῦ ἄνθους πέταλον ἐκκόπτοντες.

Παρατηροῦνται ὡσαύτως τὰ ἀπαν-

Γ. Πολίτης, ἐν Πανδώρα τ. XVIII σ. — Dora d'Istria, Αἱ γυναῖκες ἐν τῇ Ἀνατολῇ βιβλ. V. ἐπιστ. 6 τ. I. σ. 332. «Ποσάκις εἶδον Ἑλληνίδας καὶ Δακίδας σοδαρῶς κτυπώσας φύλλον τι ῥόδου ἐπὶ τῆς παλάμης καὶ χαιρούσας ὅτε ἐπλατάγει, διότι τοῦτο ἐδήλου εἰλικρίνειαν τῶν ἐρωμένων». 1 Θεοκρίτ., III, 28. — Ἀνθολογ. Ἑλλήν. V. 296.

Ἐξ ὅτε τηλεφίλου πλαταγήματος ἡχέτα βόμβος γαστέρα μαντώου μαζατο κισσυβίου, ἔγνω ὡς φιλέεις με . . .

— Πολυδεύκ., θ. 427. «Τὰ τοῦ τηλεφίλου καλουμένου φύλλα ἐπὶ τοὺς πρώτους δύο τῆς λαιᾶς δακτύλους εἰς κύκλον συμβληθέντας ἐπιθέντες, τῷ κοίλῃ τῆς ἐτέρας χειρὸς ἐπικρούσαντες, εἰ κτύπον ποιήσειεν εὐκροτὸν ὑποσχισθὲν τῇ πληγῇ τὸ φύλλον, μεμνησθαι τοὺς ἐρωμένους αὐτῶν ὑπελάμβανον.» — Σουῖδ., λ. Πλαταγώνιον. — Ἡσυχ., λ. Τηλέφιλον. — Σχολιαστῆς Θεοκρίτ. Γ. 28. «ἀναλαμβάνεται παρὰ τῶν ἐρώντων τὸ τηλέφιλον, καὶ πληττόμενον εἰ ψόφον ἀπετέλει, ἐδίδου αὐτοῖς σημεῖοσθαι, ὅτι ἀντερῶνται ὑπὸ τῶν ἐρωμένων· εἰ δ' οὐκ ἀπετέλει ὅτι μισοῦνται. . . οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τὰς χεῖρας τὸ τηλέφιλον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸν ὦμον τιθέντες, ἢ τὸν καρπὸν, ἐπικρούουσι καὶ ἐάν μὲν ἐρουθρὸν γένηται, καλοῦντες αὐτὸ ῥόδιον, νομίζουσι ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἐρωμένων· τοῦ χρωτὸς δ' ἐμπρησθέντος, ἢ ἐλκωθέντος μισοῦσθαι, (ἔσθ' ὅτε καὶ ἐπὶ τὸν πῆχυν ἀπεπειρῶντο τοῦ ψόφου . . . τινὲς τῶν ἐρωτικῶν τὸ τηλέφιλον ἐπὶ τὸν ὦμον τιθέντες.)» Βλ. καὶ Σχολ. εἰς Θεοκρ. IA. 56—57. — Βλ. καὶ Potter., Archaeol. libr. II t. I. p. 763. Harles, ad Theocrit., II. 29 (Lipsiae 1780. p. 62.)

τῶντα πρόσωπα κατὰ τὴν ἐκ τῆς οἰκίας ἔξοδον, ὡς καὶ τοῦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐγίνετο 1). ἂν ἐκεῖνος δὲ ἀπήνησαν εἶναι σημειωμένος, ἥτιοι μὴ ἀρτιμελῆς, κακὴν τὴν τῆς ἡμέρας ἔκβασιν προοιωνίζονται 2). πρὸ πάντων δὲ παρατηροῦνται ταῦτα κατὰ τὴν πρώτην ἐκάστου μηνὸς ἢ τοῦ ἔτους, ὅπως καὶ οἱ Ἄλβανοὶ ποιοῦσι κατὰ τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου 3), ὅτε τὸ ἔτος τῶν ἀρχεται, οἱ Τούρκοι τὴν πρώτην ἐκάστου μηνὸς καὶ εὐθὺς ὡς ἴδωσι τὴν νέαν σελήνην 4), οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι 5) καὶ οἱ Βλάχοι 6). Τῆς

1 Ξενοφῶντ., Ἀπομνημ. Α. α'. — Ἀριστοφ., Βατραχ. 195.

Ὅμοιοι κακοδαίμων, τῷ ξυνέτυχον ἐξιών; καὶ Σχολ. εἰς Ἀριστοφῶν. Ὀρνιθ. 721. — Πρὸβλ. Θεοφραστ., χαρακτ. 16 «μεινόμενον τε ῥόδον ἢ ἐπίληπτον φρίξας εἰς κόλπον πύσαι.»

2 Ἐκ τούτου καὶ αἱ παροιμίαι:

«Ξανθοῦ ποτέ σου μὴ πούληξ μῆτε καὶ ν' ἀγοράξῃς κί' ἂν ἔλθῃ καὶ ἔς τὸ σπίτι σου μὴ μῖξῃς νὰ τὸν [ἐδγάλης.»

(Βενιζελ., Παροιμ. σ. 173.) καί:

• Ἀπ' ἀσπραπὴ κ' ἀπὸ βροντῆ, ἀπὸ βροχῆ καὶ χιόνι ἀπὸ καμπούρη καὶ σπανὸ ὁ Θεὸς νὰ σὲ [γλυτώνη.

(Αὐτ. σ. 22.) καί:

Ἀπὸ σπανὸν ἄνδρα καὶ μαλλιαρὴ γυναῖκα μακρὰ τὰ ῥούγ' αὐτοῦ.

(Αὐτ. σ. 26) — Ἐν τινι παραμυθίῃ ἢ μήτηρ παραγγέλλει εἰς τὸ τέκνον τῆς μέλλον νὰ ἀποδηγήσῃ, ὅπως ἐπιστρέψῃ ἂν καθ' ὁδὸν συναντήσῃ σπανόν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο δὲν ἐτήρησε τὴν παραγγελίαν ταύτην τῆς μητρὸς του πολλὰ ὑπὸ τοῦ σπανοῦ πάσχει (Νεοελλην. Ἀνάλεκτα I. σ. 46.)

3 Hahn, albanesische Studien. t. I. σ. 154. — Διὰ τοὺς Ἑλληνας πρὸβλ. Ricaut, Histoire de l'église grecque. 1710. p. 145. «Les Grecs commencent leur année, le premier jour de Septembre, qu'ils consacrent à leur divertissement, se figurant que toute l'année sera heureuse, si on a de la gayté, dans ces commencemens. Ils festent donc le premier jour de Septembre, bien qu'il n'est dédié à aucun Saint.»

4 Voutier, Memoires sur la guerre actuelle de la Grèce. 1823. p. 40. «Si la première personne qu'ils rencontrent est un borgne, un boiteux, un fou, etc, ils rentrent chez eux, et ne sortent plus, à moins que le sort, de nouveau consulté ne leur ait promis d'autre part un bon succès.» Guys, Noyage en Syrie σ. 334—335.

5 Sueton. August. 92.

6 Schott, Walachische Märchen. σ. 301.

δοξασίας ταύτης ἔχνη ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν Βυζαντινῶν. «Εἰθιστο οὖν, λέγει ὁ Βαλσαμών ¹⁾, Ἰουδαίους καὶ Ἕλλησιν ἐορτάζειν τηνικαῦτα (κατὰ τὰς πρώτας τῶν μηνῶν ἡμέρας) καὶ γουγκλιτεῖν, ὡς ἂν τὸ μηνιαῖον διάστημα εὐτυχῶς διέλθωσιν. . . . ἡ μὲν τῆς νομηνιας ἐορτὴ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐσχόλασε, καὶ ἀντὶ ταύτης, Θεοῦ χάριτι, ἰλαστήριοι εὐχαὶ πρὸς Θεὸν καὶ ἁγιασμοὶ ἐπ' ἐκκλησίας παρὰ τοῦ πιστοῦ λαοῦ γίνονται καθ' ἐκάστην ἀρχιμηνίαν, καὶ ὕδασιν εὐλογίας οὐκ ἀντιλογίας χριόμεθα.» Κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα ἐώρταζον οἱ Βυζαντινοὶ τὰς Καλάνδας, διότι ἐνόμιζον «μετ' εὐθυμίας τὸν ὄλον διελθεῖν αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ἐὰν ἐν τῇ καταρχῇ αὐτοῦ πανηγυρισώσιν» ²⁾.

Εἰς τοὺς εἰς πόλεμον ἀπερχομένους ἢ συνάντησις λαγωῦ θεωρεῖται ἀπαίσιος οἰωνός ³⁾, ὡς ἐνομίζετο καὶ παρὰ Γερμανοῖς) καὶ τοῖς Ἕλλησι, οἵτινες καὶ παροιμίαν ἐκ τούτου ἐποίησαν «φανείσ ὁ λαγὼς διςτυχεῖς ποιεὶ τρίβους» ⁴⁾.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ συνάντησις ἱερέως ἢ παρθένου κακὰ προεμήνυε ⁵⁾. παρ' ἡμῶν ἐκτός τούτου ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ πλοῖῳ ἐπιβαίνει καὶ ἱερεὺς οἱ λοιποὶ ἀφευκτον θεωροῦσι τὴν τρικυμίαν ⁶⁾. διὰ

1 Βαλσαμών, εἰς ἔσ. κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου, ἐν Συντάγματι Ἑλλάδι καὶ Ποιτῆ τ. II σ. 438. — βλ. καὶ Ματθ. Βλασταριν., αὐτ. τ. VI σ. 214. — Τὴν συνήθειαν ταύτην ἀντικατέστησεν, ὡς ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Βαλσαμῶνος βλέπομεν, ὁ μέχρι τοῦ νῦν κατὰ τὰς ἀρχιμηνίας τελοῦμενος εἰς τὰς οἰκίας ἁγιασμός.

2 Βαλσαμών αὐτ., σ. 450.

3 Φωτάκου, Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως σ.

4 Σουΐδας. — Ἀστραμύχου Ὀνειροκριτικὸν ἐν τῇ ἐκδόσει Ἀρτεμιδώρου ὑπὸ Rigaltii 1603 σ. 9 δις.

5 Grimm, Deutsche Mythologie τ. II σ. 4077 4078. — Thiers, Traité des superstitions selon l'Écriture sainte. t. I p. 208 κς. (Paris 1692.) — Paul Lacroix (le bibliophile Jacob) Curiosités des sciences occultes p. 261 κς. (Paris 1862.)

6 Πρὸβλ. καὶ Κομποθέρα, ὁ ἀληθὴς βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ 1866 σ. 27. «Τινὲς τὴν σήμερον ἂν ἀπαντήσωσιν ἱερέα, δυσαρστούνται ἢ πράττουσιν αἰσχρὰ τινα ἵνα μὴ τοὺς βλάψῃ τὸ ἀπάντημα.» — Ἰω. Φιλήμονος, Δοξίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. 1834 σ. 219. «Τὴν

τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ οἱ Γάλλοι ναῦται τοὺς συμπλέοντας ἱερεῖς figures de vent dehouit καλοῦσι ¹⁾.

Προσέτι θεωρεῖται κακὸς οἰωνός ἂν χυθῆ ὄϊνος εἰς τὴν οἰκίαν, ἐν ᾧ τοῦναντίου εἶναι σημεῖον ἀφθονίας ἢ χύσις ἐλαίου. Ὅμοια ἐπίστευον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γάλλοι: Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς στέψεως τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Αὐγούστου (1181 μ. Χ.) συνέβη ὡς διηγεῖται χρονογράφος τις ὁ Rigord, νὰ θραυσθῶσι τρεῖς ἐπικρεμάμεναι κανδηλαί, καὶ τὸ περιεχόμενον ἐν αὐταῖς ἔλαιον νὰ χυθῆ ἐπὶ τῶν μετώπων τῶν βασιλέων «ὡς σημεῖον τῆς ἀφθονίας τῶν δώρων, ἅτινα τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπεδαψίλευσεν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν οὐρανῶν» ²⁾.

Τελευταῖοντες τὸν περὶ οἰωνῶν λόγον παραθέτομεν ἀνέκδοτόν τι μυρολόγιον Μάνης, ἐν ᾧ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Καλοπόθου διηγεῖται τὰ προμηνύματα, ἅτινα τὸν θάνατον αὐτοῦ τῇ ἀνήγγελλον.

Μιὰ σκόλη καὶ μιὰ Κεργιακὴ
καὶ τὴν ἅγια τὴ Λαμπρῇ,
ἔβρυχνα τὴ τυρόπητταις,
κι' ὄλο κομμάτια βγαῖνασι
ἐμίληξα τ' ἀφέντη μου,
καὶ τοῦ χρυσοῦ μου πεθεροῦ.
— Γὰ δὲ μὲ λὲς, ἀφέντη μου,
ποῦ βίχνω τὴ τυρόπητταις,
κι' ὄλο κομμάτια βγαῖνοῦσι; —
— Νύφη μου, κἀτι θὰ μὰς βροῆ. —
Βάνω κουλούρα 'ς τὴ ποιδά,
κόκκιν' ἀυγά 'ς τὴ ζουναῖρά
καὶ πάου ἀπάνω τοῦ Σκαίργιου, *
καὶ πάου 'ς τὸν Καλοπόθο μου.
Καὶ μὲ φουμπίζαν ** τὰ σκυλιά.
— Σῶτε ***, σκυλάκια μου καλὰ,
τ' ἔμε κ' ἐγὼ νοικοκυρὰ
τοῦ Καλοπόθου γι' ἡ ἀρσροῆ.

δύναται νὰ στοχασθῇ τις, ὅταν ἐνθυμηθῇ τὸν Ὀδυσσεᾶ Ἀνδρούτσου καὶ πολλοὺς ὄπλαρχηγούς πιστεῦοντας (καὶ ἐκδικουμένους ἐνίοτε) ὡς κάκιστον οἰωνὸν τὴν καθ' ὅδον συνάντησίν των μὲ π. α. π. α. ν. (ἱερέα), ὅτε διευθύνοντο εἰς τι μέρος, καὶ μάλιστα ὅτε ἐξεστράτευσον.»

4 Pavie, ἐν Revue des deux Mondes. 1851 t. IX p. 4430.

2 Vie de Philippe Auguste ἐν Collection Guizot t. XI. p. 20.

* Οἱ Σκαρῶι χωρίον Μάνης.

** Ἐφώρησαν κατ' ἔμοῦ.

*** Σιωπᾶτε!

Κι' ἀπάντησα τοῦ σμίχται τοῦ
—Σμίχται, κι' ἀμπών' ὁ σμίχτη ζα.
—'Στή στάνη ἐν' καὶ τυροκομῆ
καὶ διαγομίζει τὰ σφακτά.
Σηκῶνοῦμαι κ' ἐπάου κοντά
τόν εὔρεκα ζαπλωταγιά.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΑΝΤΑΠΟΛΟΣΙΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ

ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΚΑΙ ΣΚΗΝΗΝ ΜΙΑΝ

Πρόσωπα

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ, ΕΥΡΙΑΙΚΗ.

Γραφεῖον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀναξαγόρου· ἐπὶ τοῦ
γραφείου ἐφημερίδες, διατάγματα, διαταγαί·
τὸ δωμάτιον εἶναι λίαν ἀτημέλητον, τὰ ἐπι-
πλα λίαν κοινὰ καὶ πεπαλαιωμένα.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

(ἀναγινώσκων τὸν «Αἰῶνα»)

«Ἡ οἴησις τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τοσοῦτον
προβαίνει ὥστε ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ
κύπτῃ ἐνίοτε ὅπως μὴ προσκρούσῃ τὴν
κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ἀστέρων. Τοσοῦτον δὲ
φίλαντος εἶναι καὶ τοσαύτην ἔχει πε-
ποίησιν εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀρετὰς,
ὥστε καὶ τοὺς εἰρωνικωτέρους ἐπαίνους
καὶ τὰς ὑβριστικωτέρας ὑπερβολὰς ἐκ-
λαμβάνει ὡς ἀληθῆ καὶ εἰλικρινῆ θαυ-
μασμόν». (ρίπτων τὴν ἐφημερίδα) Καὶ λοι-
πὸν, ἰδοὺ ἡ τρίτῃ δύναμις τῶν συν-
ταγματικῶν κρατῶν, ἡ δημοσιογραφία,
εἰς τί συνίσταται· διὰ λογοπαιγνίω
καὶ εἰκόνων, διὰ καλῶς λελεγμένης καὶ
μετὰ προσποιητοῦ πάθους ἐκφερομένης
περιόδου, ἀγωνίζονται νὰ προκαταλά-
βωσι τὰ πλήθη, νὰ καταρρίψωσι τὸν
πολιτικὸν εἰς τὸ βάραθρον.

(κρούεται ἡ θύρα)

Τίς εἶνε πάλιν.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ.

(εἰσερχομένη καὶ χαιρετῶσα)

Κύριε Ἀναξαγόρα.

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Β'.]

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Κυρία μου, τοὺς πρωθυπουργοὺς σπα-
νίως ἐνθυμεῖται τὸ ὠραῖον φύλον, ἐνῶ
τὸ μὴ ὠραῖον κάθηται ἐπὶ τοῦ τραχήλου
αὐτῶν νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ εἶναι τῇ
ἀληθείᾳ, λίαν βαρὺ.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Ἀναλαμβάνετε ἔκουσίως τὸ βάρος,
οὔδεις σᾶς ἠνάγκασε πρὸς τοῦτο.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Καὶ σεῖς λοιπὸν;

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Πόσοι εἶναι πρόθυμοι νὰ σᾶς ἀπαλ-
λάξωσι ἀπὸ τῶν μεριμνῶν τούτων! Καὶ
ὅμως διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἀπομακρύ-
νετε τοὺς σωτήρας ἐκείνους.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἔστω· εἶμαι μαθητὴς σας καὶ ὁ δι-
δάσκαλος ἔχει τὸ δικαίωμα πάντοτε καὶ
ἂν ὑπερβῇ αὐτὸν ὁ μαθητὴς, νὰ ἐπι-
πλήττῃ· μάλιστα ὅταν διδάσκαλος εἶναι
οἱ δύο αὐτοὶ καλοὶ ὀφθαλμοί, τὰ πορφυρᾶ
χείλη, ἡ κόμη καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κυρίας
Εὐριδικῆς.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Τὴν εἰρωνίαν ἀπὸ τοῦ ἐπαίνου δια-
κρίνει ἐλαφρὸν μόνον μεϊδίωμα. Ἄλλὰ
ἔστω, δὲν πρόκειται περὶ τούτου. Ἔχω
ἀποσολὴν, καὶ ἀποσολὴν λίαν σπουδαίαν.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Σπουδαίαν; δὲν ἀρμόζει ἡ σοβαρότης
αὕτη εἰς γυναῖκας.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Εἶναι λοιπὸν ἀποκλειστικὸν προνό-
μιον τῶν ἀνδρῶν;

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Μάλιστα, κυρία μου, ἀποκλειστικὸν
τῶν ἀνδρῶν δυστύχημα.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Ἴδου ἐγὼ ἡ ἐξαιρέσις. Καὶ σᾶς βε-
βαιῶ ὅτι πρόκειται περὶ σπουδαιοτάτου
πράγματος.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἄς ἴδωμεν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι σήμε-

ρον τὰ πάντα ἐγένοντο σπουδαία· καὶ οὐδὲν σπουδαιότερον τῆς κόνεως τῶν κωνώπων, περὶ ἧς ἐγράφησαι προκηρύξεις πομπωδέστεραι τῶν γραφεισῶν κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἀτμοῦ.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Ἐν ὀνόματι τῆς ἀρχαίας ἡμῶν συμπαθείας . . .

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Εἶπατε κάλλιον ἐν ὀνόματι τοῦ Διός.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Διατί ;

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Διότι ἀμφότεροι οὗτοι οἱ Θεοὶ ἐξέλιπον.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Ἄναξῶσιν ὅμως ἐνίοτε εἰς περιπαθείς καρδίας.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἄλλὰ τότε πάσχοσι τὸ τοῦ Λαζάρου· προτιμῶσι νὰ μὴ ἀνεβίων ποτέ· τοσοῦτον οἰκτρὸν θέαμα ἐπιδεικνύουσι. Ἄλλ' ἐντούτοις λέγετε.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Ζητῶ ὁμόνοιαν, σύμπραξιν, φιλίαν ὅλων τῶν κομμάτων.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

(ἀναπηδῶν)

Πῶς; εἶσθε πολιτικὸς ἀπεσταλμένος; Ζητοῦσι λοιπὸν νὰ μὲ παρασύρῳσιν ὅπως ὁ Περικλῆς τοὺς ἐναντίους διὰ τῆς Ἀσπασίας; Ἄλλὰ τὴν καρδίαν περιβάλλει καλῶς ὁ θῶραξ τῆς μέσης ἡλικίας.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Σκώπτετε; εἶναι πικρὸν τὸ σκῶμμα τοῦτο δι' ἐμέ. Νομίζετε ὅτι φιλοπατρίαν ἔχει ὁ ἀνὴρ μόνον, ἢ δὲ γυνὴ πρέπει νὰ ἔχη καὶ ἔχει μόνον φιλαρέσκειαν; Ἀπατάσθε καὶ νῦν.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Καὶ νῦν;

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Καὶ πάντοτε. Ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ πλειό-

τερον τοῦ ἀνδρὸς τὴν πατρίδα· τοῦλάχιστον ἐν ὥρᾳ κινδύνων ἐκτελεῖ ὑπὲρ τὸ καθήκον αὐτῆς, ἐνῶ μόλις, καὶ εἶναι σπάνιον καὶ θαυμαστὸν τοῦτο, μόλις ὁ ἀνὴρ ἐκτελεῖ τὸ καθήκον αὐτοῦ. Ζητῶ λοιπὸν ὁμόνοιαν, φιλίαν, σύμπραξιν ὅλων τῶν κομμάτων.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Εἶσθε γυνὴ, δηλαδή ζητεῖτε τὰ ἀδύνατα. Εἰς τὸν ἔρωτα ζητεῖτε φαντασιώδεις ἐραστὰς, εἰς τὴν πολιτικὴν ιδεώδη πολιτεύματα καὶ ιδεώδεις πολιτικούς. Ἡ κοινωνία εὐτυχῶς δὲν ἀποτελεῖτε ἐξ ἀγγέλων. Λέγω εὐτυχῶς, κυρία μου, διότι θὰ ἦτο λίαν μονότονος καὶ στερούμενος πάσης εὐφυΐας ὁ μεταξὺ ἀγγέλων βίος.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Λοιπὸν ζητῶ ιδεώδεις πολιτικούς; Εἶναι λίαν ὑπεράνθρωπος ἡ αἴτησίς μου;

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἐπὲρ τὰς δυνάμεις πολιτικοῦ ἀνδρός. Πόσον εἶναι εὐμορφα τὰ χεῖλησας! τί κρίμα νὰ λαλῶσι περὶ πολιτικῶν πραγμάτων.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Δὲν σᾶς ἀρκεῖ ἡ πολιτικὴ ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα ὑποκρίνεσθε;

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ὅστις γνωρίζει νὰ ὑποκρίνεται καλῶς, ἐκεῖνος ἔχει καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἀρχῇ. Ἐσο κύριος σεαυτοῦ λέγει ἡ ἠθικὴ, ἦτοι, ἔσο ὑποκριτής.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Ἴσως εἶναι ἀληθὲς τοῦτο· ἐντούτοις ἀπαντήσατε . . .

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ὅστις εἶναι μεμονωμένος ἔχει ἀτομικότητα, κυρία μου· ἡ ἔνωσις, καὶ ὁμιλῶ πάντοτε περὶ πολιτικῆς ἐνώσεως, πιθανὸν νὰ ἐνισχύῃ τὸ ὄλον, ἀλλὰ καταστρέφει τὸ ἄτομον· καὶ ὁ Ἕλληνας καὶ μάλιστα ὁ πολιτικὸς Ἕλληνας ἐπιθυμεῖ νὰ μείνῃ ἀτομικότης. Τὸ στάδιον τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἕλληνος ὑπῆρξε πάντοτε

ἀτομικόν. Εἶναι ψευδέστατον ὅτι ὁ Ἕλληνας εἶναι δημοκρατικός, ἀπεναντίας ὁμιλεῖ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας διότι ἕκαστος δι' αὐτῆς ἐλπίζει νὰ ἄρξῃ εὐχερέστερον. Ἡ κλασικὴ ἀρχαιότης ἀποτελεῖται ἐκ δέκα ἢ δεκαπέντε προσώπων καὶ ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ὁ Ἕλληνας ἐπάλεσεν ὡς ἄτομον κατὰ τῆς δουλείας καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ὡς ἄτομον ἐπάλασεν· ἡ φιλοδοξία ἐγένετο φύσις αὐτοῦ.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Καὶ ὅπως ὁ χωρικός γίνεται ληστής διὰ νὰ ψαλῇ ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, οὕτω καὶ ὁ πολίτης γίνεται πολιτικός χάριν τῆς ὑστεροφημίας.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Θέλετε νὰ παύσω ὦν Ἀναξαγόρας μεταβαλλόμενος εἰς τέρας τι πολυκέφαλον, ἀνώνυμον ἢ ἑτερόνυμον; Θέλετε νὰ γίνω ὄργανον ἀντὶ αἰτίου; Ἀλλοίμονον εἰς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα εἰς ἃ ἐξέλιπον αἱ συζητήσεις καὶ ἐρμηώθη τὸ στάδιον τῆς πάλης.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Οὐδέποτε ἐνόησα τὴν φιλοδοξίαν πρὸς βλάβην τοῦ ἔθνους.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Πρὸς βλάβην τοῦ ἔθνους; τίς σὰς τὸ εἶπεν; Οἱ πολλοὶ δὲν ἔχουσιν εὐθύνην, ὁ εἰς ὅμως φέρει τὸ βάρος τῶν πράξεών του. Καὶ τίς πάλιν σὰς εἶπεν ὅτι ἡ ἔνωσις ἔσεται πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἔθνους; Δὲν θὰ πίπτουσι τὰ ὑπουργεῖα ὡς οἱ χάρτινοι οἰκίσκοι· πιθανόν· ἀλλὰ τὸ μόνιμον εἶναι πάντοτε ἐπικίνδυνον, εἶναι ὀπισθοδρομικόν. Μόνιμος εἶναι ὁ θάνατος· ἐνῶ ἐν τῷ ἐφημέρῳ καὶ ἂν δὲν ἐπέλθῃ καλόν, δὲν κατορθοῦται ὅμως νὰ ἐπέλθῃ καὶ βλάβη.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Καὶ τότε πρὸς τί ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ φιλοδοξία.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Αἰ, κυρία! ἐπιτρέψατε νὰ σὰς ἐρω-

τήσω πρὸς τί ἡ ἐρωτοτροπία καὶ ἡ φιλαρέσκεια ἦν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν εἴχετε; Δὲν λέγω, ἔχετε, διότι ἡ φιλαρέσκεια καὶ ἡ πολιτικὴ ἀντιμάχονται ὡς τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι μ' ἐσύρατε αἰχμάλωτον καὶ ὅτι μ' ἐνίκησατε πάντοτε εἰς πᾶν ἔρωτος ζήτημα.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Ἴδου ὅτι δὲν δύναμαι ἤδη νὰ σὰς νικήσω.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Διότι εὐκολώτερον δύναται τις νὰ διοικήσῃ ὄχι κράτος, ἀλλὰ κράτη ὀλόκληρα, εὐκολώτερον δύναται νὰ καταβάλλῃ πάντα πολιτικὸν ἀντίπαλον ἢ νὰ νικήσῃ γυναῖκα φιλαρέσκον.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Εὐχαριστῶ. Ἀλλὰ μὴ λησμονεῖτε ὅτι ἰσχύς σας εἶναι ἡ δημαγωγία, δηλαδή τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ὑποκρισία.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

(Συνοφροῦσαι, ἀλλ' ἀμέσως λαμβάνει πάλιν ἱλαρὸν ἦθος).

Ὅπως ἡ ὑμετέρα ἰσχύς ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ἀκκισμοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Δημαγωγεῖτε διὰ τοῦ στολισμοῦ καὶ τῆς φιλαρέσκειας, διὰ τῶν μειδιαμάτων καὶ τῶν βλεμμάτων.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

(ἐν ὀργῇ)

Ἐξηντηλήθην εὐχαριστοῦσα, προσέξατε.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἐλησμόνησα· δημαγωγεῖτε ἐνίοτε καὶ ὀργιζομένη καὶ κλαίουσα.

ΕΥΡΙΑΙΚΗ

Ἀφετε κατὰ μέρος τὰς γυναῖκας· μὴ παίζετε αἰωνίως. Καὶ ἂν κακῶς ἐκφράζω τὰς ἰδέας καὶ ἂν κακῶς δικαιολογῶ τὴν αἴτησίν μου οὐχ ἤττω τιμῆσατε τὴν πρόθεσίν μου.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἡ πρόθεσις ἀγιάζει τὰ μέσα· ἔχετε δίκαιον· Ἰησοῦίτου καὶ γυναικὸς ἀξίωμα.

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

Τὸ ἔθνος βαίνει κατὰ κρημοῦ.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

(μειδιῶν.)

Ποσάκις ἠκούσατε ὅτι ὁ ἔραστής ὑμῶν θέλει αὐτοκτονήσει; Καὶ ἐγὼ ἄλλοτε (ψηλαφᾷται) καὶ ὁμως ζῶ καὶ ὑγιαίνω.

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

Εἰσθε χωρὶς καρδίαν.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἄν ἐννοεῖτε καρδίαν τὴν μωρὰν εὐαισθησίαν ἐξ ἧς ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἔρμαιον πάσης περιστάσεως, μὰ τὸν τοῦ Διὸς κεραυνόν, διαμαρτύρομαι ὅτι δὲν ἔχω τοιαύτην καρδίαν.

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

Ἐπὶ τέλους ποῖαι εἶναι αἱ ἀρχαί σας.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Νόστιμος ἐρώτησις καὶ, τῇ ἀληθείᾳ, ἀφελεστάτη. Ἀρχαί! ἀλλὰ λησμονεῖτε ὅτι μόνον οἱ μωροὶ ἔχουσιν ἀρχάς; Αἱ ἐνέργειαι τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς μεταβάλλονται κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ θέλετε ἐκ προοιμίου ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ νὰ χαράξῃ τὴν πορείαν του; Ἄφετε τὴν πολιτικὴν, σᾶς συμβουλεύω, ἀλλοῦ ἀπλοῦται τὸ στάδιόν σας.

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

Καὶ τοῦτο χάριν τῆς ἀτομικότητος βεβαίως. Ἀλλὰ μίαν ἔτι ἀπάντησιν, εἰλικρινῆ ὅσον δύνασθε. Τί ἐννοεῖται πολιτικὴν;

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Τὴν τέχνην τοῦ ἀναβαίνειν καὶ διαμένειν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ· εἰλικρινέστατα.

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

Ἴδου ἀληθὴς εἰλικρίνεια, πικρά ὁμως, θὰ ὁμολογήσετε.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Σᾶς εἶπον· ἔμαθα τὴν πολιτικὴν παρ' ὑμῶν· ὅστις ἐπιθυμῆι νὰ προοδεύῃ ἐν τῷ πολιτικῷ πεδίῳ ἄς ἀναστραφῆ μετὰ φιλαρέσκου γυναικὸς· γίνεται ἀκαταμάχη-

τος. Ἄλλοτε ἐγὼ, τὸ θῦμα σας, σᾶς ἀπεχαιρέτησα πειθόμενος ὅτι σᾶς ἠδίκησα· ἐξήτουν συγγνώμην, ὅπως θὰ ἐξήτει ὁ εἰς τὰς βασάνους εὐρισκόμενος καὶ ζητῶν συγγνώμην παρὰ τοῦ δημίου οὐτινος τὰς χεῖρας ἢ τὸ ἔνδυμα ἐμόλυνε τὸ ἀπὸ τῶν βασάνων χεόμενον αἷμα. Ἐκτοτε...

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

(Ἐτέυσα τὰ χειρόκιά της καὶ παρατηροῦσα εἰς τὸν καθρέπτην.)

Δοιπόν.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἐτοιμάζετε νέαν κατ' ἐμοῦ προσβολὴν; παρατηρῶ ὀπλίξεσθε.

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

Καὶ τελευταίαν ἐρώτησιν πρὸς ἡν ἀπαιτῶ ἀπάντησιν οὐχ ἤττον εἰλικρινῆ τῆς προηγουμένης. Ἐχετε ὠρισμένον σχέδιον πορείας, οὐτινος τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιζητεῖτε; Ἐκθέσατε αὐτήν.

(κρούεται ὁ μέγας κώδων καὶ οἱ μικροὶ τῆς Ῥωστικῆς ἐκκλησίας μετὰ φοβεροῦ παταγοῦ ἢ Εὐριδίκη κλείει τὰ ὦτα της.)

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

(Πρασοποιεῖται ὅτι λαλεῖ καθ' ὄλγον τὸ διάστημα τοῦτο καθ' ὃ κρούονται οἱ κώδωνες. Ἐπὶ τέλους σιγῶσι.)

Ἴδου ἡ πορεία μου.

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

Δὲν ἤκουσα τίποτε.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ἐγὼ πταίω; Ἄς μὴ ἐκλείετε τὰ ὦτα σας.

ΕΓΓΡΙΑΙΚΗ

(καγχάζουσα.)

Ἐνόησα. Μ' ἐνίκησατε· ἦτο ἀνταπόδοσις. Χαίρεται.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

(ἀκολουθῶν αὐτήν.)

Χαίρετε, κυρία Εὐριδίκη. Μὴ λησμονεῖτε ὅτι εἶμαι πάντοτε πρόθυμος νὰ ἐκτελέσω πᾶσαν αἴτησίν σας..

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

~~~~~

ΔΙΟΣ ΕΡΩΤΕΣ

ΣΕΜΕΛΗ

VAUDEVILLE

ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΖΕΥΣ. ΠΡΑ. ΣΕΜΕΛΗ. ΕΙΛΕΙΘΥΙΑ. ΕΡΩΣ.

*Η σκηνή ἐν Ὀλύμπῳ καὶ Θήβαις.

ΠΡΑΞΙΣ Α΄.

Τὸ τηλεσκόπιον.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Εἰς τὸ βάθος ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως τῶν Θη-
βῶν Κάδμου. Ὅπισθεν τῶν ἀνακτόρων μα-
κρὸς καὶ βαθὺς κήπος. Ἐκεῖθεν χαράδραι ὄρεων.
Παρά τινι χαράδρᾳ, ἐν μέσῳ εὐθαλῶν δένδρων,
κάθηται ὁ Ζεὺς μεταβεβλημένος εἰς ποιμένα καὶ
ἄδει πρὸς βάρβιτον ἐνατενίζων περιπαθῶς τὸν
κῆπον τοῦ Κάδμου.

ΖΕΥΣ

Ὅταν μακρὰν μου
Περᾶς ταχέϊα
Ἵς ἄστρου μία
Μαρμαρυγῆ,

Ποία μὲ σύρει
Πρὸς σὲ μαγεῖα!
Ἐντὸς μου ποῖα
Χαρᾶς αὐγῆ!

Κ' ἐγγύς μου ὕταν
Ἀφνης περάσῃς,
Πῶς μὲ σπαράσσεις!
Πῶς παρευθῆς

Ἵς; πτάχῳ τρέμων,
Ῥιγῶ καὶ καίω,
Φρίσσω κ' ἐκπνέω
Κεραυνωθεῖς!

(Ἀναφαίνεται ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους ἡ
Σεμέλη κρατοῦσα τόξον καὶ φερέτραν. Κλίνει
μετὰ πάθους καὶ ἀκροᾶται τοῦ ἄσματος.)

Καὶ ὅμως, — οἴμοι!
Ἄν κλίνω στένων,
Ἄν βλέπω μένων
Ἄνευ πνοῆς

Καὶ ἂν ἠσθάνθην
Σφαγᾶς χιλίας,
Στιγμᾶς μανίας
Σὺ τ' ἄγνοεῖς

ΣΕΜΕΛΗ καθ' ἑαυτὴν

Πῶς μὲ μαγεύει τὸ ἄσμά του! — Πρὸς
ποῖον ἄρα ν' ἀποτείνεται; Ποῖος νὰ ἦνε ὁ
ποιμὴν αὐτός; Τόσας ἡμέρας κελαδεῖ ἐδῶ!
Ἐάν μὴ ἐφόρει τὴν ἑλαφρὰν αὐτὴν μηλωτὴν,
θὰ ἔλεγον ὅτι εἶνε ὁ Ἀπόλλων. — Ἄλλ'
ἄς ἀκούσω τὸ ἄσμά του ἴσως ἐκ τῶν λό-
γων ἐννοήσω τί σκοπεῖ, πρὸς ποῖον ἀπο-
τείνεται.

ΖΕΥΣ ἄδων

Οὐτ' ἐφαντάσθης
Ἐν τῇ ζωῇ σου,
Νύμφη ἀδύσσου,
Ἄν σ' ἀγαπῶ.

Οὔτε πιστεύεις
Εἰς τόσον βάθος,
Εἰς τόσον πάθος
Νὰ σιωπῶ.

ΣΕΜΕΛΗ καταβαίνουσα

Οὐδαμῶς βλέπω νὰ σιωπᾶς, θρηναδῶ
φιλέρημ' ἢ φωνή σου μάλιστα τρέπει παν-
τόθεν εἰς φυγὴν τοὺς λαγούους, τὰς ἐλά-
φους, τοὺς χοίρους ἔτι, οὐδ' εὐρίσκω θήραμα.

ΖΕΥΣ ἐγειρόμενος καὶ τρέμων

Δεσποσύνη, .. ἡγεμονίς, .. σύγγνωτε.
Ἡ φωνή μου τρέπει εἰς φυγὴν βεβαίως τὰ
θηρία, ἀλλ' ἴσως ἐλάθει πλησίον μου τὰς
νύμφας...

ΣΕΜΕΛΗ

Ἰαί! ἐὰν νύμφας φαντάζῃσαι τοὺς φρου-
ροὺς τῶν ἀνακτόρων τοῦ πατρὸς μου, ἦν
τὰ βόσκαλα δύνανται νὰ κάμωσι εὐαισθη-
τοτέρῳ τὴν βάχιν σου παρ' ὅσον εἶνε ἡ
καρδία σου. Ἄγνοεῖς ἴσως, ἀγροῖκε, ὅτι
ἐκεῖ κάτω εἶνε τὰ ἀνάκτορα τοῦ πατρὸς
μου Κάδμου;

ΖΕΥΣ οἰοῦναι ἀπορῶν

Καδμοῦ! Εἶνε μέτρον ὁ καδμὸς ἢ ὄνομα
ἀμνοῦ;

ΣΕΜΕΛΗ

Εἶσαι ἡλίθιος. Ὁ Κάδμος εἶνε βασιλεὺς.

ΖΕΥΣ ἡλίθιος

ὦ, ἐὰν ἤμην βασιλεὺς! ..

ΣΕΜΕΛΗ

Ἐὰν ἦσο βασιλεὺς —

ΖΕΥΣ

Θά... θά... θά... ἐφίλου τὴν κόρην του.

ΣΕΜΕΛΗ ραπίζουσα αὐτὸν

Ἄχρῆε!—Τίνος κόρην θά ἐφίλεις;

ΖΕΥΣ

Τοῦ ἄλλου βασιλέως, . . . αὐτοῦ.

ΣΕΜΕΛΗ κτυπῶσα τὸν πόδα

Σιωπή!—Εἶδες τὴν κόρην του ποτέ;

ΖΕΥΣ

Ποτέ.

ΣΕΜΕΛΗ

Πῶς θά ἐφίλεις λοιπὸν αὐτήν;

ΖΕΥΣ

Διότι, . . . διότι μὲ εἶπον ὅτι εἶνε ὠραιότερα τοῦ ἕαρος καὶ τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ· διότι μὲ εἶπον ὅτι εἶνε γλυκυτέρα τῆς ξανθῆς κηρήθρας καὶ ἀγαθοτέρα φιλάτου ἀμνοῦ· διότι μὲ εἶπον, διότι μὲ εἶπεν εἷς παλκιὸς μου φίλος, ὅστις εἶδεν αὐτὴν λουομένην ἐκεῖ πέραν εἰς τὴν πηγὴν, ὅτι τὸ στέρνα της—

ΣΕΜΕΛΗ ἀπειλητικῆ

Τί;

ΖΕΥΣ

Ἦ ὅτι ἡ πτέρνα της εἶνε λευκοτέρα τῶν στερνῶν τῆς Ἀφροδίτης καὶ ὄ— ὦ, ὦ, ὦ, ὦ, ὦ!

[Στενάζει θρηνητικῶς.]

ΣΕΜΕΛΗ καθ' ἑαυτὴν

Ποία χάρις εἰς τὸ σῶμα,

Ποῖον μέλι εἰς τὸ στόμα,

Ποῖος δῦων ὀφθαλμός!

Τὴν ὀργὴν μου πῶς μαλάσσει,

Πῶς τὸ στήθος μου σπαράσσει

Ἄ βαθὺς μου στεναγμός!

ΖΕΥΣ

Ἐκτοτε αὐτὴν λατρεύω,

Πανταχοῦ αὐτὴν γυρεύω,

Αὐτὴν μόνην ἀγαπῶ

Αὐτῆς μόνης τὴν εἰκόνα

Ἐκτοτε ἐντός μου φέρω,

Καὶ λιποθυμῶ καὶ σπαιρῶ

Ἄν τὰ ἔγνη αὐτῆς μόνα

Τῶν ἐρατεινῶν ποδῶν

Εἰς τοὺς λόφους ἀπαντήσω

Καὶ πετῶ νὰ τὰ φιλήσω

Ἵολολύζων καὶ πηθῶν!

Καὶ χωρὶς αὐτὴν νὰ εἶδα

Καὶ χωρὶς τινὰ ἐλπίδα

Αὐτὴν ἔχω ὄνειρόν μου,

Γόητρον καὶ τύραννόν μου:

Ἄγαπῶ καὶ σιωπῶ.

ΣΕΜΕΛΗ

Ἐὰν σιωπᾶς, πῶς πρὸ μικροῦ πρὸς αὐτὴν βεβαίως ἐτραγῶδεις τόσον ἡχηρῶς;

ΖΕΥΣ

Διότι ἐκείνη εἶνε μακρὰν οὐδὲ μὲ ἤκουεν!— ὦ, ἐὰν μὲ ἤκουεν!

ΣΕΜΕΛΗ

Ἐὰν σὲ ἤκουεν;—

ΖΕΥΣ

Θά ἀπέθνησκα.

ΣΕΜΕΛΗ

Διατί;

ΖΕΥΣ

Διότι θά διέτασσε νὰ μὲ φονεύσωσιν. . . Διότι ἐκείνη εἶνε βασιλὶς καὶ ἐγὼ πτωχὸς, ἀγροῖκος, δυσειδὴς ποιμήν.

[Κάθεται ἀπειρηκῶς]

ΣΕΜΕΛΗ

Ἄλλὰ σὺ εἶπες ὅτι εἶνε τόσον ἀγαθὴ!

ΖΕΥΣ περιχαρῆς

ὦ, εἶνε ἀγαθὴ;

ΣΕΜΕΛΗ

Ναὶ ἀγαθὴ, γλυκεῖα, δίχως χολὴν, ὡς ἡ περιστέρα.

[Καθεζομένη πλησίον του]

Πῶς λέγεσαι;

ΖΕΥΣ

Ἐγὼ; Λέγομαι Λυδός.

ΣΕΜΕΛΗ

ὦ, ἐὰν οἱ μέλανες Λυδοὶ ἦσαν ὡς σὲ, θά ἦσαν οἱ θεοὶ τῆς γῆς!

ΖΕΥΣ

Ἐλεγεσ λοιπόν. . . ὅτι εἶδες τὴν κόρην σὺ;

ΣΕΜΕΛΗ

Ναί.

ΖΕΥΣ

Δηλαδὴ... αὐτήν;

ΣΕΜΕΛΗ

Ναί.

ΖΕΥΣ

Δηλαδὴ,.. πῶς...; Τὴν... τὴν... τὴν
Σεμέλην;

ΣΕΜΕΛΗ

Ναί.

ΖΕΥΣ ἐγειρόμενος καὶ ἀποχωρῶν τραγικῶς

ὦ Σεμέλη, ὦ Σεμέλη,

ὦ—ὦ ὄνομα γλυκὺ,

ὦ χαρὰ μου μυστική!

Ὀνομα γλυκὺ καὶ θεῶν

Χίλια φλογώδη κλεῖον

Βέλη

Κ' εἰς τὸ φῶνημά σου βάλλον

Καὶ τὰ χίλια ὀμοῦ

Εἰς τὸ στήθος μου τὸ πάλλον,

Στήθος τοῦ πτωχοῦ ἐμοῦ!

[Πρὸς τὴν Σεμέλην]

Διατί ὅταν ὁ Φοῖβος εἰς τὰ ὄρη ἀνατέλλῃ
Καὶ χρυσιζεταὶ ὁ κόσμος νὰ μὴ λέγεται: «Σεμέλη»;

Διατί ὅταν τὸ ἄνθος τὸ εὐώδες βλύζῃ μέλι
Νὰ μὴ λέγωνται τὰ δύο μὲ ἓν ὄνομα: «Σεμέλη»;

Διατί ὅταν τὸ στόμα μ'ἄλλο στόμα ὅπερ θέλει
Ἐρωτᾷ, ἐνφ' κολλάται, νὰ μὴ λέγεται: «Σεμέλη»;

Διατί τὸ ὄνομά της

Εἶνε τόσον γλυκερόν;

Διατί νὰ μὲ σπαράττης

Ὀνομα φαρμακερόν;

Θέλω ὅταν ἀποθάνω

Εἰς τὴν πέτραν μου ἐπάνω

Τ' ὄνομά της νὰ γραφῇ

Καὶ θὰ ἦν' ἐκεῖ ἀκόμα

Ἵπὸ τὸ βαρὺ μου χῶμα

Τοῦ θανάτου... ἀλοιφή!

[Πίπτει παρὰ τῆ Σεμέλη]

ΣΕΜΕΛΗ δακρῶουσα

Πτωχὲ Λυδὲ. Καὶ ἠγάπησες τόσον
δίχως κἂν νὰ ἴδῃς ποτὲ αὐτήν!— Ἐάν ἔ-
βλεπες αὐτήν;

ΖΕΥΣ

Ἐάν ἔβλεπον τὴν Σεμέλην καὶ ἠδυνάμην

ἔτι νὰ ζῶ, θὰ ἐκράτουν μετέπειτα καὶ τὸν
κεραυνὸν τοῦ Διὸς μειδιῶν!

ΣΕΜΕΛΗ

Φεῦ, πότον ἀπατάσαι! Ἡ Σεμέλη εἶνε
ἀγέρωχος ὡς θεότης, ἀλλὰ δειλὴ ὡς νή-
πιον. Ἡ Σεμέλη δαμάζει τὰ θηρία εἰς τὰς
χαράδρας, ἀλλὰ θὰ ἐκλινε τὰ γόνατα εἰς
τὴν θεῶν ἐνὸς μόνου ἀνδρός. Ἡ Σεμέλη
ἔχει φρουροὺς καὶ τυράννους τὰ ὄμματα
ὄλων, διότι εἶνε βασιλῆς. Πόσον εὐδαίμων
θὰ ἦτο ἐάν εὗρισκε τὸν ἔρωτα ἐν μέσῳ τῶν
φύλλων καὶ τῆς ἐρήμου ὡς ἡ τρυγῶν, εἰς τὸ
βάθος στήθους ὡς ἡ χιῶν ἀγνοῦ καὶ νεάζον-
τος. Ἡ Σεμέλη ἐκείνη, ἦν τοιαύτην ὄνειρο-
πολεῖς, κλαίει καὶ αἰ χεῖρές μου πολλακίς
ἐδέχθησαν καὶ ἀπέσυραν τὰ δάκρυά της...

[Κλαίει]

Ὅμως μοὶ ἀνέμνησες... ἰδοὺ δ' ἐγὼ, κλαίω
ἴδια πάθη. Ἠγάπησα νέον ἄνδρα, ὄρσο-
ρὸν ὡς τὸν Ζέφυρον, εὐμουσον ὡς τὸν Ἀ-
πόλλωνα, ὠραῖον καὶ τῆς Σεμέλης πλειό-
τερον. Ἠγάπησα, — ἀλλ' εἰς μάτην! Ἐάν
ποτὲ μάθῃ ὅτι καὶ ἐγὼ κρύφα εἰς τὸ ἴν-
δαλμά του τήκομαι, ἴσως, ἴσως ἴδῃ ὅτι
τὸ ὄνειρον τῶν ἐρώτων του εἶνε πολὺ ἀνώ-
τερον τῆς κόρης ἧτις φέρεται εἰς τὰ ἔγχνη του.

[Φεύγουσα]

ΖΕΥΣ

Πῶς λοιπὸν λέγεσαι σὺ, ἡ φίλη τῆς Σε-
μέλης μου καὶ τίς ὁ ἀγροϊκὸς γόης τῶν ἡ-
μερῶν σου;

ΣΕΜΕΛΗ

Ἐγὼ; Γνωρίζω τὴν Σεμέλην καὶ ἰδοὺ
μεταβαίω παρ' αὐτῆ. Σὺ ὅμως ἐάν ποτε
ἴδῃς τὸν κλέπτην τῆς καρδίας μου, τὸ χρυ-
σοῦν μου ὄνειρον πλανώμενον, ἐδῶ που εἰς
τὰ βουναὶ κελαδοῦν τὸ γλυκὺ τῶν ἐρώτων
μου πτηνὸν, εἰπέ του, εἰπέ:

ΖΕΥΣ

Εἰπέ:

ΣΕΜΕΛΗ καὶ ΖΕΥΣ

*Ὅτι εἰς τὸ ἀγαπᾶν

Θῶμα καὶ ζῶην καὶ πᾶν

*Ὅτι κλαίω καὶ πονῶ

Καὶ ἐν ὄνομα φωνᾶ.

Ὅτι ὅπου ἂν σταθῶ
 Τὴν κελὴν μορφήν ποθῶ
 Καὶ ποθῶ εἰς τὰ βουνὰ
 Ὅταν βήματα πλανᾶ
 Καὶ θηρίζ συγινῆ
 Ἢ γλυκετά του φωνῆ
 Μὲ τοῦ ἔρωτος πτερὰ
 Καὶ μὲ ἔρωτος πορὰ
 Νὰ πετάσω, κατὰ γῆς
 Ν' ἀρεθῶ βαρυαλγῆς
 Καὶ νὰ εἶπω: Σ' ἀγαπῶ,
 Σ' ἀγαπῶ καὶ σιωπῶ!

ΣΕΜΕΛΗ φεύγουσα

Καὶ νὰ εἶπω: Σ' ἀγαπῶ,
 Σ' ἀγαπῶ καὶ σιωπῶ!

ΖΕΥΣ ἀκολουθῶν

Καὶ νὰ εἶπω: Σ' ἀγαπῶ,
 Σ' ἀγαπῶ καὶ σιωπῶ!

ΣΕΜΕΛΗ

Χαῖρε, Λυδέ!

ΖΕΥΣ ἀκολουθῶν

Εἰπέ με τ' ὄνομά σου, νύμφη τῶν ἀλσῶν!

ΣΕΜΕΛΗ φεύγουσα

Θὰ ἔλεγον αὐτὸ εἰς μόνον τῶν στεναγ-
 μῶν μου τὸν αἴτιον.

ΖΕΥΣ

Εἰπέ με τ' ὄνομά σου, νύμφη τῶν ἀλ-
 σῶν!— Α, ἐὰν ἦμην ἐκεῖνος ἐγώ!..

ΣΕΜΕΛΗ ἐπανερχομένη βήματά τινα

Ἔως ἐδῶ, Λυδέ. Βλέπεις κάτω ἐκεῖ;
 Εἶνε οἱ φρουροὶ τῶν ἀνακτόρων καὶ, ἂν σὲ
 ἴδωσιν, ἐχάθης!

Καὶ φεύγει καὶ μένει
 Καὶ πόνοι καὶ στένει
 Καὶ φρίσσει καὶ κατε
 Καὶ φῶνει καὶ κατατε,
 — Ἄφου ἀγαπᾶς.

Καὶ ἔλιψε στένων
 Καὶ πόθει ἐμμένων
 Κ' ἐν τέλει ἐκείνη
 Ἢ νύμφη θὰ κλίνη
 — Ἐὰν σιωπᾶς!

ΖΕΥΣ μαγευθεὶς

Εἰπέ με τ' ὄνομά σου, ὦ βασιλῆς!

ΣΕΜΕΛΗ ἀπὸ τῆς κορυφῆς λόφου

Λυδέ, εἶμαι ἡ Σεμέλη.

[Χάνεται διὰ τῶν βράχων]

ΖΕΥΣ δῆθεν ὡς ἐννεός:

Ἢ Σε—...! ὦ, ὦ, ὦ, ὦ, ὦ!

[Πίπτει κατὰ γῆς ὡσεὶ κεραυνόπληκτος
 καὶ σπαίρων]

ΣΚΗΝΗ Β'.

Ζεὺς κατὰ γῆς καὶ σπαίρων. Ἦρα ἐμμανίζεται
 ἐπὶ τινος λόφου εἰς τὸ βάθος· κρατεῖ εἰς χεῖρας
 τηλεσκοπίον· περισκοπεῖ καὶ τέλος ἀνακαλύ-
 πτει κατὰ γῆς τὸν Δία.

ΗΡΑ

Εἶνε ἐκεῖνος... Ἐπ' αὐτοφώρῳ!— Τὸ
 τηλεσκοπίον αὐτὸ μὲ σώζει· μάτην ἔθεσα
 τὸν Ἄργον φρουρὸν, κοιμᾶται· ἀλλὰ τὸ
 τηλεσκοπίον μόνον ἀνακαλύπτει.

[Ἐρχεται πρὸς τὸν Δία τρέχουσα]

Ἄθλιε!.. Ἐπ' αὐτοφώρῳ νὰ σὲ συλ-
 λάβω ἔπρεπεν!

ΖΕΥΣ σπαίρων κατὰ γῆς ἀκόμη

ὦ, ὦ, ὦ, ὦ!.. Σεμέλη!

ΗΡΑ καθ' ἐσωτῆν

Ἢ, ἡ Σεμέλη!—

(Τῷ Διῷ)

Ἐγείρου, γλυκὸ φῶς· ἐγὼ εἶμαι, ὁ ἔρωσ σου!

[Λαμβάνει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὠτός]

ΖΕΥΣ ἀναπηδῶν μὲ ἀνοικτὴν ἀγκάλην

Ἢλθες καὶ πάλιν, Ἄρτεμι;

[Βλέπων τὴν Ἦραν]

Ἢ, γῆ καὶ οὐρανέ!

[Τινάζσεται μακρὰν]

ΗΡΑ

Εἶσαι ἀχρεῖος!

ΖΕΥΣ

Ἱστορία παλαιά!.. Τετριμμένα, ἤθελα
 νὰ εἶπω, συκοφανταί. — Πῶς ὅμως ἐφα-
 νερώθης πάλιν ἐδῶ;

ΗΡΑ.

Τί ποιῶν ἐζήτεις κατὰ γῆς;

ΖΕΥΣ

Ἠρωώμην, φίλη μου, τοὺς κλαυθμοὺς
 τῶν νεκρῶν ἐν τῷ Ἄδῃ. Οἱ πτωχοὶ!

HPA πλησιάζουσα

Δι' αὐτὸ ἐπληρώθησαν οἱ ὀφθαλμοί σου
δακρύων;

ZEYΣ

Ναί.

HPA

'Αλλὰ τὸ ἔνδυμα τοῦ ποιμένος αὐτὸ
ὄπερ φορεῖς;

ZEYΣ

Διατί ὄχι; Αὐτὸ εἶνε τὸ ἀληθές μου φό-
ρεμα· Ζεὺς, εἶνε ὁ τοῦ κόσμου ποιμήν.

HPA

'Αλλ' ἐκεῖ νομίζω εἶνε τοῦ Κάδμου τὰ
ἀνάκτορα.

ZEYΣ

Αἶ, ὕστερον;

HPA

'Ο Κάδμος ἔχει κόρην.

ZEYΣ

Αἶ, ὕστερον;

HPA

'Η κόρη αὕτη εἶνε κυνηγός.

ZEYΣ

Αἶ, ὕστερον;

HPA

Εἶνε ὠραία κ' ἔρωτομανής.

ZEYΣ

Αἶ, ὕστερον;

HPA

Αἶ, αἶ, ἄ, αἶ, αἶξ καὶ ξηρός! Εἶσαι ἀ-
χρεῖτος. Αἰωνίως αἰσχροτύτητας! Τρεῖς ἡμέρας
ἔλειπες ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον. Ποῦ ἐπλανᾶσο;
'Επλανᾶσο ἐδῶ. 'Εστρωνας ἐδῶ παγίδα καὶ
παστάδα. 'Αθλιε! Σὲ ἐβαρύνθην. 'Απηύ-
δησα νὰ σὲ διώκω, νὰ σὲ ὑβρίζω, νὰ σὲ
νούθετῶ. Εἶσαι ἀναίσθητος! Θὰ ἀποθάνω,
μὲ ἐθανάτωσες!

ZEYΣ

Μὴ φοβοῦ· εἴμεθα ἀθάνατοι.

HPA

Θὰ μεταβληθῶ εἰς θνητὴν καὶ θ' ἀπο-
[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Β'.]

θάνω, ἂν μὴ δυνηθῶ πρότερον διὰ συνω-
μοσίας πάλιν νὰ σὲ ρίψω ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ!

ZEYΣ

Σιγά.—'Αλλ' εἰπέ με διατί ταραττεσαι;

HPA

Εἰπέ με· τίνα κατεδίωκες ἐδῶ;

ZEYΣ

Οὐδένα ἢ οὐδεμίαν· βλέπεις ὅτι μάλ-
λον καταδιώκομαι, ἀπὸ σέ.

HPA

Πῶς εὐρέθης, τίνα ἐζήτεις ἐδῶ;

ZEYΣ

Πάντα ἄλλον ἐκτὸς σοῦ, 'Ηρα.—'Αλλ'
ἄκουσόν με, ἰδοὺ ὁ λόγος: Μὲ εὐφραίνει
νὰ καταβαίνω εἰς τὴν γῆν αὐτὴν ἐδῶ
καὶ νὰ ὄνειροπολῶ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου.
'Εδῶ προτίθεμαι νὰ δημιουργήσω ὠραῖον
καὶ γενναῖον λαὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἑλ-
λήνων. 'Εκεῖ κάτω, ὅπου γλυκὺς διαγελεῖ
ὁ δρίζων, θὰ ἐγείρω τὴν πόλιν τῶν Ἀθη-
νῶν, βασιλίδα τῶν σοφῶν καὶ τῶν μαινο-
μένων. Μὴ μου τοὺς κύκλους τάραττε,
'Ηρα! Βλέπεις πόσον φιλανθρώπως ἐργά-
ζομαι! Ὡ, θὰ ἴδῃς ποτὲ θέατρον ἐδῶ θαυ-
μασίαν σκηνῶν! Θὰ δημιουργήσω λαὸν
τοσοῦτον μειλίχιον, ὥστε εἰς ἓν δάκρυ τοῦ
φονέως του, νὰ τῷ δίδει παρευθὺς συγ-
γνώμην· θὰ δημιουργήσω λαὸν τοσοῦτον
ἔμμουσον, ὥστε θ' ἀποθνήσκῃ χαίρων, φθά-
νει μόνον ὁ θάνατός του νὰ συνοδεύεται
ὑπὸ μουσικῆς· θ' ἀκολουθῇ τυφλῶς εἰς τὸν
κρημνὸν φθάνει μόνον ὁ ἡγήτωρ νὰ τῷ κε-
λαδῇ τῆς πατρίδος του τὸ ὄνομα· θὰ δη-
μιουργήσω λαὸν τοσοῦτον λάτριν τοῦ κάλ-
λους καὶ τοῦ ὑψηλοῦ, ὥστε θὰ δέχεται
βασιλέα του ἐν νήπιον, φθάνει μόνον τοῦ-
το νὰ καλῆται βασιλεὺς καὶ νὰ κρύπτῃ
εἰς χρυσοῦν νέφος τὴν ζωὴν καὶ τὴν κατα-
γωγὴν του· θὰ δημιουργήσω λαὸν τοσοῦτον
λεπτόνου καὶ ἐνθουσιώδη, ὥστε θὰ ἐφεύρη
καὶ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν Σοφίαν καὶ
τὴν Ἐπιστήμην, ἀλλ' ὅστις δι' αὐτὸ τοῦτο,
ὑπὸ τοῦ κόσμου θὰ σταυρωθῇ.

HPA

Θὰ δημιουργήσῃς λαὸν ὅστις θὰ σὲ δ-

μοιάση ἀπὸ ποδῶν μέχρι κορυφῆς· λαὸν φίλον τῶν λαμπρῶν χρωμάτων, τῶν μεγάλων λόγων, τῶν εὐφυῶν κολάκων, θέλοντα αἰωνίως ν' ἀπατάται καὶ ν' ἀπατᾷ, λαὸν ἄστατον, νυσταλέον, ἐνθουσιώδη, μαινόμενον, πονηρὸν, ψεύστην, ὡς εἶσαι σύ!

ZEYΣ

Ἐγώ; Διατί;

HPA

Διότι ἀρκούντως σὲ ἐγνώρισα. Διότι μεθ' ὅσα μὲ εἶπες ψεύδεσαι. Διότι ἐδῶ κατεσκόπεις ἢ ἐκυνήγεις παρθένον τινὰ καὶ ὄχι ὠνειροπόλεις τὴν μέλλουσαν Ἑλλάδα σου!

ZEYΣ

Ἄ, πῶς αἰωνίως ἀπατάσαι, Ἥρα, πῶς μάτην μὲ τυραννεῖς! Σὺ ἡ περιβαλλομένη τὸν κροσσὸν τῆς Ἀφροδίτης, σὺ ἡ ἐκάστοτε ἀναδυομένη ἀπὸ τῆς Κανάθου παρθένος, σὺ ἡ βασιλις τῶν θεῶν καὶ τὸ ἄριστον ἄστρον τοῦ Ὀλύμπου, φοβεῖσαι τὰς θνητὰς κορασίδας τοῦ κόσμου; Ἐβαρύνθην ν' ἀπολογεῖμαι, Ἥρα. Μὲ συκοφαντεῖς, μὲ ὑποπτεύεσαι, διότι πολὺ μὲ ἀγαπᾷς. Ὁμωσέκτος τῆς Ἥρας, τίνα ποτὲ ἠγάπησα; Ἐνθυμεῖσαι τὴν χειμερινὴν ἐσπέραν ὅτε τὸ πρῶτον κατώρθωσα νὰ σὲ φθάσω καὶ μεταβληθεὶς εἰς κόκκυγα ἔπеса εἰς τὰ γόνατά σου τρέμων καὶ ῥιγῶν δῆθεν ὑπὸ τοῦ ψύχους; Ἐνθυμεῖσαι πῶς λαβοῦσα μὲ ἐθέρμαινες τὸ πρῶτον ὑπὸ τὴν ἐσθητὰ σου, εἶτα δὲ μὲ ἐφίλεις τέλειον ἄνδρα περιπαθῶς; Ἄ, τότε ἦσο τόσον ἀφελὴς καὶ γλυκεῖα· σήμερον τόσον πονηρὰ καὶ ἄδικος!

HPA καθ' ἑαυτὴν

Πολὺ καλὰ ἄδικος! Ἐγὼ θὰ σὲ μάθω πόσον ἔχω δίκαιον.—

[Τῷ Διῷ]

Ἥμικρον. Ἀησμονῶ καὶ εἰμὶ ὡς πάλαι ποτὲ ἀφελὴς καὶ γλυκεῖα. Συγχώρει με· ἐνίστε αὐτὰ τὰ νεύρα!.. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἔγγαμος βίος τῆς γυναικίος· αἰωνία ἔρις· θάλασσα συζευχθεῖσα τὸν ἄνεμον, ὀπόθεν ἢ αἰωνία τρικυμία.

ZEYΣ ὄλο; χαρὰ

Ἄγωμεν εἰς τὸν Ὀλυμπον;

HPA

Ἄγωμεν.

ZZYΣ

Μίαν στιγμὴν· εἰπέ ποῖος πάλιν εἶνε αὐτὸς ὁ διάβολος θν κρατεῖς;

HPA

Τίποτε.

ZEYΣ λαμβάνων τὸ τηλεσκόπιον

Κᾶτι εἶνε.

HPA

Τίποτε. Ἐέλινος θήκη διὰ ζακχαρωτά· θὰ τὰ δώσω τοῦ μικροῦ Ἐρωτος.

ZEYΣ ἀποδίδων αὐτὸ

Δός. Θώπευον, θώπευον τὸν Ἐρωτα.— Καὶ ἤδη φύγωμεν.

HPA καὶ ZEYΣ

Ἐλθε, ἄρμα τοῦ Ζεφύρου,
Κ' εἰς τὰ βάλθη τοῦ ἀπείρου
Τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ὀδήγει,
Ὅπου εἴς καὶ ἁρμονία,
Καὶ φαίδροτης οὐρανία
Βασιλεύει οὐδὲ λήγει.

Ἀῦρα, φέρε τὰ πτερά σου
Κ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θιάσου
Σπεύσωμεν τῶν οὐρανίων,
Ὅπου νέκταρ, φῶς καὶ γέλως,
Ὅπου τῶν Μουσῶν τὸ μέλος
Τὸν μακρὸν μας θείγει βίον.

Εἰς τὴν γῆν ἐν τούτοις ὅπου
Πλέκ' ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου
Ἄχαρι καὶ φροῦδον ὄραμα,
Ἐρως, τρέχε σὺ πονήριος
Κ' ἔσο τῆς σκηνῆς ὁ ἦρωξ
Καὶ ὁ αἴτιος συνάμα.—

ZEYΣ

Ἦλθε τὸ ἄρμα τοῦ Ζεφύρου. Δός με τὴν χειρὰ σου, Ἥρα, καὶ πετασθῶμεν ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ βράχου ἐκεῖνου.— Πόσον σὲ ἀγαπῶ!

(Λαμβάνει ὑπὸ τὸν βραχίονά του τῆς Ἥρας τὴν χεῖρα.—Καθ' ἑαυτὸν καὶ στρέφων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κάδμου.)

Ποῦ νὰ ἦνε ἡ Σεμέλη;
Ἄραγε νὰ μ' ἐνθυμῆται;

HPA καθ' ἑαυτὴν, ἐτέρωθεν

Ἄ, πανοῦργε, μὴ σὲ μέλη!
Καὶ ἡ Ἥρα ἐκδικεῖται.

[Φεύγουσιν]

ΠΡΑΞΙΣ Β΄.

Αἰ ἐπωμίδες.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

[Ὁλύμπια δώματα. Ἄλλοι θεοὶ παίζουσιν, ἄλλοι γελῶσι πρὸς τὸν Ἥραστον, ἄλλοι ἀκροῶνται κίθαρίζοντα τὸν Ἀπόλλωνα. Ἡ Ἥρα καὶ ἡ Εἰλείθεια συνομιλοῦσιν ἰδίᾳ πρὸς τινὰ ἄκραν. Ὁ Ζεὺς ἀπὼν, αἰθρία δὲ πανταχοῦ καὶ γαλήνη.]

ΗΡΑ κρατοῦσα τὸ τηλεσκόπιον, καθ' ἑαυτὴν

Οὐδαμοῦ φαίνεται. Βεβαίως εἶνε ἐκεῖ, ἀλλ' εἶνε ὀπισθεν βράχου.

[Τῇ Εἰλείθειᾳ]

Μὴ λησμονήσης λοιπὸν, Εἰλείθεια· ὅπως σὲ εἶπα· θὰ μεταβῆς ἐκεῖ, αὐτὴ θὰ σ' ἐπικαλῆται· θὰ ἐπικαλῆται σοῦ τὸ ἔλεος καὶ τὴν ἀρωγὴν, διότι μετ' ὀλίγον ἴσως χρόνον ἔσεται μήτηρ καὶ ἤδη ἤκουσεν ἴσως ἐντός της τὰ θυμηδῆ διὰ πᾶσαν μητέρα, δι' αὐτὴν πικρὰ σκιρτήματα... Φανοῦ ἐκεῖ πλησίον εἰς τὸ ἄκρον βράχου τινός· θὰ σὲ ἴδῃ καὶ θὰ μείνῃ μόνη, θὰ ἔλθῃ πρὸς σέ· βιάδισον ἔτι πρὸς αὐτήν. Θὰ σὲ εἶπῃ πιθανῶς μυστήρια, θὰ σὲ εἶπῃ κλαίουσα τὰς ὀδύνας αὐτῆς καὶ θὰ σὲ ἐπικαλεσθῇ εἰς τὰς ὀδύνάς της παραστάτιδα καὶ ἴσως συνένοχον. Ἐχει πατέρα καὶ φοβεῖται· σὺ ὅμως μὴ φοβοῦ. Εἰπέ αὐτῇ ὅ,τι σοι εἶπα. Ἄς ζητήσῃ τὸν ὄρκον του καὶ εἶτα ἄς ζητήσῃ τὴν μόνην χάριν παρ' αὐτοῦ· νὰ φανῇ ἐνώπιόν της οἷος πρὸς τὴν νόμιμον αὐτοῦ σύνευνον. Σὲ εἶπα. Μὴ ζῆτει πλείονα.

ΕΙΔΕΙΘΙΑ

Ἦσούχει, μήτέρ μου.

ΗΡΑ

Ἄκουσον, Εἰλείθεια· σὺ ἦσο τὸ μᾶλλον εὐπειθὲς καὶ μᾶλλον ἀγαπητόν μου τέκνον. Σοὶ ἐχάρισα τὴν ζωὴν καὶ τὸν Ὀλυμπον· καιρὸς νὰ δώσης μίαν καὶ μόνην χάριν εἰς τὴν μητέρα σου, καί τοι θεότης οὖσα τῶν τοκετῶν.

ΕΙΔΕΙΘΙΑ

Μήπως, μήτέρ μου, εἶπα ὄχι; Πετῶ ἐκεῖ, ἰδοῦ! Λαλῶ ὀλίγα, πράττω πολλὰ. Ἀνάμεινον καὶ θὰ ἴδῃς.

ΗΡΑ

Ἐχε τὴν εὐχὴν μου, Εἰλείθεια.

[Ἡ Εἰλείθεια ἀφανίζεται]

Ἐχει καλῶς.—Λυσσωδέστατε!..

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Ἦς ἀνωτέρω οἱ θεοί. Ἡ Ἥρα ἔρχεται πρὸς τὸν Ἐρωτα, ὃν λαμβάνει ἀπὸ τοῦ ὠτίου.

ΗΡΑ

Ποῦ ἦσο, θηρίον, χθές;

ΕΡΩΣ τινασσόμενος ἀπὸ τῶν χειρῶν της

Εἰς ἕν ἄλλος ἐπλανώμεν

—Τοῦ Ὀλύμπου ναυαγός—

Ἐκεῖ κάτω

Εἰς τὰ ὄρη...

Ὅπου μὲ χροστώδῃ κόμην

—Τῶν ἐλάφων κωνηγός—

Ἐπλανᾶτο

Μία κόρη...

ΗΡΑ

Πῶς σὲ ἀγαπῶ, μικρὲ μου!

Καὶ ἐλέγετο; Εἰπέ μου!

ΕΡΩΣ

Δέσποινά μου, τί σὲ μέλει;

ΗΡΑ ἀγωνισσα καὶ καθ' ἑαυτὴν

Ἦ, βεβαίως! Ἡ Σεμέλη

ΕΡΩΣ

Καὶ ἐνῶ πρὸς θήραμά τι

Ἡ παρθένος ῥιγηλὴ

Βέλος ῥίπτει

Ἦς ἡ πάλην,

Τὰς πλευράς αὐτῆς σπαράττει

Ἡ λαθραία μου βολή,

Κ' ἀφνης πίπτει

Εἰς ἀγκάλην...

ΗΡΑ

Τίνος, τίνος; Ποῦτος ἦτο;

Κἂν αὐτὴ πῶς ἐκαλεῖτο;

ΕΡΩΣ

Πενθερά μου, τί σὲ μέλει;

«Τρυφερότης.»

ΗΡΑ ἐν ἀπογνώσει

Ἡ Σεμέλη!

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Παρά τας Θήβας. Ἄλση καὶ ὄρη. Φαίνονται ἀπώτατα μόλις τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κάδμου. Ὁ Ζεὺς ὑπὸ στολήν ποιμένος καὶ ὕπτιος ὑπὸ φιλό-
ραν θαυμάζει τὸ κενὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἡ-
δέως ἀκούει τῶν φύλλων τὸν ψιθυρὸν. Ἡ
Σεμέλη γονυκλινῆς καὶ πλαγίως αὐτοῦ.

ΣΕΜΕΛΗ

Πρέπει νὰ ὁμολογήσης ὅτι ἐνίοτε εἶσαι
ζῶον.

ΖΕΥΣ

Διατί;

ΣΕΜΕΛΗ

Διότι ἐνῶ ἔχεις ἐγγύς σου τοὺς ὀφθαλ-
μούς μου, θαυμάζεις τὰ φύλλα τοῦ δένδρου.

ΖΕΥΣ

Ἄ, κρίμα! Τὴν στιγμήν αὐτὴν ἤλθε μία
ἀηδὼν νὰ καθήτη ἐπάνωθέν μας ἀλλ' ἔφυγε,
διότι σὲ ἤκουσε κλαυθμηρίζουσαν. Σιωπήσον
τέλος· μὲ ἔφαγες!

ΣΕΜΕΛΗ πικρῶς

Εὐχαριστῶ.

ΖΕΥΣ

Διατί;

ΣΕΜΕΛΗ

Τίποτε.—Τοῦλάχιστον ἄλλο τε ἐτραγώ-
δεις τόσον ὠραία! Ἐγειροῦ· θέλω νὰ σὲ
ἀκούω ἄδοντα, ἐγὼ δὲ σιωπηλῶς νὰ κλαίω.

ΖΕΥΣ

Κρίμα νὰ φύγη ἡ ἀηδὼν! — Νὰ τραγω-
δήσω εἶπες; Γνωρίζεις διατί κελαδεῖ ἡ ἀη-
δὼν τόσον ὠραία;

ΣΕΜΕΛΗ

Διότι εἶνε ἀηδὼν· ὄχι ὁ Λυδός.

ΖΕΥΣ

Μὴ ὀργίζεσαι.— Ὅχι· διότι ἐρᾷ.

ΣΕΜΕΛΗ

Λοιπὸν;

ΖΕΥΣ

Λοιπὸν ἄμα παρέλθη ὁ καιρὸς τῆς ὀχείας,
ἡ ἀηδὼν γίνεται πυργίτης ὀκνηρὸς καὶ
ἄφρωνος. Ὁ ἔρως, ὡς τὸ ἔαρ, εἶνε πλήρης
ἀρώματος, κάλλους καὶ ζωῆς· ἄνευ αὐτοῦ,

ὁ κόσμος ἄπας εἶνε, ἀπλούστατα, κολακὺν
θη. Σὲ συμβουλεύω τὸ ἔαρ νὰ δώσης μικρὰν
προσοχὴν εἰς τὴν φωνὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ
ἄνου· θὰ ἴδῃς ὅτι εἶνε λιγυρὰ, καθαρὰ, εὐ-
τονος, μελωδικὴ σχετικῶς, διότι ἐρᾷ καὶ
πολλάκις ἐρᾷ ἰδανικῶς ἕλως καὶ ἐν τῇ ἀνα-
μνήσει μόνον. Προσέσχεες ποτὲ τὸν νοῦν εἰς
αὐτὴν; Ἴσως ὄχι· μὴ λησμονήσης λοιπὸν τὸ
ἔαρ, νὰ δώσης μικρὰν προσοχὴν εἰς τὴν φω-
νὴν τοῦ ἄνου.

ΣΕΜΕΛΗ

Εἶνε περιττὸν ἀκούω ἤδη τὴν φωνὴν τοῦ
Λυδοῦ.

ΖΕΥΣ χασμώμενος

Διάβολε, πῶς μ' ἐκδικεῖσαι! — Ἐὰν ἤμην
ποτὲ Ζεὺς, θὰ ἐβελτίουν βεβαίως τὰν τὸν
κόσμον. Τὸ ἔαρ ἐν πρώτοις θὰ διήρκει, του-
λάχιστον ἐδῶ ἐν Ἑλλάδι, μῆνας δέκα, εἰς
τρόπον ὥστε . . . — Πόθεν εἶνε ὁ πατήρ σου,
Σεμέλη;

ΣΕΜΕΛΗ

Σὲ εἶπα ἀπὸ τὴν Φοινίκην.

ΖΕΥΣ

Ἄ, δι' αὐτὸ ἡ κόρη του εἶνε φλογερὰ ὡς
ἡ ἄμμος τῆς Λιβύης. — Μὲ εἶπες ὅτι ὁ πα-
τήρ σου ἔφερε τὴν ἀλφάβητον εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα· τί εἶνε αὐτὴ ἡ ἀλφάβητος;

ΣΕΜΕΛΗ

Ἄλφα-βῆτα-καὶ τὰ λοιπά. Μουσικοὶ τό-
νοι τῆς διανοίας. — Ἀλλὰ τὰ ἰδικά σου ὧτα
εἶνε δι' ὀγκηθμούς!

ΖΕΥΣ

Ἄλφα, βῆτα, γάμα, δέλτα! . . . Πόθεν
ἀπέρρευσαν αὐτὰ τὰ καθάρματα ὡς τὰ τῆς
ἰλύος τοῦ Νείλου! Καὶ Ζεὺς ἐν ἤμην, θὰ
ἐφοβούμην πάντοτε αὐτοὺς τοὺς Αἰγυπτί-
ους· μυστηριώδεις καὶ σκοτεινοὶ ἄνθρωποι!
— Ἄλφα, βῆτα! . . . — Φοβοῦμαι αὐτὰ τὰ
λεγόμενά σου γράμματα! — Καλλίτερον
ἔπου ἐγεννήθη ὁ Λυδὸς καὶ ὄχι Ζεὺς.

[Στρεφόμενος πρὸς τὴν Σεμέλην]

Διότι οὐδαμῶς φοβοῦμαι νὰ χάσω ποτὲ τὸν
Ὀλυμπον, ἔχω δὲ εἰς τὰ ἀριστερά μου τὴν
Σεμέλην. Φίλησόν με.

ΣΕΜΕΛΗ δακρύουσα

Ἄλλοτε ἐν τούτοις τῆς θείας μου Εὐρώ-
πης ἦτο αὐτὸς ὁ Ζεὺς ἐραστής! . . Καὶ ἐμὲ,
ἐμὲ τὴν κόρην τοῦ Κάδμου, ὑβρίζει οὗτος,
ὁ Λυδός!

ΖΕΥΣ

Σὲ ὑβρίσα, Σεμέλη; Συγχώρει με· ἔχω
σήμερον βαρὺν τὸν στόμαχον καὶ μ' ἔρχε-
ται εἶδος ὕπνου.— Τί γίνεται ἡ Εὐρώπη;
Ὁ κακοήθης ἐκεῖνος Ζεὺς! . .

[Σεμέλη ἀνεγειρομένη μεθ' ὀρμῆς]

Εὐφήμει, ἄθλιε! Εἶσαι βοῦς!

[Φεύγει]

ΖΕΥΣ κατ' ἰδίαν

Ἐγενόμην καὶ τοῦτο χάριν τῆς θείας σου!

ΣΕΜΕΛΗ ἐπαναστραφεῖσα βιαίως

Φύγε, φύγε, Λυδὲ! Ἐρχεται ἀνθρωπὸς
τις! Ἐρχεται νομίζω ἡ τροφός μου. Φύγε!

ΖΕΥΣ ἀναπηδῶν

Φεύγω! Ἐφυγον!

(Ὁ Ζεὺς κρημνίζεται εἰς χαράδραν καὶ χάνεται.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

[Σεμέλη. Προσέρχεται ἡ Εἰλείθουσα εἰς σχῆμα ἑ-
ραίας καὶ σεμνῆς γυναίκος.]

ΣΕΜΕΛΗ χωρήσασα βήματά τινα πρὸς αὐτὴν

Ποία εἶσαι σὺ; Ὅταν κυνηγῶ εἰς τὰ
ἔρη, μέχρις οὗ ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει, κω-
λύεται τοῖς θνητοῖς ἢ πηλσίον μου διέλευ-
σις. Σὺ πῶς ἐτόλμησες νὰ ἔλθῃς τοσοῦτον
ἐγγὺς πρὸς τὴν κόρην τοῦ βασιλέως;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Μὲ ἐζήτησες. Εἶμαι ἡ Εἰλείθουσα.

ΣΕΜΕΛΗ

Ἄ, ἡ Εἰλείθουσα! . . Ναί· σὲ ἐζήτησα, σὲ
ἐπικαλέσθην. Φοβοῦμαι πολὺ μὴν ἦμαι μή-
τηρ. Ἐνώπιόν σου, θεά, οὐδὲν μυστήριον
ἐρώσης γυναικός· ἠγάπησα νεαρὸν ἄνδρα,
ἐμμανῶς ἀγαπώντά με. Ἐδῶ ἐν μέσῳ τῶν
δασῶν, ἐρχομένη δῆθεν πρὸς θήραν, δι-
λανθάνω τὰ ὄμματα τοῦ πατρός μου ἀλλ'
οὐχὶ καὶ τὰ ὄμματα τοῦ Λυδοῦ. Ἐγὼ κρα-
τῶ φερέτραν καὶ βέλη καὶ ἐγὼ πίπτω τρα-

θεῖσα ὑπὸ τῶν βλεμμάτων του! Ἴδου πῶς
φοβοῦμαι ὅτι εἶμαι μήτηρ καὶ σὲ ἐπεκα-
λούμην, Εἰλείθουσα. Ὁ Λυδός! . . Ὡ, ἐάν
ποτε ἀνέβαινεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, πολλαὶ
θεαὶ ἀναχωροῦντα θὰ ἠκολούθουν αὐτὸν εἰς
τὴν γῆν, ἐλόμεναι τὸν ἔρωτά του ἀντὶ τῆς
ἀθανασίας!

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Σὲ ἀπατᾷ.

ΣΕΜΕΛΗ

Τίς;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Ὁ Λυδός.

ΣΕΜΕΛΗ

Ὁ Λυδός;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Ναί. Ἐχει γυναῖκα, εἶναι ἔγγαμος. Σὲ
ἀπατᾷ. Οὐδὲ λέγεται Λυδός. Τὸ ὄνομά του
εἶνε ἄλλο.

ΣΕΜΕΛΗ

Μὲ ἀπατᾷ; . . .

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Ναί. Εἶνε οὐχὶ ποιμὴν ὡς σοὶ φαίνεται
καὶ παρουσιάζεται, ἀλλὰ μέγας στρατηγός,
πολλὰ πορθήσας ἄσπεα ἀλλὰ καὶ πολλὰς
καρδίας.

ΣΕΜΕΛΗ

Πῶς λέγεται λοιπόν;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Ἄδυνατῶ νὰ σὲ εἶπω τὸ ὄνομά του. Ἐ-
ρώτησον αὐτὸν καὶ θέλει ἴσως σὲ τὸ εἶπῃ.
Ἄν ἀρνηθῇ, τότε εἰς μόνος τρόπος ὑπάρχει
νὰ μάθῃς αὐτὸ καὶ ἐννοήσῃς τίς ὁ ἀνὴρ.

ΣΕΜΕΛΗ

Ὡ, τίς τρόπος, τίς;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Εἶνε γενναῖος ἀνὴρ καὶ ἂν ποτε σοὶ ὀρ-
κισθῇ, οὐδέποτε θὰ παραβιάσῃ τὸν ὄρκον
του καὶ ἂν ἀναστραφῇ ὁ κόσμος. Ἴδου λοι-
πὸν ὁ τρόπος: ὀρκισσον πρώτον αὐτὸν ὅτι
θέλει τελέσῃ ὅ,τι θέλεις τῷ ἀπαιτήσῃ.

ΣΕΜΕΑΗ

"Υστερον;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Ἴσρὸν ἔχει μόνον τὸν ὄρκον ὃν δίδει εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγός. Ἄς σοὶ ὀρκισθῆ λοιπὸν ἐκεῖ. Ἐνθυμοῦ. Εἶτα ζήτησον νὰ ἐμφανισθῆ ἐνώπιόν σου ὡς προσέρχεται εἰς τὴν νόμιμον αὐτοῦ σύζυγον.

ΣΕΜΕΑΗ

"Α, τὸν ἄπιστον! — Πῶς προσέρχεται εἰς αὐτήν; Ποῦ ἔχει, ποῖαν ἔχει γυναῖκά του νόμιμον;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Προσέρχεται πρὸς ἐκείνην φέρων περὶ τὴν κεφαλὴν κράνος χρυσοῦν καὶ πτερῶν πληθὺν περὶ αὐτὸ, σπάθην ἀδαμαντίνην περὶ τὴν ὄσφιν ζωννύμενος, τοὺς πόδας μικραῖς ἐνωπλισμένους περόναις, εἰς ἀμφοτέρους δὲ τοὺς ὤμους φορῶν ἀργυραυγεῖς ἐπωμίδας.

ΣΕΜΕΑΗ

"Α, τὸν ἄπιστον! — Τί εἶνε αὐταὶ αἱ ἐπωμίδες;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

"Α, εἶνε αὐταί. Ἐπωμίδες. Ὁραῖος πολεμικὸς κόσμος τῶν Περσῶν μεγιστάνων. Χρυσαὶ πτέρυγες τῶν ὀραίων πολεμιστῶν. Εἶνε ἄθροισμα διαχρύσων καὶ εὐτέχνων κροσσῶν περὶ στρογγύλον ἀργυροῦν πέταλον, ὅπερ ἐμποροῦνται εἰς τὸν ὄμον, οἱ δὲ κροσσοὶ κυματίζουσι σαγηνεύοντες οὕτω τὴν νίκην, τὰ νήπια καὶ τὰς νεάνιδας.

ΣΕΜΕΑΗ

Καὶ ὅμως ἐγὼ ἠγάπησα αὐτὸν χωρὶς ἐπωμίδων!

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Εἶνε πλᾶνος.

ΣΕΜΕΑΗ

"Ω, ἐὰν οὕτως ἔχει, εἶνε θηρίον!

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

"Ὅχι, θὰ ἴδῃς, εἶνε προσηνὴς καὶ εὐμάλακτος καρδιά. Ἐὰν ἐπιμείνης θὰ φανῆ ἐνώπιόν σου ὡς ἔχει ἀληθῶς· ἐὰν ἴδῃς τὰς ἐπωμίδας εἰς τοὺς ὤμους του, τότε θὰ μάθῃς τὸ ὄνομά του. Μὴ φοβοῦ. Τὰ δὲ σπουδαῖα, ἔς ἄλλοτε, Σεμέλη. Τώρα φρόντισον

νὰ μάθῃς τὸν ἄνθρωπον. Σὲ ἀπατᾷ. Πίστευσον· εἶμαι ἡ Εἰλεῖθια.

ΣΕΜΕΑΗ

"ὦ, πιστεύω! Εἶδα αὐτὸν πολλάκις νὰ παίζῃ καὶ νὰ δαμάζῃ ἀφελῶς τοὺς λέοντας τῶν δασῶν. Φαίνεται ὅτι εἶνε μέγας αἰσθάνομαι τὴν δύναμίν του εἰς τὸν ἔρωτά μου. Ἄ, τὸν ἄπιστον!

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Μὴ ἀπελπίζου. Σὲ ἀγαπᾷ. Σὲ ἀγαπᾷ περιπαθῶς. Τίς οἶδεν· ἴσως καταλίπη τὴν πρώτην του σύζυγον χάριν σου Ἐὰν δεχθῆ νὰ ἔλθῃ πρὸς σὲ ὡς ἐμφανίζεται ἐνώπιον ἐκείνης, τοῦτο ἔσται τὸ ἄριστον τεκμήριον ὅτι θὰ λησμονήσῃ τέλει τὴν παλαιὰν κοιτίδα του.

ΣΕΜΕΑΗ

"Ἄλλως θὰ παραβῆ τὸν ὄρκον του· καὶ μὲ εἶπες—

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Ναί· καὶ ἐπειδὴ ἀγνοεῖ οὐδὲ θὰ εἰκάσῃ ὅτι τοιοῦτόν τι θὰ τῷ ἀπαιτήσῃ, θὰ ὀρκισθῆ ἐὰν ἐπιμείνης. — Ἴσως ἔλθῃ μετὰ μικρὸν· μὴ εἶπες τι περὶ ἐμοῦ· ἐγὼ φεύγω.

ΣΕΜΕΑΗ δακρύουσα

Ἄλλὰ...

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Ἐς ἄλλοτε τὰ σπουδαῖα. Θέλω σοὶ ἐπανέλθῃ. Μάθε πρώτον τὸν ἀληθῆ ἔραστήν σου. Ὁρκισον αὐτὸν εἰς τὴν Στύγα· εἶτα ἐπὶ τοῦ ὄρκου ζήτησον νὰ προσέλθῃ ἐγγύς σου ὡς προσέρχεται ἐνώπιον τῆς νομίμου συνεύου του. Φεύγω.

ΣΕΜΕΑΗ

"ὦ, θὰ ἀποθάνω!

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Μὴ φοβοῦ. Θάρρει καὶ θέλε· ὅλα παρέρχονται καὶ ὅλα ἀποκτώνται.—Χαῖρε.— Μὴ εἶπες τι περὶ ἐμοῦ.

ΣΕΜΕΑΗ

"Ὅχι.—Θὰ ἐπανέλθῃς;

ΕΙΛΕΙΘΙΑ

Ναί.—Γυῖαινε. Προσοχή!

[Ἡ Εἰλεῖθια ἀπέρχεται.]

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Σεμέλη μόνη. Μένει εἰς βαθέταν σιγήν. Μετὰ μικρόν,

ΣΕΜΕΛΗ ἄδουσα

I

Λύραν δότε μοι, γόητρα δότε
 Νὰ μαγεύσω τὰ στήθη παντός·
 Καὶ ὁ βράχος ἂν κλαύσῃ αὐτός,
 Ἵσως κλαύσῃ κ' ἐκεῖνος κἂν τότε.

Λύραν δότε μοι, φίλτρα μαγίσσης
 Ἐν μου ἄσμα φρικτὸν ν' ἀκουσθῆ
 Καὶ τὸ στήθος του νὰ θραγισθῆ
 Εἰς ἔν ἄσμα κατάρτας καὶ λύσης.

II

Ἵσκληρὲ, ἂν ἠγάπησα τόσον
 Καὶ ἐπίστευσα τόσον πολὺ,
 Ἵσο μαύρη θανάτου χαλῆ
 Κ' ἐγὼ ἔδλεπον ταύτην ὡς δρόσον.

Ἵσκληρὲ, εἴθε, εἴθε ν' ἀπλοῦται
 Αἱματινὴ πλατεῖα κηλὶς
 Ὅπου ἀφνης ἔν χειλος φιλεῖς
 Καὶ κρανίον νεκροῦ νὰ γυμνοῦται.

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄.

Σεμέλη. Ἐμφανίζεται ὁ Ζεὺς, ὡς πρότερον, ὑπὸ ἔνδυμα ποιμένος.

ΖΕΥΣ

Ὅποσον ἄσμα! Ἀνανεοῦται ὁ ἔρωσ σου.

ΣΕΜΕΛΗ ἀπομάσσουσα τὰ δάκρυά της καὶ ἰλαρὰ
 Οὐδέποτε ἔπαυθεν· ἀλλ' ὁ σὸς, ἐσθέσθη.

ΖΕΥΣ

Ἐσθέσθη; Πλανᾶσαι.

Ἄφ' ὅτου μὲ ἠτένισες πυρκαϊὰ μὲ κλεῖ
 Καὶ μ' ἐν' ἐλαίου ὡς βροχὴ τὰ μειδιάματά σου·
 Ἄν ἀνατέλλῃ, φίλη μου, ὁ ἥλιος κ' ἐκπνέῃ
 Ὅ ἔρωσ μου αἰώνιος ζῆ εἰς τὸ φίλημά σου!

Ἐντός μου ζῶσιν ἀδελφὰ περιστερὰ καὶ λύκοι
 Ἄφ' ὅτου μὲ ἐθώπευσες μὲ τὴν ἀδράν σου χεῖρα·
 Καὶ εἶμαι ὅλος ἔτοιμος, ὡς πυριταποθήκη,
 Νὰ ἐκτραγῶ εἰς ἕνα σου αἰώνια φθαλμῶν σπινθήρα.

ΣΕΜΕΛΗ εὐχαρις

ὦ, ὦ!... Ἐσυχάσατε.—Ποῦ εἶχες κρυβῆ·

ΖΕΥΣ

Ἐγὼ; Ἐπανέλαβον τὴν ἀναπνοήν μου
 δύο ὥρας μακρὰν ἀπ' ἐδῶ. Ἄλλ' εἰπέ με
 λοιπόν: Τίς ἦτο ἐκεῖνη;

ΣΕΜΕΛΗ

Κανείς. Ἢ τροφός μου.

ΖΕΥΣ

Ἄ, σὲ εἰζήτουν;

ΣΕΜΕΛΗ

Ναί· καὶ θὰ φύγω.

ΖΕΥΣ

Ἄ, ὄχι, ὄχι· λυπήσου με. Ποῦ θέλεις νὰ
 μείνω; Μόνος μου, ἔρημος, ἐν μέσῳ τῶν
 αἰγῶν;

ΣΕΜΕΛΗ μὴ κρατουμένη

Οὐδαμῶς· πλησίον τῆς γυναικός σου καὶ
 ἐν μέσῳ τῶν βραχιόνων της.

ΖΕΥΣ ἀναπηδῶν ὡς τρωθεῖς

Τῆς γυναικός μου!

ΣΕΜΕΛΗ

Ναί. Εἶσαι ψεύστης, εἶσαι πλάνος, οὔτε
 μὲ ἀγαπᾶς, οὔτε ἠγάπησες. Μὲ ἠπάτησες
 μόνον· ἔχει καλῶς, βλέπομεν ἀργότερα.
 Χαῖρε!

ΖΕΥΣ

Σεμέλη!...

ΣΕΜΕΛΗ φεύγουσα

Βόσκησον τὰς αἰγὰς σου!

ΖΕΥΣ γονυκλιτῶν

Σεμέλη, σὲ ἀγαπῶ. Ἴδὲ με!

ΣΕΜΕΛΗ ἐπαναστρέφουσα

Εἰπέ με τὸ ἀληθές σου ὄνομα. Εἰπέ με
 πῶς λέγεσαι ἀληθῶς καὶ ὀρκίζομαι αἰώνιον
 πρὸς σὲ ἔρωτα.

ΖΕΥΣ

Τὸ ἀληθές μου ὄνομα! Λυδός.—Πῶς σὲ
 ἀγαπῶ!

ΣΕΜΕΛΗ

Εἰπέ με, διότι ἔφυγον!

ΖΕΥΣ

Τὸ βαπτιστικόν μου τάχα ὄνομα θέλεις;

ΣΕΜΕΛΗ

Τὸ ἀληθές ὄνομά σου.

ΖΕΥΣ

Ἄθανάσιος Ζηνοβίος.

ΣΕΜΕΛΗ

Ψεύδουσαι· αὐτὰ εἶναι ὀνόματα τρωγλοδυ-
τῶν σὺ ὅμως εἶσαι καταγωγῆς εὐγενοῦς καὶ
τρανὸν δείγμα ὁ πρὸς σὲ ἔρωσ μου. Εἶπέ με
τ' ὄνομά σου καὶ σὲ συγχωρῶ. Σὲ ὀρκίζω εἰς
τὸ ἀληθές σου ὄνομα ποῖος εἶσαι;

ΖΕΥΣ ὑπερηφάνος

Εἶμαι ὁ ἔρων τῆς Σεμέλης. Ἄρκει;

ΣΕΜΕΛΗ ἠπίως

Ὅχι. Σὲ ἠγάπησα τόσον καὶ ν' ἀγνοῶ
τίνα ἠγάπησα! Ἄ, εἶσαι θηρίον!

[Κλαίει]

ΖΕΥΣ

Ἄφες με νὰ σ' ἀγαπῶ
Μετὰ θερμῆς αἰωνίως,
Πλὴν χωρὶς νὰ σὲ εἰπῶ
Ποῖος εἶμ' ἐγώ.

ΣΕΜΕΛΗ

Ἄ, ποῖος!

ΖΕΥΣ

Διατί ποθεῖς νὰ μάθης;
Εἶν' αἰνίγματα ὁ βίος...
Μὴ παντός τὴν λύσιν μάθης,
Μὴ, θὰ λυπηθῆς.

ΣΕΜΕΛΗ

Ἄ, ποῖος!

ΖΕΥΣ

Ἄν ὁ Φοῖβος ἀνατέλλῃ
Χέων ῥόδα θαυμασίως,
Σὲ ἀρκεῖ αὐτὸ, Σεμέλη·
Βλέπε, θαύμαζε.

ΣΕΜΕΛΗ

Ἄ, ποῖος!

Ποῖος εἶσαι σὺ, εἰπέ μοι,
Ὁ γλυκὺς κιθαροδός
Ὅν αὐτὸς ὁ λέων τρέμει
Καὶ πᾶς—

ΖΕΥΣ

Εἶμαι ὁ Λυδός.

ΣΕΜΕΛΗ

Ἐὰν ἔχῃς τὴν καρδίαν
Ὅπως γέλωτα παιδός,
Διατί τηρεῖς ἀγρίαν
Σιγὴν;

ΖΕΥΣ

Εἶμαι ὁ Λυδός.

ΣΕΜΕΛΗ

ὦ, ἰδὲ τὰ δάκρυά μου!
Μὴ γελᾷς παιγνιωδῶς·
Πόνησον τὸν ἔρωτά μου...
Ποῖος εἶσαι;

ΖΕΥΣ

Ὁ Λυδός.

Πίπτε εἰς πιστὴν ἀγάλην
Καὶ λησμόνει τὴν ζωὴν
Καὶ εἰς φίλημά σου πάλιν
Τὴν ὑστάτην δὸς πνοήν.

Δύναμαι ἂν ἀπαιτήσης
Καὶ τὸν ἕλιον νὰ σῶσω!

[Συνερχόμενος]

Ἄλλ' ἐὰν αὐτὸ θελήσης
Εἰς τὸ σκότος πῶς νὰ ζήσω
Καὶ τυφλὸς εἰς τὰς πλευράς σου,
Δίχως νὰ θεῶμαι τὰς,
Τὰς καλλίστας χάριτάς σου;
Δίχως—

ΣΕΜΕΛΗ

Πῶς με ἀπατᾷς!

ΖΕΥΣ

Ἐὰν σὲ ἀπατῶ, συναινῶ νὰ ἀποθάνω.
Τί τούτου μερίζον;

ΣΕΜΕΛΗ

Ἢ ἀλήθεια. Εἶπέ με αὐτήν.

ΖΕΥΣ

Εἶπα.

ΣΕΜΕΛΗ

Οὐδὲν εἶπες.—Λυδὲ, ἄκουσόν με: παραι-
τοῦμαι τῆς γενεᾶς σου, τοῦ ὀνόματός σου,
τῆς γυναικός σου· ὀρκίσου μοι ὅμως ὅτι
ἐκτὸς τούτων πᾶν ἄλλο σὲ ζητήσω,
ὀρκίσου μοι ὅτι θέλεις τελέσῃ.

ΖΕΥΣ

Ἐκτὸς τούτων, πᾶν ἄλλο πράττω καὶ
ὀρκίζομαι ὑπὲρ σοῦ.

ΣΕΜΕΛΗ

Ὁρκίσου εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγός.

ΖΕΥΣ σύννους

Τῆς Στυγός!...

[Καθ' ἑαυτὸν]

Βεβαίως ἐδῶ εἶνε ὁ δάκτυλος τῆς Ἡρας.

ἐκ τοῦ ὄνουχο τοῦ θηρίου. Ἄλλ' ὄπωσθήποτε
ἐμπρός!

[Τῆ Σεμέλῃ]

Ὅρμιζομαι εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγὸς νὰ εἶπω
καὶ κατορθώσω ὑπὲρ σοῦ πᾶν ὅ,τι θελήσῃς,
ἐκτὸς τριῶν: νὰ σοὶ εἶπω τὴν καταγωγὴν
μου, τὸ ὄνομά μου καὶ τὴν γυναῖκά μου,
ἐὰν ἔχω.

ΣΕΜΕΛΗ περιχαρῆς

Ἄ, λοιπόν! Μικρὰ πράγματα ἀπαιτῶ·
ἄκουσον: θέλω νὰ ἔλθῃς ἐνώπιόν μου
ὡς προσέρχουσα εἰς τὴν νόμιμον
γυναῖκά σου. Εἰς τὸν ὄρκον σου!

ΖΕΥΣ ἐμβρόντητος

Πῶς!

ΣΕΜΕΛΗ

Τίποτε, τίποτε· αὐτό.

[Θωπεύουσα τὰν Δία]

Ἐκεῖναι αἱ ἐπωμίδες! Ἐκεῖνοι οἱ χρυσοὶ
κροσσοί, αἶ; Τί λέγεις; Εἰς τὸν ὄρκον σου!

ΖΕΥΣ κάτωχρος

Δός με τὴν χεῖρά σου! Λιποθυμῶ, Σεμέ-
λη, λιποθυμῶ! Βοήθει με.— Ἄ, κατάρατος
Ἦρα, ἄ, θηρίον παμμύχων!— Ἐχάθημεν...
[Λιποθυμῶν πίπτει κατὰ γῆς]

ΣΕΜΕΛΗ κλίνουσα ἄνωθὲν τοῦ

Θὰ ἔλθῃς; Βεβαίωτατα... Εἰς τὸν
ὄρκον σου!

ΠΡΑΞΙΣ Γ'.

Ὡρα 4 Μ. Μ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

[Ἐν Ὀλύμπῳ. Τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἥφαιστου.
Ὁ Ἥφαιστος ἡμίγυμος, μέλας, χλωδός, αὐ-
χηρδός, κατασκευάζει ἐπὶ μεγίστου ἄκμονος
τοὺς φλέγοντας κερανοὺς τοῦ Διός. Ἡ Ἦρα
θλίβει τοὺς φουσητήρας μετὰ χαρᾶς, παρισταμένη
ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ καὶ παροτρύνουσα τὸν Ἥ-
φαιστον. — Κύκλω ὀμίχλη καὶ ἀπώτερον πυ-
κνοτέρα.]

ΗΡΑ

Ἐμπρός, Ἥφαιστέ μου, ἐμπρός τέκνον
μου! Κατασκευάζε ὅσον δύνασαι καλλιτέ-
ρους τοὺς κερανοὺς.

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Β']

ΗΦΑΙΣΤΟΣ

Διατί ὅμως; Μὴ ἐπαπειλῆται νῆα τις
στάσις τιτάνων κατὰ τοῦ οὐρανοῦ;

ΗΡΑ

Ἡ στάσις εἶνε πλεον ἐντὸς τοῦ οἴκου
ἡμῶν, ὅχι ἐπὶ τῆς γῆς. Δέον δ Ζεὺς νὰ
καταστῇ ἀληθῆς πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

ΗΦΑΙΣΤΟΣ

Ἐκεῖνη ἢ Ἀφροδίτη, ἐκεῖνη εἶνε ἡ αἰτία
παντὸς κακοῦ. Ἐκεῖνη καὶ ὁ φίλος αὐτῆς
Ἄρης! Ἐχω ὅμως νὰ τοῖς ἐτοιμάσω ἐγὼ
ἱστορίαν, δι' ἣν θὰ γελῶσιν ἄνθρωποι καὶ
θεοὶ εἰς αἰῶνας αἰῶνων.

ΗΡΑ

Πτωχὸν τέκνον μου... Σὲ ἀπατᾷ ἡ
πανοῦργος;

[Αἰρομένης τῆς ὀμίχλης κατὰ μικρὸν φαίνεται
εἰς ἄκραν τιὰ βράχου ὁ Ζεὺς, καθήμενος σύν-
νους, βαρὺς, μελαγχολικός.]

ΗΦΑΙΣΤΟΣ

Μὲ ἀπατᾷ; Ὁφθαλμοφανῶς, εἰς τὸ πεί-
σμα μου, ὑπὸ τὰς χεῖράς μου σχεδὸν, ἐνώ-
πιον ὄλων πολλακίς, ἀναφανδόν!

ΗΡΑ

Καὶ ὅμως εἶνε ἡ νόμιμός σου σύνευος!

ΗΦΑΙΣΤΟΣ

Σύνευος; Ἡ πικροτέρα εἰρωνεία ἐν οὐ-
ρανῷ καὶ γῆ! Μήπως ποτὲ μοὶ προσωμί-
λησεν; Μήπως ποτὲ μοὶ ἀπέτεινε κἄν ἓνα
λόγον θωπείας, φιλίας, προσοχῆς, ἔστω
ψευδοῦς; Ποτέ! Ὁ Ἄρης δι' αὐτὴν τὸ
πᾶν. Ἐκεῖνου τὸ βλέμμα, ἡ κόμη, τὸ βῆμα,
τὰ στέρνα, ἡ σπάθη, ἐκεῖνου ἡ ἄσπις, ἐκεῖ-
νου τὸ κράνος, ἐκεῖνου τὸ θούριον,— πᾶν
αὐτῆς γόητρον!

ΗΡΑ καθ' ἐαυτὴν

Αἱ ἐπωμίδες πάντοτε.

[Τῷ Ἥφαιστῷ]

Εἶδές που τὸν Δία;

ΗΦΑΙΣΤΟΣ

Ὅχι· φαίνεται ὅμως ὅτι βαθεῖαν θὰ φέ-
ρη τινα δυσθυμίαν, διότι ὀμίχλη πυκνὴ κα-
λύπτει τὸν Ὀλυμπον.— Ἄ, θὰ ἐκδικηθῶ,
θὰ ἐκδικηθῶ φρικωδῶς κατὰ τῆς Ἀφροδί-

της. Θά σᾶς κάμω νὰ γελάσῃτε πολὺ πολὺ δι' ὅ,τι ἐφεύρω κατ' αὐτῆς καὶ τότε θά σᾶς ζητήσω διαζύγιον· εἶτα τὴν Ἥβην.

HPA

Ἐδικήσου καὶ ἔλπικε. — Πόσοι νὰ ἦνε, τέκνον μου, οἱ κερανοὶ;

HPAICTOC

Ἄσσοι ἀρκοῦσι δι' ὧν νὰ θανατωθῶσι μύριοι τιτᾶνες.

HPA

Ἐχει καλῶς. Ὅμως σφυρηλάτησον ὀλίγους ἀκόμη καλοῦ κακοῦ.

HPAICTOC

Ἄ, ἐκεῖνος ὁ ἄγριος φονεὺς, ἐκεῖνος ὁ Ἄρης, ἐκεῖνος ὁ θηριώδης!

[Ἡ ὀμίχλη καλύπτει τὸ χαλκετον.]

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ZEYΣ μετὰ μικρὸν, ἀνεγειρόμενος καὶ βηματίζων

Μ' ἔρχεται νὰ θαυάσω τὴν κεφαλὴν μου εἰς τοὺς βράχους τοῦ Ὀλύμπου! Νὰ μὴν ἴδω αὐτὴν τὴν Ἥραν ἐμπρὸς μου, διότι δευτέραν φορὰν θά κρεμάσω αὐτὴν ἐκ τῶν ποδῶν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ! Τὸ τέρας! — Ἄς χυθῇ ὀμίχλη περὶ τὸν Ὀλυμπον· οὐδένα θέλω νὰ ἴδω τῶν θεῶν! Ἡ πτωχὴ Σεμέλη, ἡ ἀθῶα νύμφη, πῶς ἐπέμενε ἀγνοοῦσα ὅ,τι ἐζήτει!.. Ἄ, παρὰ νὰ δώσω αὐτῇ τὸν θάνατον, προτιμῶ νὰ ἀποθάνω, ἂν ἡδυνάμην νὰ ἀπέθνησκον! Δυσὸν τὸ ἕτερον· ἢ πρέπει νὰ πατήσω τὸν ὄρκον μου καὶ τότε ἐκείνη σώζεται· ἢ πρέπει νὰ ἀποθάνω περὶ αὐτῆς καὶ τότε πάλιν σώζεται. Τὸ πρῶτον; Ὅχι· εἶμαι βασιλεὺς. Ἀλλὰ τὸ δεύτερον; Ναί, τὸ δεύτερον· ἄς ἀποθάνω!

[Μετὰ μικρὸν]

Ναί· ἐβαρύνθη τούσους αἰῶνας, ἐβαρύνθη τὰς μάχας, τὰς νίκας, τοὺς πόθους, τὰ πάθη, τοὺς ἔρωτας. Ἐπειτα πρέπει νὰ σωθῇ ἡ Σεμέλη· ἂν μεταβῶ παρ' αὐτῆ ὡς ὤρκισθην, ἀπώλετο. Ἄς μεταβῶ λοιπὸν ἐγὼ εἰς τὸν θάνατον. Πῶς ὅμως, πῶς; Διατὶ ὄχι; Αὐτοκτονῶν.

[Μετὰ μικρὸν]

Ἄλλ' ἄρα δύναμαι; Πῶς ὄχι! Δύναμαι τὸ πᾶν. Ὅπωςδὴποτε...

[Φωνῶν]

Ἐρμῆ!

[Ὁ Ἐρμῆς παρουσιάζεται]

Εἰπέ εἰς τὴν Εἰμαρμένην νὰ ἔλθῃ ἐδῶ.

[Ὁ Ἐρμῆς φεύγει]

Ἄς ἀκούσωμεν καὶ αὐτὴν. — Ἀλλὰ πῶς ὅταν θέλω; Θέλω· αὐτὸ ἀρκεῖ. Εἶμαι ὁ Ζεὺς ἢ ὄχι;

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

Ζεὺς. Ἐρχεται ἡ Εἰμαρμένη. Εἶνε γρατὰ. Φέρει λευκὰ περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ λευκὴν ἐσθῆτα με ἐρυθρὰς παρυφάς.

ZEYΣ

Αἱ πικρῖαι ὑπερεπλήρωσαν τὰ στήθη μου. Ὁ βίος ἔπαυσε νὰ με ἀρέσῃ. Τέλος ἔχω λόγους ἀνωτέρους. Λοιπὸν...

EIMARMENH

Λοιπὸν.

ZEYΣ

Εἶμαι ὁ ὑπατος τῶν θεῶν;

EIMARMENH

Ναί.

ZEYΣ

Δύναμαι τὸ πᾶν;

EIMARMENH

Ναί.

ZEYΣ

Λοιπὸν θέλω νὰ ἀποθάνω. Δύναμαι;

EIMARMENH

Πῶς;

ZEYΣ

Γινόμενος αὐτόχειρ.

EIMARMENH

Ὅχι.

ZEYΣ

Καὶ διατί;

EIMARMENH

Εἶσαι αἰώνιος.

ZEYΣ

Εἶσαι παλίμπαις! Κρημνίσου, γρατὰ καὶ

σὺ μέγαιρα! Ὁραῖον θεὸν μὲ κατεστῆσατε
ὄλαι αἱ γυναῖκες σῆς!

[Ἡ Εἰμαρμένη φεύγει]

Ἐρμῆ, Ἐρμῆ, Ἐρμῆ!

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Ζεὺς. Ἐρχεται ὁ Ἐρμῆς.

ΖΕΥΣ

Ποῖα ὥρα εἶνε;

ΕΡΜΗΣ

Τέσσαρες παρὰ τέταρτον, μ. μ.

ΖΕΥΣ

Φύγε καὶ σὺ, κάθαρμα!—Πτωχὴ Σε-
μέλη, ἐν ἀκόμῃ τέταρτον!..

[Ὁ Ἐρμῆς ἀπέρχεται]

Καὶ νὰ δώσω τόσον εὐθὺς τὸν μέγιστον
ὄρκον μου! Καὶ νὰ μὴ δύναμαι οὐδὲν ὑπὲρ
αὐτῆς!

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Ζεὺς. Ἐρχεται ὁ Ἡραϊστος φέρον ἑπ' ὤμων δύο
βαρεῖς σάκκους οὓς ἀποθέτει ἐνώπιον τοῦ Διός.

ΖΕΥΣ

Τί εἶνε πάλιν αὐτά;

ΗΡΑΙΣΤΟΣ

Εἶχον σκωριάση ἐν τῇ ἀποθήκῃ μου ὅσοι
ἔμενον καὶ ἐκτύπησα νέους καὶ ἀνεσκεύασα
τοὺς παλαιούς.

ΖΕΥΣ

Τί εἶνε, σὲ λέγω, ἐδῶ;

ΗΡΑΙΣΤΟΣ

Νέοι κεραυνοί.

ΖΕΥΣ πλήρης ὀργῆς

Ποῖος σὲ παρήγγειλε νὰ κατασκευάσης
αὐτούς;

ΗΡΑΙΣΤΟΣ

Ἡ Ἥρα. — Δυσανασχετεῖ λέγει νὰ σὲ

βλέπῃ πορευόμενον πλησίον τῆς μὲ κεραυ-
νοὺς ἀλαμπεῖς καὶ βραγχνοὺς τὴν φωνήν!

ΖΕΥΣ

Φεῦ, τῆς κακουργίας σου λέξινα ζηλό-
τυπος!

[Μένει ὡς ἐννεὸς ὑπὸ φρίκης, ἐνῶ ἡ ὀμίχλη
κατακαλύπτει αὐτούς]

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄.

Παρὰ ταῖς Θήβαις. Πυκνὸν ἄλσος. Ἡ Σεμέλη ἐν-
δεδυμένη περικαλλῶς καὶ δρέπουσα ἄνθη.

ΣΕΜΕΛΗ

Πῶς πάλλεται, ἡ καρδιά μου!... Ἄρα
ποῖος νὰ ἦνε; Εἶδες πόσον προσεπάθησε
ν' ἀποσύρω τὴν παράλλησίν μου! Ἀλλὰ ναί!
ὅσον μὲ παρεκάλει καὶ φλογερῶς ἰκέτευε,
τόσον ἐγὼ πλειότερον ἐπέμενον. « Εἰς τὸν
ὄρκον σου!» Τοῦτο ἦτο ἡ παγίς μου καὶ ἡ
φρίκη του. Δάκρυα, στόνον, δεήσεις, ἀπει-
λαί, φόβοι του, ὅλα ἀπέβησαν μάττην ἐπέ-
μεινα καὶ ἐνίκησα. Θὰ ἔλθῃ. Θὰ ἴδωμεν τὰς
ἐπωμίδας. Πόσον ὠραῖος θὰ ἦνε μὲ αὐτάς!
Ἄ, ἐὰν μὴ ἦτο ἄπιστος!... Ὡ, φαντάσου
κυματίζουσιν ἀπὸ τοῦ κράνουσ λοφίαν καὶ
μικρὰς χρυσᾶς πτέρυγας εἰς τοὺς ὤμους,—
τάς ἐπωμίδας! Θὰ ἦνε μαγεία, θεῖον τι!

[Μετὰ μικρὸν]

Ὁμῶς νὰ μὲ ἀπατήσῃ! Ὁ ἀνηλεῆς!.. Ἦτο
μανιώδης. Ὡ, καὶ νῦν ὅτε γνωρίζω ὅτι μὲ
ἠπάτησε τόσον σκληρῶς, πλειότερον κλίνω
πρὸς αὐτὸν καὶ πλειότερον αἰσθάνομαι ἐμαυ-
τὴν ἐρωτιῶσαν!—Πότε λοιπὸν θὰ ἔλθῃ;

(Ἐξάγουσα χρυσοῦν ὠρολόγιον)

Μοὶ ἔδωκεν αὐτὸ νὰ γνωρίζω τὴν στιγμὴν
τῆς ἐλεύσεώς του. Ὅταν ἡ μικρὰ αὐτὴ βε-
λόνη φθάσῃ ἐκεῖ, θὰ φανῇ ἐνώπιόν μου. Ὁρα
μὲ εἶπε τετάρτῃ θὰ ἦναι αὐτὴ. Ἴδου μετὰ
μικρὸν ἐγγίξει. Πῶς ἡ καρδιά μου πάλλε-
ται!... Ἄν ἦτο δυνατὸν νὰ σύρεται αὐτὸς
καὶ ἀκολουθῇ τὸ μικρὸν τοῦτο ἄθυρμα,
ἐγὼ αὐτὴ θὰ ὄθουν τὴν βελόνην εἰς
τὸ σημεῖον τῆς τετάρτης ὥρας, σημεῖον
κλειῖον δι' ἐμὲ ἄρρητον εὐδαιμονίαν καὶ οὐ-
ράνια ὄνειρα.

[Μένει σόνουος]

[Μετὰ μικρὸν]

Ὅπως αὔρα φαεινὰ
 Εἰς τὸ ἄλσος περῆ
 Καὶ τὰ φύλλα μαλάσσει,
 Οὔτω φόβος λεπτός
 Εἰς τὰ στήθη κρυπτός
 Τὴν ψυχὴν μου ταρασσει.

* Ἄν παντοῦ φωτεινὰ
 Ἄνθη, δρόσοι, πτηνὰ,—
 Φεῦ, οὐδὲν μὲ εὐφραίνει!
 Ὅλη τρέμω, ῥίγῳ,
 Τοῦ ἀγνώστου ἐγῶ
 Ἢ τυφλὴ ἐρωμένη.

Ποτὸς εἶσαι, ὦ σὺ,
 Ὅν χρυσίου κροσσοὶ
 Κ' ἐπωμίδες κοσμοῦσιν,
 Καὶ ὡς ἄνακτ' ἄλλοῦ
 Μετὰ κάλλους πολλοῦ
 Ἄλλοι, οἴμοι, φιλοῦσιν!

* Ἄν φανῆ ἀληθές
 Πῶς οὐχὶ σὺ ὁ χθὲς
 Ὅ ποιμὴν μου σὺ εἶσαι,—
 Εἰς αὐτὴν τὴν στιγμὴν,
 Ὡ ὦρατε ποιμὴν,
 Καὶ τὸν βίον μου σβύσει!

Θέλω, ναί, ἡσύχῃ
 Ἢ δειλῇ μου φυγῇ
 Νὰ σβεσθῇ ὡς τι μύρον,
 Ἄν φανῆς ἄλλος τις...
 Τῶν ἀπλῶν ὑδριστῆς
 Τῶν χρυσῶν μου ὀνειρών.

[Ἀκοῦνται μακρὰν βρονταὶ τινες. Ἀστραπαὶ διατχιζοῦσι τὸν ἀρίζοντα. Ἢ κύκλω φύσις βρέμει.]

ΣΕΜΕΛΗ ἰδοῦσα τὸ ὠρολόγιόν της

ὦραι τέσσαρες, ἀκριβῶς.

ΦΩΝΗ βαρετὰ ἀλλ' ὡς ἡ τοῦ Λυδοῦ καὶ ὕπισθεν τῆς σκηνῆς.

Οὔτω Σεμέλη, προσομιλεῖ τῇ Ἥρᾳ ὁ Ζεὺς!

[Βρονταὶ, ἀστραπαὶ, σκόπη, κεραυνοὶ πληροῦσι τὴν σκηνήν]

ΣΕΜΕΛΗ μόλις κρατουμένη

Ἰἴλαοι θεοί!..

ΣΚΗΝΗ Η'.

Σεμέλη. Πίπτων ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐν μέσῳ κεραυνῶν καὶ νεφελῶν

ΖΕΥΣ

Σεμέλη, ἤλθεν ὁ Λυδός!

ΣΕΜΕΛΗ

Ἄ, ὁ Ζεὺς!...

(Κεραυνωθείσα πίπτει κατὰ γῆς)

ΖΕΥΣ γονυκλιτῶν παρ' αὐτῆ θέτει τὴν χεῖρά του εἰς τὸ στήθος της

ὦ, ἐνεκρώθη!

(Κλαίων)

Τοῦ λοιποῦ, καλὴ Σεμέλη,
 Δι' ἐμὲ τὸ πᾶν σκοτία·
 Ἐπαυσέ μοι ν' ἀνατέλλῃ.
 Μετὰ σοῦ καὶ ἡ πρωία.
 Ἄν παντὶ ὁ κόσμος μέλι,
 Ἄψυθός μοι ἡ ζωνή!
 Οὔ, οἶ, οἶ, οἶ, οἶ, οἶ!

Ἥρα, Ἥρα, ἡ φοικτὴ σου
 Ἰδοῦ τέχνη κατωρθώθη·
 Καὶ τὸ ἄνθος τοῦ ναρκίσσου
 Διὰ σοῦ ἐκεραυνώθη.
 Πνεῦμα στυγεραῖς ἀθύσσου,
 Ὡ μηχανορῶφος γραῦ!
 Αὔ, αὔ, αὔ, αὔ, αὔ, αὔ!

ὦ Σεμέλης δύνω φῶς μου.
 Σ' ἔλεγον ἐγώ: μὴ θίγῃ
 Τὰ αἰνίγματα τοῦ κόσμου·
 Σκοτεινὰς ὑψάλους φύγῃ,
 Καὶ εἰς ἕαρος εὐόσμου
 Τέρπου χρώματ' ἀγλαὰ...
 Ἄ, ἄ, ἄ, ἄ, ἄ, ἄ!

Ὅμως σ' ἐκδικῶ καὶ νύσσω
 Μετ' ὀλίγον τὸν μῆρόν μου
 Κ' ἐν αὐτῷ ἐγὼ θά κλείσω
 Τὸν ἐν σοὶ Διόνυσόν μου—
 Κ' ἐν καιρῷ θά σε γεννήσω
 Τῆς Σεμέλης: μου υἱέ!
 Αἶ, αἶ, αἶ, αἶ, αἶ, αἶ!

Χαῖρε, φίλη μου!—Καὶ πάλιν
 Ὅταν βλέπω παραφρόνας
 Εἰς θανάτου πῶς ἀγκάλην
 Σ' ἔδωκα ἐγὼ καὶ μόνος,
 Πίπτω εἰς λυσσώδη ζάλην,
 Σπαίρω, μαινομαι, βοῶ...
 ὦ, ὦ, ὦ, ὦ, ὦ, ὦ!

[Μέθει ἐπικλινῆς ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς Σεμέλης, ἐνῶ τὸ κατὰβλημα πίπτει.]

ΤΕΛΟΣ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΤΩΧΟΛΕΟΝΤΟΣ

(Ἑλληνική μεσαιωνική διήγησις.)

Collection de monuments pour servir à l'étude de la langue néo-hellénique. N° 49 Histoire de Ptocholéon précédée d'une étude littéraire par Ch. Gidel. Περὶ τοῦ γέροντος τοῦ φρονίμου Μουτζοκουρεμένου ποίημα νῦν τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ ἐν Παρισίοις χειρογράφου ἐκδοθὲν ἐπιμελεῖσθαι καὶ διορθώσαι Αἰμυλίου Λεγγρανδίου. Paris 1872.—Είς ὄσον ἐκ σελ. 54.

Τὸ παρὸν φυλλάδιον ἀποτελεῖ μέρος τῆς πρὸς τριῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Legrand ἐκδιδόμενης Συλλογῆς μνημείων πρὸς σπουδὴν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ Ἐπετηρίδι τοῦ ἐν Παρισίοις συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν. Περιέχει δὲ μικρὰν διήγησιν ἐκ 584 στίχων ἐξηγημένην ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμοῦ 560 ἑλληνικοῦ χειρογράφου τῆς ἐν Παρισίοις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.

Ἡ διήγησις αὕτη εἶναι γεγραμμένη εἰς στίχους ἀνομοιοκαταλήκτους, εἰς δίμετρον τροχαϊκὸν πεποιημένους μέτρον ἢ στιχοιργία ὅμως εἶναι πολλαχοῦ σφαλῆρὰ καὶ ἀπειροκάλος, τοῦ ἀντιγραφῆως προδίδουσα τὴν ἀμάθειαν, ἣν καταφανεστέραν ποιῶσιν οἱ ἀπειροὶ τῆς γλώσσης βαρβαρισμοί. Ὡς δ' ἐκ τῆς γλώσσης καὶ τῆς στιχοιργίας δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὁ συγγραφεὺς ἦν ἴσως σύγχρονος τοῦ Ἑρμονιακοῦ, τοῦ συγγραφέως τῆς περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου διηγήσεως, τῆς δημοσιευθείσης ἐν τῇ ἐκλογῇ μνημείων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης τοῦ Μαυροφρύδου· τὸ δὲ χειρόγραφον ἐγράφη, ὡς ὑποθέτουσιν οἱ συγγραφεῖς τοῦ καταλόγου τῆς παρισινῆς βιβλιοθήκης κατὰ τὴν **ΙΕ'**. ἑκατοταετηρίδα.

Ἡ διήγησις αὕτη ἐπιγράφεται. «Περὶ τοῦ γέροντος τοῦ φρονίμου Μουτζοκουρεμένου.» ¹⁾ ἐκτίθε-

¹⁾ Ἡ λέξις αὕτη σημαίνει ἴσως, τοῦ ταλαιπώρου, τοῦ δυστυχοῦς· ἢ μὲν λέξις μ. ο. ὕ. ν. τ. α. ι. ε.

ται δ' ἐν αὐτῇ ἡ ἱστορία τοῦ πτωχοῦ τοῦ Πτωχολέοντος. Οὗτος ἦτο φρόνιμος, λόγιος καὶ πλουσιώτατος:

Ὁ γὰρ ἔμπορεῖ τὸ στόμα
οὔτε γλῶσσα, οὐ καρδία
νὰ εἰπῆ τὸ π' εἶχεν οὔτος
ὁ καλὸς ὁ γεροντίτζης.

Ἄλλ' ὁ δαίμων ἐφθόνησε τοῦ ἀνδρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ ἰδοὺ λησταὶ Ἄραβες, ὅλου ἐκείνου τὸν πλοῦτον κατέστρεψαν. Ὁ γέρον ὅπως ἀπαλλάξῃ τοὺς υἱοὺς, τὰς θυγατέρας καὶ τοὺς γαμβροὺς καὶ ἐγγόνους αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐνδεείας συμβουλεύει αὐτοὺς νὰ τὸν δέσσωσι καὶ νὰ τὸν ὑπάγωσιν εἰς τὸν βασιλέα ὅπως τὸν πωλήσωσιν ὡς δούλον, ἀντὶ πεντάκις χιλίων ὑπερπύρων· τὰ τέκνα του τότε «ἤρξαντο νὰ θρηνοῦσι καὶ νὰ κλαίουν»· ἐν τούτοις:

πιάνουσιν τὸν γέρον,
καὶ πισταγκωνίζασίν τον.

Τὸν ἔφερον δὲ εἰς τὴν πόλιν, ὅπου τὸν ἠγόρασεν ὁ μέγας λογοθέτης, τῇ συναινεσει τοῦ βασιλέως, ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὅτι:

Τρεῖς τέχναις καλάς ἤθεύρει
Ἡρῶτον, φυσικὸν ἀνθρώπου·
Δεύτερον, τοῦ χρυσαφίου
καὶ τοὺς λίθους τοὺς τιμίους·
Τρίτον περὶ τῶν ἀλόγων.

Ἀμέσως δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν ἐφυλάκισε καὶ διέταξεν ὅπως καθ' ἑκάστην δίδωσιν αὐτῷ ἐν δίπυρον (πισκοῦττιν) «καὶ μίαν βολάν νὰ πίνῃ.»

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἦλθεν εἰς τὴν αὐλὴν ἔμπορός τις ἐκ Συρίας, ἔχων πολῦτιμον λίθον ἐκτιμηθέντα ὑπὸ τῶν χρυσοχόων ἀντὶ ἐξήκοντα χιλιάδων ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ (!)· τοῦτον ἠγόρασεν

εἶναι ταυτόνομος τῇ λ. φάσκειλα, περὶ ἧς ἐν τῇ περὶ Καταρῶν κεφαλῇ τοῦ β'. τόμου, τοῦ περὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγράμματος ἡμῶν ὁμιλοῦμεν· εἶναι δὲ τὰ φάσκειλα χειρονομία ὑδριαστικῆ, πρὸς εὐτελεῖς ἀνθρώπους ἀπευθυνομένη· ἢ δὲ λέξις κοινωμένης (tondu) εἶναι συνώνυμος τῇ κ. ἄ. ὕ. ἐ. ν. ο. ε. (brûlé=le pauvre homme)· συνήθης δ' ἡ ἐκφρασις Κοιυρέματά σου! ὁπωπευτικῶς λεγομένη πρὸς τινα ἀνόητὸν τι εἰπόντα, ἔτι δὲ συνηθεστέρα ἢ: Δ ἐν π. ἄ. ε. γ. ἄ. κοιυρέσει α.—! ἐπίσης εὐχρηστος ἐπὶ τῶν ἀνοησίας λεγόντων.—

ὁ βασιλεὺς· ἀλλ' ὅτε ἔφερον εἰς τὸν γέροντα ὅπως τὸν ἐκτιμῆσθαι οὗτος εἶπεν ὅτι ἀξίζει τρία κοῦφια (κοῦφα) καρῦδια· ἐθιμώθη τότε ὁ βασιλεὺς ὑπερβαλλόντως, ἀλλ' ὁ γέρον τῷ εἶπε:

«Τι χολιάζεις, καὶ τίνα πλήσσεις;
 »Τόσα, δέσποτά μου, ἀξίζει,
 »Καὶ εἶπόν σου τὴν ἀληθειαν.
 »Γροῖκα, ἀφέντη βασιλεῦ,
 »Τὸ λιθάρι, τὸ (= ὄπερ) φουμίζουν,
 »ἔχει σκώληκαν ἀπέσω·
 »Ὅταν οὖν ἔλθῃ τὸ θέρος
 »καὶ νὰ βράσουςι ἡμέραις,
 »θέλει ἀρχίσει τὸ σκουλήκιν
 »νὰ κατατρυπᾷ τὸν λίθον.
 »Καὶ λέγω ἂν οὐδὲν πιστεύης
 »ὄρισε τὸν καθάτοράν σου (*)
 »ὄρισε τὸν χρυσοχόν σου,
 »καὶ ἄς σχίσουν τὸ λιθάρι,
 »καὶ νὰ ᾄδῃς ἂν ἤμῃαι ψεύστης.»

Οὕτω δὲ ποιήσας ὁ βασιλεὺς, εὗρεν ὅτι ἀληθῆ ὁ γέρον ἔλεγε καὶ κατέκλεισεν αὐτὸν ἐκ νέου εἰς τὴν φυλακὴν, διατάξας τὸν κελλάρην του νὰ τῷ δίδει δύο δίπυρα καθ' ἐκάστην «καὶ δύο φοραὶς νὰ πίνῃ.»

Μετά τινα χρόνον ἐγένετο πρότασις εἰς τὸν βασιλέα νὰ νυμφευθῆ νεανίδα τινα· ὁ βασιλεὺς τότε ἐξήτησε τὸν γέροντα ὅπως τῷ εἶπη οὗτος τὸ φυσικὸν (le naturel) τῆς νεανίδος. Παραλαβὼν δ' ὁ γέρον αὐτὴν τὴν διέταξε νὰ ἐκδυθῆ πρὸ αὐτοῦ, ἰδὼν δ' ὅτι ἀσυστόλως τοῦτο ἐκείνη ἔπραξεν, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τῷ εἶπεν ὅτι κακῆς γυναικὸς κόρη εἶναι, καὶ αὐτὸν θὰ ἀτιμάσῃ ἂν τὴν νυμφευθῆ. Ἐξετάσας δ' ὁ βασιλεὺς τὰ κατὰ τὴν μητέρα τῆς νεανίδος καὶ ἰδὼν ὅτι ἀληθῆ ὁ γέρον ἐμάντευσεν, ἐκ περιεργείας κινούμενος, τὸν παρεκάλεσε νὰ τῷ εἶπη καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ ἐκ τίνος κατάγεται γενεᾶς *). Ὁ γέρον, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐνόρκως ὁ βασιλεὺς τῷ ὑπέσχέθη ὅτι δὲν θὰ τον κακοποιήσῃ ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν εἶπη, λέγει αὐτῷ ὅτι εἶναι υἱὸς ἀρτοποιοῦ (μάγκικος). Πλήρης ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τρέχει πρὸς τὴν μητέρα του καὶ δι' ἀπειλῶν ἀναγκάζει αὐτὴν νὰ ὁμολογήσῃ τίς ἐστὶν ὁ πατὴρ του.

*) Καθάτορας, σημαίνει πορευτὴν πολυτιμῶν λίθων εἶναι δὲ λ. Ἰταλική) cavatore.)

Ἐκείνη ὁμολογεῖ ὅτι τὸν ἐγέννησεν ἐκ τοῦ ἀρτοποιοῦ Μουσταφᾶ, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς Πέρος ἦν ἄγονος. Τότε ὁ βασιλεὺς, τοῦ γέροντος τὴν σοφίαν θαυμάζων, δωρεὶ αὐτῷ μαργαρίτην, ἀξίας ἐξήκοντα χιλιάδων χρυσοῦ, καὶ τὸν ἐξαποστέλλει εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ὅπου ἔζησε πλούσιος καὶ εὐδαίμων. Τὸ δὲ διήγημα καταλήγει διὰ τοῦ ἐξῆς ἐπιμιθίου.

Οὕτως δὲ τιμᾷ ὁ Θεὸς
 τοὺς φρονίμους [τοὺς] ἀνθρώπους.
 Μὲ τὴν γνώσιν ὅπου ἔχει
 πάλιν ὁ πτωχὸς πλουτίζει.

Ἡ διήγησις αὕτη ἦν ἴσως κοινοτάτη, καὶ πολλαὶ παραλλαγαὶ αὐτῆς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐφέροντο. Οἱ ἐν ἀρχῇ μάλιστα τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Legrand δημοσιευθέντος ποιήματος 19 στίχοι εἰσὶν ἴσως ἀποσπάσματα ἐτέρων δύο ποιημάτων, τὴν αὐτὴν ἐχόντων ὑπόθεσιν, τοῦ μὲν εἰς δεκαπεντασυλλάβους πολιτικούς γεγραμμένους στίχους, τοῦ δὲ ἐπίσης εἰς ὀκτασυλλάβους. Ἡ δὲ τοῦ κ. Legrand εἰκασία, ὅτι οἱ δεκαπεντασύλλαβοι στίχοι ἐτέθησαν πρὸ τῶν ὀκτασυλλάβων, ἐξ ἔθους, δὸς εἰπεῖν, ποιητικοῦ, διότι τοῦτο καὶ εἰς τινα ἄλλα μεσαιωνικὰ ποιήματα συμβαίνει, δὲν φαίνεται ἡμῖν λίαν πιθανή, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον τὸ ποίημα ἄρχεται ἀναμφηρίστως ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ στίχου.

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ποιημάτων κατέχομεν καὶ ἡμεῖς ἕτερον, ἀντιγραφὴν ἐκ χειρογράφου, ἀγνωστοῦ πού κατακειμένου, ὑπὸ Γεωργίου Τσαφαλοπούλου, ἀρχαίου ἐλληνοδιδασκάλου ἐν τῇ ἐν Βυτίῃ τῆς Πελοποννήσου ἐλληνικῇ σχολῇ. Τὸ ποίημα τοῦτο καὶ στιχοιουργίαν ἔχει ἀπταιστον, καὶ γλῶσσαν καθαρὰν, στερουμένην τῶν ἀφορητῶν βαρβαρισμῶν, ὧν βρίθει τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Legrand δημοσιευθέν. Καὶ ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ἀναφέρεται ὅτι γέρον τις, πολυ-

*) Τὸ χειρόγραφον φέρει «Νὰ μ' ἐπιχαρῆς τὸν λέγει ὁ βασιλεὺς», ὡς καὶ ἡμεῖς ἀκόμη σήμερον λέγομεν «Νὰ με χαρῆς, Νὰ σε χαρῶ. Ὅθεν ἐσφαλμένως ὁ κ. Legrand διορθοῖ Νὰ με ἀπιχαρῆς, τὸν λέγει», ὅπερ οὐδὲν σημαίνει.

μελῆ ἔχων οικογένειαν, περιελθὼν εἰς
ἔνδειαν, διότι

ἦλθε δύστυχος ὁ χρόνος,
κ' ἔκουρσεύθηκεν ἡ χώρα,

λέγει εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ τοὺς ἐγγόνους
του νὰ τὸν δέσῃσι, καὶ τον φέρῃσιν ὅπως
τὸν πωλήσῃσιν

εἰς τὴν ἑξακουσμένην πόλιν
τὴν μεγάλην Βυζαντιδα.

Ἐκεῖ ἀντὶ ἐξακισχιλίων ρεαλιῶν τὸν ἀ-
γοράζουσιν οἱ μεγιστᾶνες, κατὰ παραγ-
γελίαν τοῦ βασιλέως, μαθόντος ὅτι εἶναι
«λιθογνώστης» καὶ ὅτι γνωρίζει «τὴν
φύσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀλόγων.» Ὁ
βασιλεὺς ἀγοράσας αὐτὸν «ἐπρόσταξεν
εὐθέως»

νὰ τοῦ δώκουνε καμάρα,
νὰ τὸν κάμουν καὶ ταῖνι,
ἔν ἀφράτο παξιμάδι
καὶ κρασάκι μίαν κοῦπαν
νὰ περνᾷ τὴν ζωὴν του.

Μετὰ δύο μῆνας ἔφερον εἰς τὴν ἀγορὰν
ἵππον (φαρὶν=ἱππᾶριον), ὑπὸ πάντων
ᾠραιότατον καὶ εὐγενέστατον ὁμολογοῦ-
μενον. Ἐπιθυμῶν δὲ ὁ βασιλεὺς ὅπως
ἀγοράσῃ αὐτὸν, ἔστειλε τὸν γέροντα ἵνα
τὸν ἐκτιμήσῃ. Ἐκεῖνος πορευθεὶς εἰς
τὴν ἀγορὰν διέταξε τὸν πωλητὴν νὰ ἱπ-
πεύσῃ τὸν ἵππον τούτου· εὐθὺς δ' ὡς τὸν
εἶδε τρέχοντα, ἀνέκραξε:

χοντρομέρι
ἀργοκίνητο ἔς τὴν σπράτα.
Τοῦτο, ἄγ' καθὼς λογιάζω,
πουλαράκι εἶχε μείνει,
ὄρφανὸν ἀπὸ μητέρα,
βουβαλᾶρη τὸ ἐδώκαν,
κ' ἔφαγε βουβάλας γάλα,
καὶ βουβάλας τᾶξιν ἔχει.

Τούτου δ' ἀληθοῦς ἀποδειχθέντος, ἠϋ-
ξύνθη ἡ ἐπιχορήγησις αὐτοῦ κατὰ ἔν ἀ-
κόμη ἀφράτο παξῆμα ἄδι καὶ ἑτέραν
κοῦπαν κρασάκι. Μετὰ δύο πάλιν
μῆνας ἦλθεν ἔμπορός τις ἐκ χωρῶν ἀπω-
τάτων, ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, φέρων λίθον πολ-
λύτιμον, ἐκτιμηθέντα ὑπὸ τῶν αὐλικῶν
ἀντὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδων δουκάτων.
Ὁ βασιλεὺς, ὅπως τὸν ἀγοράσῃ, προ-
σέτρεξεν εἰς τὸν γέροντα, ὅστις εὐθὺς

ὡς εἶδε τὸν λίθον τὸν πολύτιμον ἀνέ-
κραξε:

Φέρετέ μου βάτου φύλλα,
κ' ἀπὸ σπάρτον μίαν ρίζαν,
νὰ καπνίσωμεν τὸν λίθον,
νὰ ψοφήσῃ τὸ σκουληκι,
ποῦ τοῦ διδὲι τόσῃν λάμψιν.

Τούτου δὲ πράγματι γενομένου καὶ
πάλιν ἠϋξύνθη τοῦ γέροντος ὁ μισθὸς
κατὰ ἔν ἔτι δίπυρον, καὶ ἔν ποτήριον
οἴνου.

Μεθ' ἑτέρους δύο μῆνας ὁ βασιλεὺς
ἐπρόκειτο νὰ νυμφευθῇ μίαν κορασίδα.
Καλέσας δὲ τὸν γέροντα, τὸν παρεκά-
λεσε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μη-
τρὸς τῆς νεάνιδος, ὅπως ἐκφέρῃ τὴν
περὶ ταύτης γνώμην του. Πορευθεὶς δ'
ὁ γέρον ἐκεῖ καὶ τὸ βᾶδισμα τῆς κόρης
παρατηρήσας, κατενόησεν ὅτι εἶναι κόρη
γυναικὸς διαγωγῆς κακῆς, καὶ ὅτι πολ-
λὴν πίστιν πρὸς τὸν σύζυγόν της δὲν
θὰ τηρήσῃ. Τὰς παρατηρήσεις ταύτας
ἀνεκοίνωσε τῷ βασιλεῖ, ὅστις θαυμά-
σας τοῦ πρεσβύτου τὴν σοφίαν, τὸν
παρεκάλεσε νὰ τῷ εἴπῃ ἀπὸ τί γενεὰν
αὐτὸς εἶναι. Ὁ δὲ γέρον, ἀφ' οὗ πρό-
τερον ὁ βασιλεὺς ᾠρκίσθη ὅτι δὲν θὰ
τὸν βλάβῃ οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦ ἡ ἀπάν-
τησις, εἶπε θαρρῆσας.

Καὶ φουρνᾶρη γυῖος ὑπάρχεις,
καὶ φουρνᾶρη τᾶξιν ἔχεις
καὶ τὴν βασιλείαν πῶχεις
παρὰ φύσιν τὴν ἐπήρες
κ' εἶσαι φυσικὸς χωριάτης.

Ὁ βασιλεὺς τότε ἐκάλεσε τὴν μη-
τέρα του, ἣτις γονυπετήσασα τῷ ὠμο-
λόγησεν ὅτι ἐπειδὴ ὁ πατήρ του ἦν ἄ-
τεκνος, καὶ δὲν θὰ κατέλιπε κληρονόμον
τὸν ἐγέννησεν ἐκ τοῦ φουρνᾶρη, ὅστις
ἦτο ἀνδρειωμένον παλληκᾶρι.
Ἀκούσας ταῦτα καὶ θαυμάσας ὁ βασι-
λεὺς ἀπέπεμψε μετὰ πολλῶν δώρων
τὸν πρεσβύτην, ἀφ' οὗ πρῶτον παρ' αὐτοῦ
ἔμαθεν, ὅτι τὴν γέννησίν του ἐμάντευσεν
ἐκ τῶν παξῆμαδιῶν, ἅτινα τῷ ἐδώ-
ρει, διότι

ἀνταμοιβὴν τοιαύτην
χωριανὴν κ' ἀχρειστάτην
ἔκαμεν εἰς τὴν σοφίαν,
ὥσάν ἕνας ψωμοπούλης.

Ὁ κύριος Gidel, ὁ σοφὸς συγγραφεὺς τῶν περὶ τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας μελετῶν (*Études sur la littérature grecque moderne*), ἐν αἷς μετὰ πολυμαθείας ἐξετάζει τὴν ἐπήρειαν τῶν Φραγκικῶν ἁσμάτων καὶ διηγήσεων, ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν τοῦ μεσαίωνος ποιημάτων, κατέστησε τοῦ κ. Legrand τὴν ἔκδοσιν πολυτιμωτέραν, γράψας πρόλογον, περὶ τῆς διηγήσεως τοῦ Πτωχολέοντος πραγματευόμενον.

Ἐν τῷ προλόγῳ τούτῳ ὁ κ. Gidel, μετὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ ποιήματος, πραγματεύεται περὶ τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἡ διήγησις ἀναφέρεται. Τοιαύτην δ' ὀρίζει τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Φράγκου ἡγεμόνος Ροβέρτου de Courtenay, ἐκδιωχθέντος τοῦ θρόνου ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του ἐν ἔτει 1228 μ. Χ. φέρει δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης του τὰ ἐξῆς ἐπιχειρήματα: Πατὴρ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ ποιήματι λέγεται (στ. 338) ὁ κύρ Πέρος (= Πέτρος). Πέτρος δ' ἐκ τῶν αυτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλέγετο μόνον ὁ Πέτρος de Courtenay, ὁ ἐν ἔτει 1216 ἐκλεχθεὶς αυτοκράτωρ. « Ἄν πρὸς στιγμὴν ὑποθέσωμεν τοῦτο ἀληθές, προσθέτει ὁ κ. Gidel, τὸ διήγημα τοῦτο μέγα παρέχει ἡμῖν τὸ ἐνδιαφέρον. Βλέπομεν Ἕλληνα, ὑπόδουλον δυναστείας, ἦν ἀπεχθάνεται, καὶ οὐδὲν πλεον ἐκπλησσομένη διότι ἐπεννόησε τὸν γελοῖον ἐκεῖνον μῦθον, ὅπως ἐκθέσῃ εἰς τῶν ὑπηκόων του τὴν περιφρόνησιν αυτοκράτορα, κατέχοντα θρόνον, ἐφ' οὗ οὐδὲν ἐκ τῆς γεννήσεώς του ἐκέκμητο δικαίωμα. Ὁ αυτοκράτωρ οὗτος, ὁ υἱὸς ἐνὸς δούλου, ἐνὸς ποταποῦ ἀνδρὸς, ἐνὸς Μουσταφᾶ, ἦν ἀντικείμενον καταλληλότατον πρὸς σατυρισμόν. Ὁ συγγραφεὺς ἐκτύπα οὕτω ταυτοχρόνως καὶ τοὺς Φράγκους καὶ τοὺς Τούρκους, διότι τὸ ὄνομα Μουσταφᾶς, ὅπερ ὁ δούλος ἔφερεν, ἦν κοινότατον παρὰ τῇ φυλῇ, ἥτις ἔμελλε νὰ κατακινήσῃ βραδύτερον τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἥτις ἐνωρὶς ἐνέπνεε φόβον τοῖς Ἕλλησιν. Οὕτως ὁ Δάντης, ἐπανελάμβανεν ἐν τινι τῶν ἁσμάτων τῆς θείας

αὐτοῦ Κωμωδίας τὴν ἀλλόκοτον πλάνην, καθ' ἣν ὁ Οὐγὸς Καπέτος ἦν υἱὸς Παρισίου τινὸς κρεσπώλου.»

Ἐκτὸς τούτου ὁ κ. Gidel σημειοῖ τὴν καταφανῆ ὁμοιότητα τὴν ὑπάρχουσαν μετὰξὺ τοῦ ποιήματος τοῦ Πτωχολέοντος καὶ γαλλικοῦ τινος μυθιστορήματος ἐπιγραφομένου Eracles, καὶ συγγραφέντος περὶ τὸ 1135 ὑπὸ τοῦ Gautier d' Arras. Ὁ Eracles οὗτος, ὅστις ὡς ἐκ πολλῶν διδομένων ὑποθέτει ὁ κ. Gidel εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἡράκλειος, ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ ἐκ πατρὸς γερουσιαστοῦ, ὀνομαζομένου Myriados καὶ μητρὸς Κασίνης· ἄγγελος κατὰ τὴν σιγμὴν τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ φέρει ἐπιστολήν, ἣν διατάσσει τὴν μητέρα ν' ἀνοίξῃ μόνον ὅταν τὸ τέκνον μάθῃ ν' ἀναγινώσκῃ, "Ὅταν δὲ τοῦτο ἔμαθε τὴν ἀνάγνωσιν ἢ μῆτηρ τῷ ἐγχειρίζει τὴν οὐρανόπεμπτον ἐπιστολήν, ἐξ ἧς μαυθάνουσιν ὅτι ὁ Θεὸς προικίζει αὐτὸ διὰ τριῶν δώρων τῆς γνώσεώς τῶν πολυτίμων λίθων, τῆς τῶν ἵππων καὶ τῆς τῶν γυναικῶν.

Ἀποθανόντος τοῦ Myriados ἡ σύζυγός του πρὸς ψυχικὴν του σωτηρίαν ἐπώλησεν ὅλα τὰ κτήματά της.

Les castiaux, les villes et les ricetés,
Les manoirs et les fermetés

Μὴ ἔχουσα δὲ πλέον χρήματα ὅπως δώσῃ χάριν τῆς ψυχῆς τοῦ συζύγου της ἐπώλησε καὶ τὸ τέκνον της εἰς τινα μεγιστᾶνα τοῦ αυτοκράτορος ἀντὶ χιλίων βυζαντίων, διὰ τὰ τρία προτερήματά του. Οἱ αὐλικοὶ ἐμπαίζουσι τὸν μεγιστᾶνα ἐκεῖνον ὡς ἀπατηθέντα, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ διατάσσει νὰ συναθροίσωσιν οἱ ὑπήκοοί του τοὺς πολυτιμωτέρους τῶν λίθους, εἰς ἓνα ὀρισμένον τόπον· τούτου δὲ γενομένου διέταξε τὸν Eracles ν' ἀγοράσῃ εἰς οἰανδήποτε τιμὴν τὸν τιμαλφέστερον ἐξ ὅλων τῶν λίθων τούτων· ἐκεῖνος παριδὼν ὄλους τοὺς λοιποὺς ἀγοράζει ἓνα ἄσημον ὄλως φαινόμενον παρὰ τινος ἐμπόρου πιπέρεως καὶ κόμμεως, δίδει δ' εἰς τὸν ἔμπορον, ἀντὶ τῶν ζητηθέντων ἐξ δηναρίων, τεσσαράκοντα μάρκα. Ὁ αὐτοκράτωρ ὀργί-

ζεται, ἀλλ' ὁ Eracles ἀποδεικνύει αὐτῷ ὅτι ὁ λίθος ἐκεῖνος ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ διαφυλάττῃ ἀπὸ πυρὸς, σιδήρου καὶ ὕδατος τὴν κατέχοντα, τὴν δ' ιδιότητα ταύτην ἤθελεν ἀπωλέσει ἂν ἠγοράζετο ἀνθ' ἕξ μόνον δηναρίων. Καὶ ταῦτα ἀποδεικνύει καταδύσας ἐν ὕδατι, βληθεὶς διὰ ξίφους, καὶ εἰς πυρὰν τεθεὶς καὶ ἀβλαβὴς μέινας. Εἰς ἄλλην περίστασιν ἀπέδειξεν ὁ Eracles ἀληθὲς τὸ προτέρημα του τῆς γνώσεως τῶν ἵππων, καὶ ἄλλοτε τὸ τῆς γνώσεως τῶν γυναικῶν ἐκλέξας διὰ τὸν αὐτοκράτορα, μεταξὺ πολλῶν θυγατέρων μεγάλων οἰκογενειῶν νύμφην ἐκ γένους μὲν ἀσήμου, ἀλλὰ διὰ μεγάλων πεπροικισμένην ἀρετῶν.

Ὁ Paulin Paris, ὅστις ἐν τῇ φιλολογικῇ ἱστορίᾳ του τῆς Γαλλίας πολλὰ περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου τοῦ Gagner d' Arras ἔγραψε, ¹⁾ εὐρίσκει ὁμοιότητα πρὸς τὴν περὶ τῶν προτερημάτων τοῦ Eracles διήγησιν, ἐν τῷ ἰνδικῷ μύθῳ, τῷ περιγράφοντι τὰ συμβάντα τοῦ Νάλα καὶ τῆς Δαναΐαντῆς. Ἐκεῖ ὁ ἦρας, μετημφισμένος εἰς ἠνίοχον τοῦ βασιλέως Ῥιτουπάρνα, λέγεται ἀπαράμιλλος ὡς πρὸς τὴν γνώσιν τῶν ἵππων, καὶ μεταξὺ πολλῶν τοιούτων ἀρίστων θεωρουμένων, ἐκλέγει ἕνα κατὰ τὸ φαινόμενον εὐτελεῖ, ὅστις ὅμως μετέπειτα ἐδείχθη ὑπέρτερος πάντων τῶν λοιπῶν.

Πρὸς τούτοις ἐν τινι συλλογῇ ἀραβικῶν καὶ τουρκικῶν μύθων ἐκδοθείση ὑπὸ Δ. Κ. Ἀσλάνη τοῦ Βυζαντίου, ἐδημοσιεύθη ὁ ἀκόλουθος μῦθος, ὅμοιος τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Πτωχολέοντος, ἐνῶ ἡ σκηνὴ ὑποτίθεται ἐν Περσίᾳ.

«Περιηγητὴς τις ὁδεύων ἔφθασεν εἰς ἕνα κράτος τῆς Περσίας· μαθὼν δὲ ὅτι αὐτὸ εἶχεν ἄπειρα διαμάντια, καλοὺς ἵππους, καὶ καλοὺς ἀνθρώπους, ἐπαρουσιάσθη δι' ἀναφορᾶς του εἰς τὸν Σουλτάνον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξαιτῶν νὰ τὸν παραλάβῃ εἰς τὸ παλάτιόν του, ὡς πραγματογνώμονα τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια εἶχεν ὁ Σουλτάνος

πολλά· ἐδέχθη τὴν αἴτησίν του ὁ Σουλτάνος, καὶ παρουσιάσας τὸν περιηγητὴν ἐνώπιόν του, τῷ ἔδειξεν ἕνα ἀδάμαντα πολυτίμον διὰ νὰ τὸν ἐκτιμήσῃ ὁ περιηγητὴς θεωρήσας τὸν ἀδάμαντα, εἶπεν εἰς τὸν Σουλτάνον· «ἐὰν ὁ ἀδάμας οὗτος δὲν ἤθελεν ἔχῃ εἰς τὸ κέντρον του ἐν ψῆγμα μαύρης ἄμμου, δὲν ἤθελεν ἐκτιμηθῆ μετὰ ὅλα τὰ χρήματα τοῦ κόσμου.» ὁ Σουλτάνος τῷ ἐζήτησεν ἀπόδειξιν· ὁ δὲ περιηγητὴς ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ σχίσῃ τὸν ἀδάμαντα, καὶ νὰ ἐξάξῃ τὴν μέλαιναν αὐτὴν ἄμμου· τῷ ἐδόθη ἡ ἄδεια, ἔσχισε τὸν ἀδάμαντα, καὶ ἐξαγαγὼν τὴν ἄμμου, τὴν ἐνεχείρησεν εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅστις θαυμάσας τὴν γνώσιν τοῦ περιηγητοῦ, διέταξε νὰ τῷ δίδεται δι' ἀνταμοιβὴν μία ὀκκὰ κρέατος κάθε ἡμέραν ἐφ' ὄρω ζωῆς του· τῷ εἶπε δὲ νὰ παρουσιασθῇ τὴν ἐπιούσαν διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ τοὺς ἵππους του.

»Ἐπαρουσιάσθη ὁ περιηγητὴς τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅστις διέταξε νὰ φέρουν τὸν καλλίτερον ἵππον του διὰ νὰ τὸν ἐκτιμήσῃ ὁ περιηγητὴς μόλις εἶδε τὸν ἵππον, καὶ εἶπεν εἰς τὸν Σουλτάνον· «ὁ ἵππος αὐτὸς ἤθελεν εἶσθαι ἀμίμητος, ἐὰν δὲν εἶχε φυσικὸν ἐλάττωμα τὸ νὰ κυλίεται εἰς τὸ ὕδωρ, ἅμα ὅτε ἤθελε περάσῃ ρύακα, ἢ κανένα ποταμὸν, καθότι μικρὸς ὢν ἐτράφη πολὺν καιρὸν ἀπὸ τὸ γάλα μιᾶς Βουβάλου, ἣτις ἦτον εἰς τὸν αὐτὸν σταῦλον, ὅπου εἶχεν ἀνατραφῆ καὶ ὁ ἵππος.» ὁ Σουλτάνος ἐζήτησε πάλιν ἀπόδειξιν, ὁ δὲ περιηγητὴς εἶπε νὰ καβαλικεύσῃ εἰς ἵππεὺς τὸν ἵππον, καὶ νὰ περάσῃ τὸν ἔμπροσθεν τοῦ Παλατίου ρύακα, καὶ θέλει ἀποδειχθῆ πραγματικῶς· ὁ δὲ Σουλτάνος διέταξεν εὐθύς νὰ γίνῃ· ἀλλὰ μόλις ὁ ἵππος εἰσήλθεν εἰς τὸν ρύακα καὶ πάραυτα ἔπεσε κυλιόμενος εἰς τὸ ὕδωρ· θαυμάσας δὲ ὁ Σουλτάνος καὶ τὴν περὶ τοὺς ἵππους γνώσιν τοῦ περιηγητοῦ, διέταξε νὰ τῷ προστεθῇ ἄλλη μία ὀκκὰ κρέατος, εἰπὼν εἰς τὸν περιηγητὴν νὰ παρουσιασθῇ πάλιν διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ ὅσους ἀνθρώπους ἤθελε τῷ παραστήσει.

1) Paulin Paris, Histoire littéraire de France t. XXII p. 794—867.

»Τὴν ἐπαύριον ἐπαρουσιάσθη ὁ περιηγητὴς εἰς τὸν Σουλτάνου, ὅστις διατάξας ὅλους τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ ἐξέλθωσιν, εἶπε πρὸς τὸν περιηγητὴν· «τίς ἢ ἀνάγκη νὰ ζητῶμεν διὰ νὰ εὐρωμεν τὰς φυσικὰς ἀρχὰς, τὰς ιδιότητας, καὶ τὸν τρόπον ἄλλων ἀνθρώπων; θέλω νὰ μὲ εἰπῆς, εἰ ἐγὼ εἶμαι γνήσιος υἱὸς τοῦ πατρός μου τοῦ Σουλτάνου ἢ ὄχι; ὁ περιηγητὴς εὐθὺς ἀπεκρίθη, «ὄχι· σὺ εἶσαι υἱὸς τοῦ Κασάππαση (μακέλη τοῦ παλατίου), καὶ εἰ ἐν θέλῃς ἀπόδειξιν, βιάσου τὴν μητέρα σου νὰ σοὶ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν, εἰ δὲ εὐρεθῶ ψεύστης εἰς τοῦτο, θανάτωσαί με». Οὐμωθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὁ Σουλτάνος δράττει τὴν σπάθην του, εἰσέρχεται εἰς τὴν μητέρα του, τὴν βιάζει νὰ τῷ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν, προσθεὶς ὅτι, ὡς μητέρα του δὲν θέλει τὴν βλάψῃ ὅπως ἂν ἔσχε τὸ πρᾶγμα, ἀρκεῖ μόνον νὰ τῷ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν· βιασθεῖσα ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτάνου, τελευταίον ὁμολόγησεν εἰς τὸν υἱόν της· «ὁ πατήρ σου υἱὸς μου ἦτον ἄτεκνος, τὸ ὁποῖον αὐτὸ θεωροῦσα ἐγὼ, καὶ σκεπτομένη ὅτι ὁ θρόνος ἠθελε πέσει εἰς ἄλλου χεῖρας, εἰσῆξα κρυφίως τὸν Κασάππασην τοῦ Παλατίου, καὶ σὲ συνέλαβον ἀπὸ αὐτὸν, ἰδοὺ, υἱὸς μου αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ ὅτι ἀγαπᾷς κάμε εἰς ἐμέ.» Ἀπορήσας ὁ Σουλτάνος ἐπὶ τούτῳ, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν θάλαμον τῆς μητρός του, καὶ προσκαλέσας τὸν περιηγητὴν, τῷ εἶπε· «δὲν εἶναι τόσον παράδοξον τὸ νὰ γνωρίζῃς τοὺς ἀδάμαντας, καὶ τοὺς ἵππους, καθότι αὐτὸ εἶναι τέχνη· ἀλλ' ὅτι ἐγὼ εἶμαι υἱὸς τοῦ Κασάππαση πόθεν τὸ ἐγνώρισες;» ὁ περιηγητὴς ἀπεκρίθη· «ἀπὸ τὴν ἀνταμιβὴν τὴν ὅποιαν μ' ἐχορήγησες καθότι ἐὰν ἦσο υἱὸς βασιλέως, ἠθελες διατάξει νὰ μοὶ δοθῶσι τόσα χρήματα· ἐπειδὴ ὁμως μὲ ἀντέμειψας μὲ κρέας, ἐκ τούτου ἀπέδειξας τὴν φυσικὴν σου ἀρχὴν ὅτι εἶσαι υἱὸς Κασάππαση, καὶ ὄχι υἱὸς Σουλτάνου.» τότε ὁ Σουλτάνος, χορηγῆσας εἰς αὐτὸν μίαν ποσότητα χρημάτων, τῷ παρήγγειλε ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ κράτος του χωρὶς νὰ ἐξηγηθῇ μη-

δὲν τι περὶ τούτου εἰς κανένα ἄλλον ¹⁾».

Τοιαύτη ἡ τοῦ Πτωχολόουτος ἱστορία, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Legrand ἐκδοθὲν ποίημα. Ἰσως ἡ λεπτολόγος τῶν τοιούτων ἔργων ἐξέτασις θεωρηθῆ ὑπὸ τινων ἄσκοπος ὅλως καὶ περιττὴ, καὶ ἄλειψιν ἐξελέγχουσα ἄλλων σπουδαιότερων θεμάτων πρὸς συζήτησιν καὶ μελέτην. Καὶ ἂν μὲν τὰ ἔργα ταῦτα ἐξητάζοντο ὑπὸ καλλιλογικῆν καὶ αισθητικῆν ἐποψίν, ἢ παρατήρησις αὐτῆ ἠθελεν εἶσθαι ἀναμφιλέκτως ὀρθή. Ἀλλ' ἐκ τῶν τοιούτων ἔργων οὐ μόνον πολυτίμους ἐνίοτε πληροφορίας ἀρνούμεθα, ἀλλὰ καὶ πρὸς διαφώτισιν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῆς ἐν γένει ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν πολλὰ ἐξάγομεν. Οὕτω διὰ τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Gidel περὶ τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας κατεδείχθη ἡ ἐπιρροὴ τοῦ φραγκικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν ποιημάτων ἀπὸ τῆς IB' ἑκατονταετηρίδος, διὰ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Buchon ἐκδοθέντων ἐμμέτρων χρονικῶν ἡ ἱστορία τῆς φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι οὐκ ὀλίγον διεφωτίσθη.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΠΛΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

(Συνέχεια. Ἰδὲ φυλλ. Ζ')

Τοιοῦτο σύστημα γραφῆς φαίνεται δύσφορον καὶ ἀφνές, εἶναι ὁμως τοιοῦτο πραγματικῶς, εἰὰν τὸ μεταχειρισθῆ τις εἰς τὰς λίαν ἐπιδεξίως συνηρμολογημένας καὶ πλουσίας εἰς πρωτότυπα νεωτέρας γλώσσης. Ἐν μονοσυλλάβοις ὁμως γλώσσαις, ὡς ἐν παραδείγματι ἐν τῇ κινεζικῇ, ὁ τρόπος οὗτος τοῦ γράφειν ἔχει ὅλως ἰδιάζουσαν ἀξίαν· σημείον τι ἐπὶ παραδείγματι, ἐν τῇ κινεζικῇ γλώσσῃ ἔχει συλλαβικὴν ἀξίαν ρα· ἄνευ δὲ τῶν ἐγγὺς παρατιθεμένων προσδιοριστικῶν σημείων, ἠθελεν ἀμφιβάλλει ὁ Κινέζος περὶ τῆς σημασίας τῆς εἰκόνας ρα· βλέπων τουναυτίου πλησίον αὐτῆς τὴν

1) Δ. Χ. Ἀσλάνη τοῦ Βυζαντίου, Μῦθοι μυθιστορίας καὶ διηγήματα. 1860 σ. 66—69.

προσδιοριστικὴν εἰκόνα φυτοῦ ἢ σιδήρου, ἐννοεῖ ἀμέσως, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην περιπτώσιν ἡ λέξις *pa* σημαίνει βανανέαν, κατὰ τὴν δευτέραν πολεμικὴν ἄμαξαν.

Ὅ,τι παρὰ τοῖς Κινέζοις, ἔτι καὶ νῦν, ὁ γενικὸς τοῦ συστήματος τῆς γραφῆς των κανὼν τυγχάνει, ἦτο ἤδη πρὸ χιλιετηρίδων ἐτῶν ἀρχὴ καθόλου ἰσχύουσα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις· τὰ σημεῖα τὰ ἔχοντα ὠρισμένην φθογγικὴν ἀξίαν ἢ νεωτέρα ἐπιστήμη συλλαβικὰ σημεῖα ἀποκαλεῖ, τὰ δὲ ἄφωνα, τὰ μὴ ἀναγνωσκόμενα, τὰ παρατιθέμενα δηλ. τοῖς προηγούμενοις προσδιοριστικὰ σημεῖα.

Οὕτως οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς εὐφόρου κοιλάδος τοῦ Νείλου τὴν Βάρβιτον *nefer* ἢ *nefel* ἔλεγον (λέξις ἀξία λόγου, ἣτις παρὰ τε τῇ ἐβραϊκῇ ὑπὸ τὴν μορφήν *nebal* ἐκφράζεται καὶ παρὰ τῇ ἑλληνικῇ νάβλα, ὡς καὶ ἐν τῇ λατινικῇ *nablium* διασώζεται)· ἡ εἰκὼν δὲ τοῦ παναρχαίου τούτου μουσικοῦ ὀργάνου ἔλαβε τὴν ἀξίαν συλλαβικοῦ σημείου *nefel*, καὶ ἅπασαι αἱ οὕτω ἠχοῦσαι λέξεις ἐγράφοντο τῇ βοήθειᾳ αὐτοῦ τοῦ σημείου (δηλ. τῆς εἰκόνας τῆς Βαρβίτου)· ἡ ἰδιαιτέρα δὲ σημασία ἦτις, κατὰ τὴν λέξιν, ἐχρειάζετο νὰ δοθῇ τῇ κοινῇ ταύτῃ οὐκ ὀλίγων λέξεων ῥίζη, ἐξέδηλοῦτο διὰ τῆς παραθέσεως τοῦ προσδιοριστικοῦ σημείου, τῆς εἰκόνας δηλ. τῆς λέξεως ἣτις ἔδει ἐκφρασθῆναι. Οὕτως ἡ εἰκὼν τῆς Βαρβίτου ἔχουσα φθογγικὴν ἀξίαν *Nefel* θὰ ἐσήμαιεν πῶλον, εἰ τῇ εἰκόνι ταύτῃ τῆς Βαρβίτου ἑτέρα ἔππου εἰκὼν προσετίθετο, νεανίαν εἰ εἰκὼν ἀνθρώπου, παρθένον εἰ παρὰ τῇ ἀρχικῇ εἰκόνι κυρία τις ἐξωγραφίζετο, νεοσύλλεκτον εἰ εἰκὼν μαχητοῦ εἶπετο, πῦρ εἰ πλησίον ἐτίθετο εἰκὼν φλογός, θύραν εἰ θύρας εἰκόνα, σχοινοῦ εἰ κάλως εἰκόνα παρεθέτομεν, καὶ καθεξῆς ἢ ἐν μυρίαῖς ἄλλαις περιπτώσεσιν.

Οἱ Αἰγύπτιοι, οὔτινες, εἰρήσθω ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, δίκαιοι εἶναι νὰ θεωρῶνται ὡς διδάσκαλοι τῆς γραφῆς κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, δὲν ἔμειναν στάσιμοι εἰς τὸν τρόπον τούτου τοῦ γράφειν.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οὔτινες ἔκαμον τὸ τελευταῖον μέγα βήμα, ὅπερ πρὸς τὸ ἡμέτερον σύστημα τῆς γραφῆς ἤγαγε· καθόσον οὗτοι ἔδωκαν, μικρῶ τινι ἀριθμῶ συλλαβικῶν εἰς φωνῆεν ἀποληγόντων σημείων τὴν σημασίαν ψηφίων, καὶ οὕτως ἐσχημάτισαν, ἀναλόγως τῶν φωνῶν τῆς γλώσσης των ἄληθές ἐξ εἰκοσιπέντε γραμμάτων συγκείμενον ἀλφάβητον. Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, κατέλιχον οἱ Αἰγύπτιοι ἐν παναρχαίοις ἤδη καιροῖς τελειοτάτην γραφὴν· δὲν ἠθέλησαν ὅμως νὰ κάμωσι ἀποκλειστικὴν χρῆσιν ταύτης τῆς τόσο ἀπλῆς ἅμα καὶ θαυμασίας γραφῆς διὰ τοῦτο, ὅτι ἡ γραφὴ των — «ἡ γραφὴ τῶν Θεῶν» — ἠθέλεν ἀπολέσει διὰ μιᾶς τὸν εἰκονικὸν ἐκεῖνον χαρακτῆρα τῆς, ὅστις μὲ ὅλως ἰδιάζοντα τρόπον κοσμεῖ τὰ τε δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικά αὐτῶν μνημεῖα.

Αἱ διάφοροι μέθοδοι, τὰς ὁποίας οὗτοι μετεχειρίσθησαν πρὸς ἔκφρασιν τῶν στοχασμῶν των ἐν μακρῶ χρονικῶ διαστήματι, ἀπὸ τῆς χρήσεως δηλ. τῆς ἀπλῆς δι' εἰκόνων γραφῆς μέχρι τῆς ἐπινοήσεως τῶν γραμμάτων, αἱ διάφοροι αὗται μέθοδοι, λέγομεν, δὲν ἐξήφανίσθησαν ἅμα τῇ ἐφευρέσει τῆς ἀμέσως ἀνωτέρας καὶ τελειότερας βαθμίδος τοῦ συστήματος τῆς γραφῆς, ἀλλ' ἦσαν ἐν χρήσει ἄνευ ἐξαιρέσεως τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἑτέρας ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ γράφοντος· μία δηλ. καὶ ἡ αὐτὴ λέξις ἠδύνατο νὰ γραφῇ παρ' αὐτῶν κατὰ λίαν διαφόρους τρόπους, καὶ αἱ ἐν τοῖς κειμένοις ἀπαντῶσαι διαφυραὶ μᾶς παρέχουσιν ἀδιαφιλονεικῆτους ἀποδείξεις περὶ τοῦ πόσου, πολλάκις ἐν πνευματωδεστάτοις συνδυασμοῖς, συνεπιθίζετο ἡ ποικιλία τῆς μεθόδου· ἡ σελήνη π. χ. ὠνομάζετο ἐν τῇ γλώσσῃ των *ab*· αἱ ἐν τοῖς διαφόροις κειμένοις ἀπαντῶμεναι διαφοραὶ μᾶς πληροφοροῦσιν ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη ἠδύνατο τὰ ἐκφρασθῆ 1) δι' ἀπλῆς εἰκόνας ἡμισελήνου. 2) διὰ τοῦ συλλαβικοῦ σημείου *ab*, ὃ εἰκὼν σελήνης ὡς προσδιοριστικὴ εἰκὼν εἶπετο. 3) διὰ τοῦ αὐτοῦ συλλαβικοῦ σημείου *ab*

προστιθεμένων τῶν γραμμάτων α. β. καὶ τῆς εἰκόνας τῆς σελήνης, ὡς προσδιοριστικοῦ σημείου, 4) διὰ τῶν γραμμάτων α καὶ β. ὅπισθεν τῶν ὁποίων εἰκὼν σελήνης ἦτο· 5) διὰ τῶν γραμμάτων αβ ἄνευ οὐδενὸς προσδιοριστικοῦ σημείου.

Ὅτι δὲ τοιαύτη γραφή, ὑπ' ὄψιν λαμβανομένου τοῦ ἀμέτρου πλούτου τῶν ὑπαρχουσῶν ποικιλιῶν, ἀντὶ τὰς ἡναι ἀσαφῆς καὶ ἀδιέξοδος λαβύρινθος, παρέχει ἀπεναντίας τῷ ἐρμηνευτῇ λίαν ἐπιθυμητὰ βοηθήματα, ὅπως δι' αὐτῶν δυνηθῆ νὰ ἀναγνώσῃ δεδομένην τινα λέξιν ἢ νὰ ὀρίσῃ τὴν σημασίαν αὐτῶν εἶναι πρόδηλον, καὶ ἀρκούντως κατὰ τὸν αἰῶνα, ἐν ᾧ ζῶμεν, ἀπεδείχθη διὰ τῶν καταπληκτικῶν προόδων τῆς τῶν ἱερογλυφικῶν ἐξηγήσεως· ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ἐπίσης ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι γραφὴ τόσον δαπανηρὰ δὲν ἠδύνατο νὰ διατελῆ ἀποδεκτὴ εἰς λαὸν πρακτικόν, ὡς μέσον καὶ οὐχὶ ὡς σκοπὸν τὴν γραφὴν θεωροῦντα.

Τοιοῦτος δὲ λαὸς ἦν τῆς ἀρχαιότητος οἱ Ἀγῆλοι, οἱ ἐμπορικοὶ Φοίνικες. Εἰς τούτους ὡς ὁμοφύλους κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ γείτονας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ εἰς τσενὴν μετὰ τῶν κατοίκων τούτων τῶν ἑκατομπύλων Θηβῶν ἐπιμυξίαν εὐρισκομένους, εἰς τοὺς Φοίνικας, λέγομεν, ἠνεώχθη ἢ πρὸς γνῶσιν τοῦ νέου τῆς γραφῆς συστήματος ὁδὸς ἢ τοῦλάχιστον κατέστη αὐτοῖς προσιτὴ· ἐκ τῆς μεγάλης δὲ καὶ σχεδὸν λεληθότως γενομένης κατακτήσεως τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ὅπερ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου μετὰ μακροχρόνιον ἐργασίαν εἶχε προβῆ εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τῆς δι' ἀπλῶν γραμμάτων γραφῆς, ἣτις ὅμως, διὰ τὴν εἰς τὰ πάτρια τῶν Φαραίωνων πιστὴν ἐμμονὴν, δὲν ἔφθασε παρ' αὐτοῖς εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν τῆς ἐφαρμογῆς, ἐκ τῆς κατακτήσεως ταύτης λέγομεν ἐπωφελήθησαν οἱ Φοίνικες.

Οὗτοι ἐδανείσθησαν ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον σύστημα τῆς γραφῆς τῶν Αἰγυπτίων τὰ γράμματα, παρεδέχθησαν τοὺς ἀπλοῦς αὐτῶν χαρακτήρας οἷοι ὡς γραφὴ τῶν βιβλίων, εἶδος συγκοπῆς τῶν μνημειακῶν σημείων τῆς γραφῆς, ἐν τῷ

Αἰγυπτιακῷ παπύρῳ ἀπαντῶσι, καὶ τοὺς μετεχειρίσθησαν πρακτικῶς πρὸς ἔγγραφον ἔκφρασιν τῆς γλώσσης των.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἔσχε παγκόσμιον ἐπιρροὴν· διότι τὰ «φοινικικὰ σημεῖα» ἀπέβησαν ὁ γενικὸς σύνδεσμος, ὅστις πολλοὺς περιεπτύξατο λαοὺς, καὶ ὅστις ἐκπληκτικὴν κίνησιν τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ προὐκάλεσεν· οἱ λαοὶ τῶν παραλίῶν τῆς μεσογείου, πρὸ πάντων δὲ οἱ Ἕλληνες, ἐξοικειώθησαν πρὸς τὰ θαυμάσια ταῦτα νέα σημεῖα, ἅτινα ἔκτοτε ἤρχισαν τὴν διὰ μέσου χωρῶν καὶ χρόνων πορείαν των, ἢ φορὰ τῆς ὁποίας μέχρι τῆς σήμερον ἀκατασχέτως προχωρεῖ. Πρόδρομοι τοῦ πολιτισμοῦ, εἰσδύουσι μέχρι τῆς τελευταίας ἐσχαιῆς τῆς γῆς, διαχέοντα τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἐξευγενίζοντα τὰ ἦθη τοῦ ἀνθρώπινου γένους· πανταχοῦ τὰ βλέπομεν κυριεύοντα καὶ κατακτῶντα καὶ ὑποτελῆ ἐν τούτοις ὄντα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν σκοπῶν αὐτοῦ· ἡ γραφὴ αὕτη ὑπῆρξε, κατὰ τὸ ὠραῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Οὐμβόλδου ῥητὸν, ἡ παριστῶσα τὸ εὐγενέστατον κτῆμα, τοῦ ὁποίου ἐν ταῖς δύο μεγίσταις σφαίραις τῆς νοσημοσύνης καὶ τῆς αἰσθήσεως, τοῦ ἐρευνητικοῦ πνεύματος καὶ τῆς δημιουργικῆς φαντασίας οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν, καὶ ὡς ἀθάνατον ἀγαθὸν τοῖς ἐπιγιγνομένοις κατέλιπον (Κοσμος II σ. 161 κε).

Οὐδὲν δὲ ἠθέλεν ἐξαρκέσει ὁ χῶρος τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν, εἰ ἠκολουθοῦμεν τὴν πορείαν αὐτῶν· ἐνταῦθα θὰ ἀρκεσθῶμεν νὰ διατρίψωμεν ἐν τῇ πηγῇ, καὶ νὰ δεῖξωμεν πῶς αἱ ἐξωτερικαὶ τῶν γραμμάτων μορφαὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αἰγυπτιακῇ, τῇ φοινικικῇ καὶ τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ πρὸς ἀλλήλας διάκεινται.

Ἀποτολμῶμεν νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν πηγὴν κατὰ τὴν καλλιτέραν σύνοψιν, ἣν ἐκθέτομεν ἐν τῷ ᾧδε συνημμένῳ πίνακι, πρὸς διερμηνεύσιν τοῦ ὁποίου ἐπιφέρομεν τὰς ἀκολουθούς παρατηρήσεις.

Αἱ πρῶται δύο στήλαι περιέχουσι τὰ ἀρχαῖα γράμματα τῶν Αἰγυπτίων, ἐφ' ὅσον ταῦτα τὰς φωνὰς τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου ἀκολουθοῦσι· καὶ ἡ πρώτη

στήλη περιέχει τὰ σημεῖα τῆς μνημειακῆς γραφῆς διακεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, ἢ δευτέρα τὰ ἀντίστοιχα σημεῖα συγκεκολλημένα καὶ συνηνωμένως γεγραμμένα· ἢ τρίτη στήλη μᾶς δεικνύει τὰ ἀλφαβητικὰ σημεῖα τῆς Φοινικικῆς γραφῆς, πῶς, τὰ ἐν τῷ νῦν γνωστὰ ἄνευ ἀμφιβολίας, καὶ κατὰ τὴν φθογγικὴν αὐτῶν ἀξίαν προσδιωρισμένα, πῶς, λέγομεν, ἀπαντῶσι εἰς πλείστους συγγραφεῖς Φοίνικας· τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν τῇ ἀμέσως ἐπομένῃ στήλῃ κατετάξαμεν, καὶ δὴ κατὰ πρῶτον τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητόν κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτοῦ μορφήν, ἀρχόμενον ἐκ δεξιῶν καὶ πρὸς τ' ἀριστερὰ προβαῖνον, ὡς αἱ ἀδελφαὶ του ἀνατολικῆς γλώσσαι (πασίγνωστον βεβαίως εἶναι ὅποια ἦτο ἡ ἀρχαιοτάτη διεύθυνσις τῆς γραφῆς τῶν Ἑλλήνων), κατόπι τὰ ἴδια κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ὅποιον βραδύτερον ἔλαβον καὶ ἄτινα ἐξ εὐνύμων πρὸς τὰ δεξιὰ ἐγράφοντο.

Περὶ τῆς ἐκ τοῦ φοινικικοῦ γενέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ὀλίγιστα θὰ εἰπωμεν¹⁾· οὕτως ἐὰν κάμωμεν τὴν ὄλως ἄστονον ὑπόθεσιν, ὅτι ὅλαι αἱ περὶ αὐτοῦ μαρτυρίαι τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, αἵτινες παρά τισιν αὐτῶν ἀπαντῶσι, δὲν ἐξαρκοῦσι διὰ τὸν ἀμφιβάλλοντα, ἐπιπόλαιός τις μόνον ἀντιπαραβολὴ τοῦ ἀρχαίου φοινικικοῦ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν σχῆμα τῶν γραμμάτων ἀρκεῖ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τούτου κατὰ τρόπον λίαν πειστικόν.

Ἐὰν δὲ ἡ παραβολὴ τῶν ἀρχαίων φοινικικῶν γραμμάτων μετὰ τῶν ἀντιστοιχῶν ἀρχαίων αἰγυπτιακῶν ἐξακολουθήσει, λίαν πρόδηλος ἔσται ἡ πλήρης σχεδὸν μετὰ τῶν συμφωνία· ἐνταῦθα ποιούμεθα μείλιαν μόνον τῆς σημασίας τῶν εἰκόνων διαφόρων αἰγυπτιακῶν χαρακτήρων, ὅπως ἀποδείξωμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις ὅπερ ἔδει δεῖξαι, ὅτι δηλ. ἡ ἡμέτερα ὀμαλή γραφὴ τῶν τόσον κατὰ τὸ φαινόμενον αὐθαιρέτων γραμμάτων ἔχουσι ἱστορικωτάτην καταγωγὴν, ἣτις δύναται νὰ

1) Ὑβλ. Kirchoff, Studien zur Geschichte d. griech. Alphabetes. σ. 4 κε. 130 κε (2α ἐκδ. 1867).

ἀνάγεται δι' ἀδιακόπου συνεχείας μαρτυριῶν μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὁρίου τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, μέχρι τῶν πυραμίδων καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς κτίσεώς των.

Ὁ βασιλεὺς τοῦ τῶν πτηνῶν βασιλείου, ὁ Ἄετος ἔρχεται πρῶτος. Ἐξ αὐτοῦ διὰ μεταμορφώσεως πλὴν ἄνευ ἀποβολῆς τοῦ ἀρχικοῦ χαρακτηριστικοῦ τῆς εἰκόνας του, (ὡς τοῦτο καταφανέστατον, ἐν τῷ γαλλικῷ a) τὸ ἡμέτερον A παρήχθη.

Τῷ ὑπερηφάνῳ τούτῳ τοῦ πτερωτοῦ βασιλείου ἀνακτι ἕτερον τι τραγελαφικὸν καὶ τῇ ζωολογίᾳ ἄγνωστον πτηνὸν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ B εἶπετο· τὸ πτηνὸν τοῦτο, τὸ ὅποιον οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ὡς σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐδόξαζον, πτερωτῷ λοφίσκῳ πρὸ τοῦ στήθους κεκόσμηται.

Εὐκολώτερον μᾶς εἶναι νὰ ὀρίσωμεν τὴν ἀμέσως ἀκόλουθον εἰκόνα, ἣτις σκευὸς μετὰ λαβῆς ἔπ' αὐτοῦ προσηρμοσμένης παριστᾷ. Τὸ οἰκιακὸν τοῦτο ἀντικείμενον ἀντεπροσώπει τὴν K ἢ g φωνὴν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀλφαβητικῶν σημείων. Οἱ Φοίνικες ἐξελέξαντο τὴν ἀπλὴν καὶ μονογεγραμμένην αὐτοῦ μορφήν πρὸς ἔκφρασιν τῆς g φωνῆς των, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι αὐτοὶ οὐχὶ σπανίως τοὺς ἐμμήθησαν κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ σημειτικοῦ g.

Ἡ ἀνοικτὴ καὶ μὲ ἐξέχοντα ἀντίχειρα χεῖρ ἐξελέχθη ἀντιπρόσωπος τῆς φωνῆς d, ὡς καὶ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον σημεῖον, ὁ σηκός, πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ h, φωνῆς πνευματώδους, κατ' ἐξοχὴν ἀδυνατοῦ, ὅπερ τελευταῖον πρὸς τὸ ἡμέτερον E ἀπέληξε.

Φοβερός κερασφόρος ὄφις ἐδέησεν νὰ ἐκλεχθῆ πρὸς παράστασιν τοῦ ἄλλως λίαν ἀβλαβοῦς f, καὶ ἔκαμε τόσον καλὰ τὸ μέρος του, ὥστε ἔτι καὶ νῦν δύναται τις εὐκόλως νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐν τῷ f τὸ φρικῶδες σχῆμά του. Τίς ἤθελε πιστεύσει, ὅτι ὀπισθεν τοῦ ἀθώου τούτου σημείου ἔφιν ἐκρύπτετο, τοῦ ὁποίου τὰ κέρατα κατὰ τὰς δύο λεπτάς τοῦ F γραμμᾶς τόσον ἀπειλητικῶς προεξείχον.

Ἄθῶον πτηνὸν, ὅπερ δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν μητρικὴν φωλεὰν ἐγκαταλείψῃ, ἀ-

ποτελεῖ τὴν γειτουίαν τοῦ ὄψεως· ἀντεπροσώπευσε δὲ τὸ σημεῖον ζ ὡς τοῦτο ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Αἰγυπτιακὴν καὶ καθ' ἑξῆς δι' ὅλων τῶν πλυσίων παρατεθειμένων στηλῶν βεβαιούται.

Κόσκινον, ἐὰν ἄλλως δὲν μᾶς ἀπατᾷ χυδροειδέστατα ἢ εἰκῶν, ἐσήμαινε τὴν πνευματώδη φωνὴν, τὴν ὅποιαν οἱ Ἀνατολίται ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ προφήτου τῶν Μωάμεθ ἐκφέρουσι μετ' ἄλλη τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων τῶν, ὡς εἰ δίκωπος σπάθη τὸν ἀέρα διέσχίζε· καὶ οἱ μὲν Φοίνικες ἐξελέξαντο τὸ σημεῖον πρὸς ἔγγραφον παράστασιν αὐτῆς ταύτης τῆς φωνῆς τοῦ σημείου, οἱ δὲ Ἕλληνες τὸναντίον παρέλαβον τὴν εἰκόνα, ἵνα δι' αὐτῆς τὸ μακρὸν ε, δηλ. η, σημάνωσι. Οἱ Λατίνοι ἐπανώρθωσαν σχεδὸν τὸ λάθος καὶ ἀνέστησαν ἐκ νέου διὰ τοῦ Η τὴν πνευματώδη φωνὴν η ἂν καὶ ἔδωκαν αὐτῷ τῷ η, δύναμιν πνευματώδους προφορᾶς ἀσθενεστέραν τῆς ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων αὐτῷ δεδομένης. (Ἐπεταί τὸ τέλος.)

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Documents inédits sur l'histoire de la révolution française. Correspondances de Paris, Vienne, Berlin, Varsovie, Constantinople publiées par J. LAIR, et E. LEGRAND. Lettres de Constantin Stamatis a Panagiotis Kodrikas sur la Révolution française-Janvier 1793—publiées pour la première fois d'après les manuscrits originaux par EM. LEGRAND.—Paris 1872.—Eis: 8ον σ. 132.

Αἱ νῦν τὸ πρῶτον δημοσιεύονται ἐπιστολαὶ τοῦ Ἕλληνος Κωνσταντίνου Σταμάτη ἀποτελοῦσιν μέρος, ὡς ὁ ἐκδότης αὐτῶν Κ. Em. Legrand σημειοῖ ἐν τῷ προλόγῳ, σπουδαίας πολιτικῆς ἀλληλογραφίας περιελθούσης ἐσχάτως εἰς χεῖρας τοῦ κ. Legrand. Ὁ Κωνσταντίνος Σταμάτης ἦν ἄγνωστος τέως τοῖς Ἕλλησιν· ὁ κ. Legrand ὅμως οὐκ ὀλίγας βιογραφικὰς περὶ τούτου πληροφορίας ἐδημοσίευσεν, ἄς ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ ἠρύσθη· ὁ Σταμάτης οὗτος ἦν πρὸς τοῖς ἄλλοις συγγραφεῦς πολλῶν πολιτικῶν φυλλαδίων ἀνωμόως

ἢ ὑπὸ ψευδώνυμον ἐκδοθέντων, μεθ' ὧν καταλέγεται καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1778 ἐκδοθεῖσα διακήρυξις «Πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τῆς Ἑλλάδος,» ἐν ἣ ὑποκρύπτεται ὁ συγγραφεὺς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «ὁ φιλόπατρις Ἐλευθεριάδης»· καὶ ἐφημερίδα δὲ πολιτικὴν κατὰ τὸ 1792 ἐξέδιδεν ἐν Παρισίοις: «Σοὶ περικλείω ἐνταῦθα, γράφει ἐν τινι ἐπιστολῇ του (σ. 25), ἕνα παράγραφον μιᾶς πολιτικῆς ἐφημερίδος ὅπου συνθέτω (χαρακτηρίζομαι οὕτως C.S.)»

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ἕλληνος Κωνσταντίνου Σταμάτη, ἧς μέρος μόνον ὁ Κ. Legrand ἐξέδω, μεγάλως ἡμᾶς ἐνδιαφέρει, οὐ μόνον διότι ὁ γράφων ἦν αὐτόπτης μάρτυς τῶν διαδραματισθέντων ἐν τῇ γαλλικῇ ἐπαναστάσει, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ φέρουσιν ἐπίσημον χαρακτῆρα. Τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἀποτείνει πρὸς τὸν Παναγιώτην Κοδρικᾶν, ἰδιαιτερον γραμματέα τοῦ Μιχαὴλ Κωνσταντίνου Σούτσου, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας· ὡς δ' ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης καταφαίνεται, ὁ Σταμάτης ἦν ἴσως ἐπεφορτισμένος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ὅπως καθιστᾷ αὐτὸν ἐνήμερον τῶν διατρεχόντων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐν τῇ Δύσει. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιστολάς πολιτικὰς ἐλάμβανεν ἐκ διαφόρων τῆς Εὐρώπης πόλεων, ὡς ἐκ Λονδίνου, Ἀμβέρσης, Ἀμστελοδάμου, Χαΐας (La Haye), Μαδρίτης, Φλωρεντίας, Κοπενάγης, Στοκόλμης κλπ., καὶ σχέσεις εἶχε μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ ἄλλων διασήμων προσώπων. «Βλέπεις λοιπὸν, ἀδελφε, λέγει ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Ἰανουαρίου 1792 ἐπιστολῇ του (σ. 56), τὰ ἐπόμενα τῆς ὑποθέσεως τοῦ Σεμουβίλ, καὶ πόσον οἱ Φραντζέζοι ἔχουν καρδίαν νὰ συμμαχήσουν μετὰ τῆς ὑψηλῆς Πόρτας καὶ νὰ παιδεύσουν τοὺς κοινούς μας ἐχθρούς· τὰ μέσα δὲν τοὺς λείπουν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ὅπου, χωρὶς ἀργοπορίας, ἡ Πόρτα νὰ λάβῃ μίαν ἀπόφασιν ὅπου νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν μεγαλοκαρδίαν καὶ φιλίαν τῶν συμμαχοῦντων της. Ὅσον διὰ ἐμένα δὲν ἀμέλησα μέχρι

τοῦδε νὰ φέρω ἐδῶ, τόσοι εἰς τὴν ἐθνικὴν Σύνοδον, ὅσον καὶ εἰς τὸ μινιστέριον (καθὼς ἤμπορεῖς νὰ τὸ πληροφορηθῆς καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρον ὁποῦ θέλεις διαβάσει εἰς τὴν γαζέταν μου), αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς φιλίας καὶ τῆς συμμαχίας, τὸ ὁποῖον θέλει μεγάλως ὠφελῆσει τὴν θύραν, ἂν τὸ αἰσθάνεται.»

Αἱ παρατηρήσεις, ἃς παρενεῖρει ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ὁ Σταμάτης, καὶ τὰ πολιτικὰ συμπεράσματα, ἅτινα ἐκ τῶν γεγονότων ἐξάγει, μαρτυροῦσιν ἄνδρα πεπροικισμένον διὰ κρίσεως ἀσφαλούς, καὶ μετὰ βαθυνοίας τὰ πράγματα ἐξετάζοντα. Εἶναι πρόμαχος ἔνθους τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ τὰς παρεκτροπὰς τοῦ δημοπρατηθέντος γαλλικοῦ λαοῦ στιγματίζει. «Τὰ αἰμοχαρῆ τῶν Ὀρεινῶν ὄργια, παρατηρεῖ ὁ κ. Legrand (σ. 16), ἀνιλεῶς ὑπ' αὐτοῦ μαστίζονται, ἐν ᾧ ὁ θάνατος τῶν Γιροιδίνων καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου αἱ σφαγαὶ κάμνουσιν αὐτὸν νὰ χύσῃ δάκρυα ὀδύνης· πρὸ τοσοῦτου αἵματος, σχεδὸν ἀπελπίζεται περὶ τῆς δημοκρατείας, καὶ μονονουχὶ νὰ πυρπολήσῃ ζητεῖ τὸ προσφιλὲς αὐτοῦ εἶδωλον.» Ἄξια σημειώσεως εἰσὶ καὶ ὅσα γράφει περὶ τῆς καταδίκης τοῦ ΙΣΤ΄. Δουδοβίκου, ὃν ἀποκαλεῖ «ἄνθρωπον ἀνωφελῆ καὶ ἀνεπικίδυνον, ὅστις ποτὲ, ἀνκαὶ ἔβγη ἀπὸ τὴν Φράντζαν, δὲν θέλει ἠμπορέσει νὰ ξανανέβῃ εἰς τὸν θρόνον, τοῦ ὁποῖου ἡ ὑπαρξίς φαίνεται γελοία καὶ ἄτοπος εἰς ὅλα τὰ πνεύματα σχεδόν.» (σ. 26). «Εἶναι κουριότζο, γράφει ἐν τῇ ἡμερομηνίᾳ 24 Ἰανουαρίου 1795 φεροῦσα ἐπιστολῇ (σ. 60), ὁποῦ τὴν ἰδίαν ἡμέραν, δηλ. τῇ 21 Ἰανουαρίου, ὁποῦ ἀπεκεφαλίσθη ὁ πρῶν καὶ ἔσχατος βασιλεὺς, ἔλαβα καὶ τὸ γράμμα σου, ἐν ᾧ μὲ κάμνεις συλλογισμοὺς ὀρθοτάτους ἐπάνω εἰς τὸ μικροπρεπὲς τῶν Φραντζέζων, ὁποῦ ἐνασχολοῦνται διὰ ἓνα ὑποκείμενον ἀνωφελὲς κατὰ πάντα, ἀντὶ τῶν μεγάλων πραγμάτων ὁποῦ πρέπει κατ' ἐξοχὴν νὰ προσηλῶνουν τὴν προσοχὴν των. Ἐγὼ εἶχα τὴν αὐτὴν γνώμην καὶ ἀναφανδὸν τὸ ἔλεγα πανταχοῦ· ἐπειδὴ ὅμως

καὶ ἠκολούθησεν ἡ καταδίκη ἡμπορῶν νὰ τὴν εἰπῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὴν θεωρήσῃς ὡς μίαν ἐκδίκησιν, ἀλλ' ὡς μίαν τιμωρίαν ὁποῦ οἱ δημοτικοὶ, ὁποῦ κρίνουν καὶ ζυγιάζουν ὅλα εἰς τὴν ζυγοσταθμίαν τῆς ἰσότητος καὶ τοῦ δικαίου, ἔπρεπε ἀφεύκτως νὰ διανεύμουν εἰς ἓνα μονάρχην ὑπεύθυνον, καθὼς καὶ εἰς ἓνα ἀπλοῦν πολίτην, ἄλλως ἢ ἰσότης δὲν ἠθελεν εἶσθαι παρὰ μία γελοία χίμαιρα, οἱ νόμοι καὶ τὰ δίκαια τῶν ἐθνῶν τὸ παίγιον τῶν φαντασιῶν τῶν ἐστεμμένων ληστῶν, καὶ ἡ ἐλευθερία ὑποκειμένη εἰς τὸ κράτος τῆς τυραννίας· ἔπειτα δὲν θαυμάζεις τὴν τόλμην καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ τοῦ ἔθνους εἰς τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὁποῦ καταδικάζει τὸν βασιλέα του, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου ὅλη ἡ Εὐρώπη διηγέρθη ἐκ τῶν θεμελίων τῆς καὶ ἐκλονήθη κατὰ τῆς Φράντζας, οἱ φοβερῖσμοι τῆς Ἰγγλιτέρας, αἱ παρακλήσεις τῆς Ἰσπανίας δὲν ἐκατόρθωσαν τὴν παραμικρὰν ὑφέσιν εἰς μίαν τιμωρίαν ὁποῦ ταπεινώνει τοὺς βασιλικοὺς θρόνους, καὶ ὁποῦ ἀτιμᾷ τὴν φαμίλιαν τῶν Πουρπόνων, ἔπειτα εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ πολιτικὴ, τὴν ὁποῖαν οἱ συνήγοροί του ἀπεκαλοῦντο, ἀπαιτοῦσε τὸν θάνατον ἐνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, μὲ ὅλα ὁποῦ ἦτον σφαλισμένος, ἀναζωπυροῦσε εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῆς βασιλείας τὰς κατὰ τῆς ἐλευθερίας ἀποστασίας, καὶ τὰς ταραχὰς τοῦ δήμου, καὶ ἔτρεφε τὰς ἐλπίδας τῶν ἐχθρῶν μας· λοιπὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ ἔθνους, τὸ δίκαιον, καὶ ἡ πολιτικὴ συμφῶνως ἐζητοῦσαν τὴν καταδίκην ἀνθρώπου τοῦ εἰδώλου τῶν ἡλίθιων τῶν φανατικῶν, καὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς Φράντζας.»

«Χθὲς εἰς τὸ θέατρον, διηγείται ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ (σ. 45), ὁποῦ παρρησιάζεται μίαν νέα κωμῳδίαν «ὁ φίλος τῶν νόμων, ἠκολούθησε μίαν τοιαύτην ταραχὴν, ὁποῦ ἐκόντευσε νὰ γίνῃ αἰματοχυσία· μὲ ὅλας ὅμως τὰς ἀντιστάσεις τῶν κακούργων, οἱ καλοὶ κάγαθοι ἄνδρες ἐνίκησαν, καὶ ἡ ἠθικὴ κωμῳδία ἐπαίχθη πρὸς εὐχαρίστησίν μας. Αὐτὰ

αἱ διαφοραὶ εἶναι ἄφευκτα στοιχεῖα τῆς δημοτικῆς πολιτείας, τρέφουν ὁμῶς τὴν ἐνέργειαν τῶν ψυχῶν, καὶ ὑψώνουν τὸν νοῦν· καὶ, μὲ ὄλα τὰ ἐλαττώματα τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν, ποῖοι δοῦλοι τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, ποῖος Σατράπης ἦτον σύγκριτος μὲ τὸν ἔσχατον Ἀθηναῖον ;»

Μετὰ τὰς ἑλληνικὰς ἐπιστολάς τοῦ Σταμάτη, αἴτινες καταλαμβάνουσι τὰς πρώτας 79 τοῦ βιβλίου σελίδας, ἔπονται ἀποσπάσματα γαλλικῆς ἀλληλογραφίας ἐκ Παρισίων τοῦ αὐτοῦ Σταμάτη (σ. 89—101), αἱ τρεῖς πρώται ἐπιστολαὶ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας Γερμανοῦ τινὸς ἐκ Βιέννης πρὸς τὸν Παναγιώτην Κοδρικᾶν ἐπίσης γράφοντος (σ. 103—111), δύο ἑτέρου Γερμανοῦ ἐκ Βερολίνου (σ. 113—114), ἕτεραι δύο ἐκ Βαρσοβίας, ἐν αἷς ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ Κοδρικᾶ ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὴν πτώσιν τῆς Πολωνικῆς δημοκρατίας (σ. 115—119), καὶ ἕτεραι 4 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, γεγραμμέναι κατὰ τὰ φαινόμενα ὑπὸ Ῥώσσοι, ἀφιερωμένου, ὡς ὁ κύριος J. Lair εἰκάζει, ψυ-

χῆτε καὶ σώματι εἰς τὴν πολιτικὴν Πέτρου τοῦ μεγάλου· αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἰσὶ σπουδαιόταται διότι πλείστας πολυτίμους πληροφορίας περιέχουσι περὶ τοῦ διασῆμου Λάμπρου Κατσώνη.

«Οὕτω, παρατηρεῖ λίαν ὀρθῶς ὁ κ. Lair, (σ. 85) ὁ ἡγεμὼν Σούτσος διεφωτίζετο περὶ τῆς συγχρόνου πολιτικῆς ἐκ τεσσάρων σημείων τῆς Εὐρώπης, προσφύεστάτα ἐκλελεγμένων· ἐκ Παρισίων περὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἐκ Βερολίνου καὶ Βιέννης περὶ τῆς Γερμανίας καὶ ἐκ Βαρσοβίας περὶ τῆς Πολωνίας.»

Τοιαῦτα τὰ δημοσιευθέντα μέρη τῆς εἰς τὰς χεῖρας τῶν κκ. J. Lair καὶ Em. Legrand περιελθούσης ἀλληλογραφίας. Εὐχῆς ἔργου θὰ ἦτο ἂν διὰ κοινῆς συνδρομῆς κατορθοῦτο ἡ ἐκδοσις ὁλοκλήρου τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης, ἥτις, ὡς ἐκ τῶν ἤδη δημοσιευθέντων μερῶν ἐξάγεται, ἐστὶ σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τελευταίας δεκαετηρίδος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

N. Γ. Π.

ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ

3

Διατὶ ὁ ἥλιος ἀνατέλλει τόσον ἀργὰ τὸν χειμῶνα;

Δύσις τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ λογοπαιγνίων.

1. Ποῖον ἑπωρικὸν κραυγάζει: Ἄχ! ἔλαιον; — Τὸ Ἀχλάδι.
2. Κατὰ τὴ διαφέρουσιν οἱ ῥάπτται τῶν ληστῶν; — Καθ' ὅτι οἱ μὲν ῥάπτται ἐνδύουσιν, οἱ δὲ ληστὰὶ ἐκδύουσι.

ΓΡΙΦΟΣ

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ Τῷ Ζ' ΦΥΛΛΑΔΙῳ ΓΡΙΦΟΥ

Σέβου σοῦς γοναῖς. — (C = σε—Βοῦς—οῦς—γόνυ—ς).

Αρχαία αιγυπτιακή γραφή		Σουμμική	Ελληνική	γραφή	Ρωμαϊκή
Αλφάβητος	Συμμεταί	γραφή	Αρχαιότερα	Νεώτερα	γραφή
1				A	A
2				B	B
3				Γ	C
4				Δ	D
5				E	E
6				F	F
7			I, Z	I	Z
8				H	H
9				O	
10	//			I	I
11				K	K
12				Λ	L
13				M	M
14				N	N
15				Ξ	
16				O	O
17				Π	P
18				Ρ	
19				Ϟ	Q
20				Ρ	R
21				Σ	S
22				T	T